

Ohjattu vertaistukiryhmä maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä turvataitojen edistämiseksi

Tanja Heikkinen

Opinnäytetyö
Lokakuu 2017
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi YAMK, Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä(t) Heikkinen, Tanja	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Lokakuu 2017
	Sivumäärä 88	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Ohjattu vertaistukiryhmä maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä turvataitojen edistämiseksi		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma YAMK		
Työn ohjaaja(t) Riitta Ala-Luhtala, Johanna Moilanen		
Toimeksiantaja(t) Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistämisen Mauste-hanke		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö oli osa Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistämisen Mauste-hanketta. Hanke oli Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Kuopion Savonia-ammattikorkeakoulun yhteishanke (2015-2016). Tavoitteena oli kehittää ohjattuun vertaistukiryhmätoimintaan perustuva menetelmä, jonka avulla edistetään maahanmuuttajien seksuaaliterveyden tietoja ja taitoja sekä turvataito-osaamista. Tarkoituksena oli myös selvittää, millaista seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja turvataitoihin liittyvää tietoa maahanmuuttajat itse kokevat tarvitsevänsä.</p> <p>Tutkimus ja kehittämistyö toteutettiin toimintatutkimuksen lähestymistapaa käyttäen. Maahanmuuttajamiehille järjestettiin ohjattu vertaistukiryhmä. Ryhmä kokoontui kuusi kertaa. Ryhmään osallistui yhdeksän maahanmuuttajamiestä, iältään 17 – 37-vuotiaita. Aineisto kerättiin ja analysoitiin laadullisella tutkimusotteella. Ryhmän osallistujat vastasivat jokaisen ryhmäkerran jälkeen palautekyselyyn, ja viisi ryhmäläistä osallistui palautehaastatteluun. Lisäksi aineistoa koottiin alkukartoituksen ja tutkimuspäiväkirjan avulla.</p> <p>Ohjattu vertaistukiryhmä osoittautui mielekkääksi tavaksi edistää maahanmuuttajamiesten seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja turvataitojen osaamista. Aineiston perusteella maahanmuuttajanuorten kokema tiedon tarve kohdistuu viiteen pääkategoriaan: seksuaalioikeudet, seksuaalisuutta loukkaava väkivalta ja turvataidot, parisuhde, seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä mieheksi kasvaminen.</p> <p>Vertaistukiryhmässä haasteina olivat ryhmäläisten heikko kielitaito ja suuri ikäero. Vertaistukiryhmän etuna oli, että samassa elämäntilanteessa olevat voivat keskustella avoimesti heitä askarruttavista asioista.</p>		
Avainsanat (asiasanat) maahanmuuttaja, seksuaaliterveys, lisääntymisterveys, turvataidot, seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, toimintatutkimus		
Muut tiedot Liitteitä 5 kpl		

Author(s) Heikkinen, Tanja	Type of publication Master's thesis	Date October 2017 Language of publication: Finnish
	Number of pages 88	Permission for web publication: X
Title of publication Promotion of Immigrants' Sexual Health and Safety Skills through Guided Peer Support Group		
Degree programme Master's Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Ala-Luhtala, Riitta and Moilanen, Johanna		
Assigned by Promotion of Immigrants' Sexual Health and Safety Skills project, MAUSTE-project		
Abstract <p>The study was a part of the project "Promotion of Immigrants' Sexual Health and Safety Skills" (MAUSTE). The project was implemented collaboratively by JAMK University of Applied Sciences and Savonia University of Applied Sciences (2015-2016). The aim of this study was to develop a guided peer group approach to enhance immigrants' knowledge of sexual health and capacities on safety skills. Another aim was to determine what kind of information about sexual and reproductive health the immigrant themselves found important. This research and development project was implemented within the methodological framework of action research.</p> <p>A guided peer support group that had six meetings was organized for immigrant men. Nine men, aged between 17 and 37 years, participated in the group. The data was collected and analysed by using a qualitative approach. Each participant filled in a feedback questionnaire after each meeting, and five of the group members participated in a feedback interview. In addition, data was collected with a pre-questionnaire, and the author also kept a reflective diary.</p> <p>The guided peer support group proved to be a useful way of promoting sexual and reproductive health and safety skills of migrants. Based on the data, the immigrants' information needs could be divided in five main categories: sexual rights, sexual violence and safety skills, partnership, sexual and reproductive health, and masculinity. The main challenges of the group were the poor language skills of the participants and the large age gap. The advantage of a peer support group was that it promoted open discussion between those living in a similar life situation and enables them to share issues that matter to them.</p>		
Keywords/tags (subjects) immigrant, sexual health, reproductive health, safety skills, action research		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	4
2 Maahanmuuttajat ja seksuaalisuus	5
2.1 Seksuaalisuus	7
2.2 Seksuaalioikeudet	8
2.3 Seksuaali- ja lisääntymisterveys.....	9
2.3.1 Seksuaaliterveyden edistäminen.....	11
2.3.2 Seksuaaliterveyden edistäminen yksilö- ja yhteisötasolla	12
2.4 Parisuhde	13
2.4.1 Seurustelu.....	15
2.4.2 Avioliitto	16
2.5 Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta ja turvataidot.....	17
3 Ryhmä ja vertaistuki	21
3.1 Ryhmän kehityksen vaiheet.....	21
3.2 Vertaistuki	24
3.2.1 Vertaistukiryhmä	25
3.2.2 Ohjattu vertaistukiryhmä	26
4 Opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tutkimustehtävä	26
5 Opinnäytetyön toteutus	28
5.1 Toimintatutkimus.....	28
5.2 Tutkimuksen aineiston keruumenetelmät	31
5.2.1 Alkukartoitus	33
5.2.2 Osallistuva havainnointi	33
5.2.3 Kyselylomake	35
5.2.4 Palautehaastattelu	36
5.3 Aineiston analyysi	38

6 Vertaistukiryhmän suunnittelu ja toteutus	39
6.1 Vertaistukiryhmän vaiheet	39
6.2 Vertaistukiryhmien suunnittelu	40
6.3 Vertaistukiryhmän kuvaus	40
6.4 Vertaistukiryhmän tapaamisten kuvaus ja reflektointi	41
6.4.1 Vertaistukiryhmän esittelykerta	42
6.4.2 Ensimmäinen ryhmäkerta: seurustelu ja avioliitto	43
6.4.3 Toinen ryhmäkerta: Ihannekumppani ja seksuaalioikeudet	45
6.4.4 Kolmas ryhmäkerta: Seurustelun pelisäännöt, seksuaalinen häirintä ja turvataidot	48
6.4.5 Neljäs ryhmäkerta: Ehkäisy ja nettikäyttäytyminen	51
6.4.6 Viides ryhmäkerta: Poikien ja tyttöjen kysymyksiä vastakkaiselle sukupuolelle	53
7 Opinnäytetyön tulokset	54
7.1 Maahanmuuttajanuorten kokema seksuaalisuutta koskevan tiedon tarve	55
7.2 Ohjatun vertaistukiryhmän soveltuminen maahanmuuttajanuorten seksuaaliterveyskasvatukseen	57
7.2.1 Haasteet ja kehittämiskohteet	58
7.2.2 Edut ja mahdollisuudet	59
7.3 Toimintamalli	62
8 POHDINTA	64
8.1 Tutkimustulosten tarkastelua	64
8.2 Tutkimusprosessin arviointia	66
8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	68
8.3 Jatkotutkimukset	71
LÄHTEET	73
LIITTEET	81

Liite 1. WAS:n seksuaalioikeudet	81
Liite 2. Väestöliiton laatimat Nuorten seksuaalioikeudet	82
Liite 3. Palautelomake vertaistukiryhmästä	83
Liite 4. Haastattelulomake vertaistukiryhmästä	85
Liite 5. Tutkimuslupapyyntö	88

KUVIOT

Kuvio 1. Kokenut seksuaalista loukkaavaa väkivaltaa joskus tai toistuvasti.....	18
Kuvio 2. Ryhmän kehityksen vaiheet.	23
Kuvio 3. Toimintatutkimuksen sykli	29
Kuvio 4. Toimintatutkimuksen syklien soveltaminen tähän tutkimukseen.....	30
Kuvio 5. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät ja niiden tarkoitus.....	32
Kuvio 6. Ihannekumppani -tehtävän yhteenveto.	47
Kuvio 7. Ryhmäläisten kokema tiedon tarve.....	56
Kuvio 8. Ryhmätoiminnan runko.....	62
Kuvio 9. Ryhmätoimintamalli	63
Taulukko 1. Vertaistukiryhmän esittelykerran aihe, tavoite ja menetelmät	42
Taulukko 2. Ensimmäisen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät	43
Taulukko 3. Toisen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät.....	46
Taulukko 4. Kolmannen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät	49
Taulukko 5. Neljännen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät.....	52
Taulukko 6. Viidennen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät.....	53

1 Johdanto

Ulkomaalaisten määrä Suomessa kasvaa koko ajan. Vuoden 2015 aikana kasvu on ollut erityisen voimakasta suuren pakolaiskriisin vuoksi. Maassamme oli vuonna 2015 ulkomaalaisia 229 765, mikä on noin 4 prosenttia koko Suomen väestöstä (Väestö 2016). Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan yli puolet Suomessa asuvista ulkomaalaisista on 15-49-vuotiaita eli he ovat hedelmällisyysikäisiä.

Seksuaali- ja lisääntymispalvelut kuuluvat kaikille tasa-arvoisesti, eivätkä ne saa olla riippuvaisia henkilön kulttuurista tai kielestä. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyteen. (Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveys 2015.) Seksuaali- ja lisääntymisterveys on tärkeä osa jokaisen ihmisen terveyttä ja hyvinvointia (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 10). Toffol (2013) on havainnut, että erityisesti naisten lisääntymisterveys vaikuttaa psyykkiseen hyvinvointiin. Seksuaali- ja lisääntymisterveyttä edistämällä voidaan edistää mielenterveyttä, ja toisaalta psyykkistä hyvinvointia edistämällä voidaan mahdollisesti edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyttä (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 146). Seksuaaliterveyden edistämisen oleellisena osana ovat myös turvataidot. Turvataitokasvatuksella pyritään ennaltaehkäisemään fyysistä, henkistä ja seksuaalista väkivaltaa. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 11-16.)

Suomeen muuttaneiden ihmisten terveydentilasta, heidän yleisestä hyvinvoinnistaan sekä seksuaali- ja lisääntymisterveydestään on vielä vähän tutkittua tietoa (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 80). Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma vuosille 2007-2011 oli Suomen ensimmäinen kyseisen aihealueen toimintaohjelma, jossa huomioitiin myös maahanmuuttajat. STM:n toiminta ohjelma oli myös pohjana uudelle seksuaali- ja lisääntymisterveyden-toimintaohjelmalle 2014-2020: Edistä, ehkäise, vaikuta. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014,12.) Seksuaaliterveyteen liittyvät asiat ovat sensitiivisiä ja intiimejä asioita, ja niiden käsitteleminen vieraalla kielellä, vieraassa ympäristössä on haastavaa

kenelle tahansa (Apter, Eskola, Säävälä & Kettu, 2009). Maahanmuuttajien tiedon taso seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista on selvästi vähäisempää kuin suomalaisilla (Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006, 34). Nurmekselan (2011, 65) tutkimuksessa maahanmuuttajanuorten seksuaaliterveystiedot olivat huonompia kuin saman ikäryhmän suomalaisilla nuorilla, ja tämä koski myös toisen polven maahanmuuttajia. Maahanmuuttajanuoret itse uskoivat tietävänsä seksuaaliterveysasioista riittävästi, vaikka heidän tietotasonsa osoitti toista.

Opinnäytetyö kuului osaksi Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistämisen Mauste-hanketta (2015-2016). Opinnäytetyön kohderyhmäksi valikoituivat nuoret maahanmuuttajamiehet. Opinnäytetyön tekee ajankohtaiseksi myös se, että miesten seksuaali- ja lisääntymisterveys on nostettu yhdeksi painopistealueeksi seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmassa. Lisää tietoa tarvitaan miesten seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, muun muassa siitä, kuinka paljon he palveluita käyttävät ja millaista tietoa miehet tarvitsevat. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 16.)

Opinnäytetyön tavoitteena on toimintatutkimusta lähestymistapana käyttäen kehittää vertaisryhmätoimintaan perustuva toimintamalli, jonka avulla maahanmuuttajien seksuaaliterveyden tietoja ja taitoja sekä turvataito-osaamista voidaan vahvistaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kokeilla, miten ohjattu vertaistukiryhmätoiminta soveltuu nuorille maahanmuuttajamiehille, kun pyritään edistämään heidän seksuaali- ja lisääntymisterveydensä sekä turvataitojensa osaamista.

2 Maahanmuuttajat ja seksuaalisuus

Opinnäytetyöni kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat. Maahanmuuttaja on yleiskäsite kaikille muualta muuttaneille henkilöille, jotka aikovat asua Suomessa pidempään. Kotoutumisen edistämisen laissa maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä,

joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti (Kotoutuslaki 1386/2010).

Opinnäytetyössäni käsite maahanmuuttaja sisältää paluumuuttajat, pakolaiset, turvapaikanhakijat ja muut Suomeen muuttaneet ulkomaalaistaustaiset henkilöt. Tämän käsitteen ulkopuolelle jäävät niin sanotut toisen sukupolven maahanmuuttajat. Heidän molemmat vanhempansa tai toinen vanhemmista on maahanmuuttaja, mutta he itse ovat syntyneet Suomessa. Näissä tapauksissa on syytä puhua mieluummin maahanmuuttajataustaisesta henkilöstä. Heikkilä-Daskalapouloksen (2008, 4) mukaan sosiaali- ja terveysministeriön varhaiskasvatuksen neuvottelukunta käyttää määritelmää maahanmuuttajataustainen. Tämä määritelmä koskee henkilöitä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi, saame, romani tai viittomakieli tai joka käyttää kahta tai useampaa kieltä perheen kanssa ja jonka toinen vanhempi tai molemmat vanhemmista ovat maahanmuuttajia.

Maassamme oli vuonna 2015 ulkomaalaisia 229 765, mikä on noin 4 prosenttia koko Suomen väestöstä (Väestö 2016.) Syytä maahanmuuttoon ovat pakolaisuuden lisäksi opiskelu, työ ja perhe (Maahanmuuton tunnusluvut 2015). Suomessa asuvat maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Osa heistä on esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomia, osa on kokenut väkivaltaa, alistamista ja hyväksikäyttöä parisuhteissaan. Heidän joukossa on myös vammaisia sekä kidutettuja ja raiskattuja henkilöitä. (Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006, 34.)

Vuonna 2015 YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n mukaan kymmenet miljoonat ihmiset ovat joutuneet pakenemaan kodeistaan (10 väitettä ja faktaa turvapaikanhakijoista ja pakolaisista 2016). Turvapaikanhakijat lähtevät omasta kotimaastaan pakoon sota, vainoa tai turvattomuutta. Turvapaikanhakijoita saapui Suomeen vuonna 2015 ennätysmäärä, yhteensä 32476. (Turvapaikanhakijat ja pakolaiset n.d.) Heistä yksintulleita alaikäisiä oli 3 024 (Turvapaikanhakijat 2015). Tämä pakolaiskriisi on maailman suurin

pakolaiskriisi sitten toisen maailmansodan jälkeen (Turvapaikanhakijat ja pakolaiset n.d.).

*”Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista on tois-
taiseksi vähän tietoa” (Matikka, Luopa, Kivimäki, Jokela ja Paananen 2014, 3).* Maa-
hanmuuttajien määrän kasvaessa Suomessa on siis lisääntyvässä määrin väestöä,
jonka tietämys esimerkiksi ehkäisystä, sukupuolitaudeista ja seksuaalioikeuksista on
vähäisempää kuin suomalaisilla. (Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma
2006, 34.) Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) toteutti tutkimuksen 2010-2011
maahanmuuttajataustaisille nuorille. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Maahan-
muuttajien terveystutkimuksen kohderyhmän lapset, jotka olivat 13–16-vuotiaita.
Tutkimukseen osallistui 837 nuoresta 380 nuorta. Tutkittavien vanhemmista ainakin
toinen oli syntynyt Venäjällä, Neuvostoliitossa, Somaliassa, Iranissa tai Irakissa ja äi-
dinkielenä oli somali, kurdi, venäjä tai suomi. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää
muun muassa heidän sosiaalisia suhteita kotona ja koulussa, millaisia traumaattisia
kokemuksia heillä on, koulunkäynnin onnistumista ja sitä mitkä asiat vaikuttavat kou-
lunkäynnin siihen, ovatko he kokeneet syrjäntää ja millainen nuorten terveydentila
on. (Wikström, Haikkola & Laatikainen 2014, 3-8.) Tutkimuksessa selvitettiin muun
muassa seurustelujen ja yhdyntöjen yleisyyttä. Seurustelu maahanmuuttajanuorten
keskuudessa oli kantaväestön nuoriin verrattuna huomattavasti harvinaisempaa.
Maahanmuuttajapoista yhdynnässä oli ollut somalipojista 8 % ja kurdipojista 12 %
kun suomalaispoikien osuus LATE - tutkimuksessa oli 4 %. (Malin 2014, 59-60.)

2.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on olennainen osa meitä kaikkia. Se on hyvin herkkä, haavoittuva ja in-
tiimi elämän osa-alue. Seksuaalisuus ei ole koskaan valmis, vaan se muuttuu ja raken-
tuu läpi koko elämäniän. Seksuaalisuus kuuluu kaikille ikään, vammaan tai sairauteen

katsomatta. (Bildjuschkin 2010, 13.) Jokainen ihminen itse määrittelee oman seksuaalisuutensa omien arvojen ja ihmiskäsityksensä kautta. Parhaimmillaan seksuaalisuus antaa ihmiselle mahdollisuuden nautinnon kokemiseen. (Bildjuschkin 2012, 26.)

Seksuaalisuus sisältää useita ulottuvuuksia, joita ovat biologinen, psyykinen, eettinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Biologiseen ulottuvuuteen kuuluu muun muassa kykyä nauttia ja haltioitua seksuaalisuudesta ja seksistä. Psyykkiseen ulottuvuuteen kuuluvat emotionaaliset seikat, kuten esimerkiksi tunteet ja ajatukset. Kulttuuriseen ulottuvuuteen vaikuttaa meitä ympäröivä kulttuuri. Kulttuuri vaikuttaa seksuaalisiin ajatuksiin ja tekoihin. Seksuaalisuuden eettinen ulottuvuus sisältää muun muassa kysymykset seksuaalisuuteen liittyen siitä, mikä on oikein tai väärin, mitä pitäisi tehdä tai mitä ei pitäisi tehdä. (Bruess & Greenberg 1994, 4-6.)

WHO:n ehdottaman (2006) määritelmän mukaan seksuaalisuus on jokaisen ihmisen keskeinen osa ihmisyyttä läpi koko elämän. Seksuaalisuus sisältää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, sukupuoli-roolit, sukupuolisuhteet, erotiikan, mielihyvän, seksuaalisen suuntautumisen ja lisääntymisen. Seksuaalisuus koetaan ja ilmaistaan ajatusten, fantasioiden, halujen, uskomusten, käyttäytymisen, arvojen, asenteiden, seksuaalisen kanssakäymisen, roolien ja suhteiden kautta. Seksuaalisuus voi sisältää nämä kaikki edellä mainitut ulottuvuudet, mutta ihminen ei aina koe tai ilmennä kaikkia niitä. *”Biologiset, psykologiset sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.”* (Defining sexual health 2006, 5-10.)

2.2 Seksuaalioikeudet

Maailman terveysjärjestö WHO, Kansainvälinen perhesuunnittelujärjestö IPPF ja Seksologian maailmanjärjestö WAS ovat määritelleet seksuaalioikeuksia. (Sexual right: an IPPF declaration 2008, Seksuaalioikeuksien julistus 2014). WAS (World Association

for Sexual Health) on monitieteellinen ja maailmanlaajuinen seksuaaliterveyden maailmanjärjestö. Seksuaalioikeuksien uudistettu julistus on hyväksytty Seksuaaliterveyden maailmanjärjestön hallituksessa 2014. Seksuaalioikeudet perustuvat ihmisoikeuksiin, joten jokainen on oikeutettu nauttimaan seksuaalioikeuksista. (Seksuaalioikeuksien julistus. 2014; Liite 1. WAS:n seksuaalioikeudet, Seksuaalioikeudet n.d.; Liite 2. Väestöliiton laatimat Nuorten seksuaalioikeudet.)

Klemetti & Raussi-Lehdon (2014, 22) mukaan seksuaalioikeuksien keskeinen sisältö on, että jokaisella ihmisellä on oikeus tietoisesti ja vastuullisesti päättää elämäänsä liittyvistä asioista, kuten läheisen ihmissuhteen ja avioliiton solmimisesta, ehkäisystä, lasten hankinnan ajankohdasta ja lapsiluvusta. Seksuaalioikeuksilla pyritään myös muun muassa suojelemaan jokaisen ihmisen oikeutta oman kehon koskemattomuuteen, seksuaaliseen turvallisuuteen ja hyvinvointiin sekä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuteen. Seksuaalioikeuksiin kuuluu myös mahdollisuus nautinnollisiin ja tyydyttäviin seksuaalisiin kokemuksiin (Seksuaalioikeuksien julistus, 2014).

Oikeus tietoon ja opetukseen on yksi tärkeä seksuaalioikeus. Kaikilla täytyy olla mahdollisuus saada ajantasaista ja laadukasta tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 28.) Tähän haasteeseen pyrin vastaamaan opinnäytetyössäni.

2.3 Seksuaali- ja lisääntymisterveys

Seksuaali- ja lisääntymisterveys on hyvin tärkeä ja olennainen osa jokaisen ihmisen terveyttä ja hyvinvointia (Klemetti & Raussi-Lehto 2014,10). Mielen terveydellä on vaikutuksia seksuaali- ja lisääntymisterveyteen (Mental, sexual & reproductive health, n.d.). Mielen terveyttä edistämällä on mahdollista myös edistää seksuaali- ja

lisääntymisterveyttä (Klemetti & Raussi, 2014, 146). Toffol (2013, 9-10) toteaa tutkimuksessaan myös, että lisääntymisterveyttä edistämällä on mahdollista edistää mielenterveyttä.

Seksuaaliterveyskäsite on suhteellisen uusi. Termi otettiin käyttöön Kairon väestökongressissa 1994 (Lottes 2000,18). WHO:n mukaan *seksuaaliterveys on:*

seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila; siinä ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta. Hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnolliseen ja turvalliseen seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista. (Defining sexual health 2006, 10.)

Seksuaaliterveys on laajempi käsite kuin lisääntymisterveys.

Lisääntymisterveys (reproductive health) on näistä käsitteistä vanhempi ja siihen on kiinnitetty huomiota Suomessa jo vuosikymmenien ajan (Klemetti & Raussi-Lehto 2014,10). WHO:n (2015) mukaan lisääntymisterveyteen kuuluu mahdollisuus vastuulliseen, tyydyttävään ja turvalliseen seksielämään, mahdollisuus lisääntyä ja vapaus päättää siitä, milloin ja kuinka usein se tapahtuu. Naisilla ja miehillä on oikeus saada tietoa turvallisista ja hyväksytyistä ehkäisyvälineistä ja mahdollisuus valita niistä itselle sopivin. Lisääntymisterveyteen kuuluu myös mahdollisuus päästä terveydenhuollon palveluihin, jotka mahdollistavat turvallisen raskauden, synnytyksen sekä parille mahdollisuuden saada terve vastasyntynyt. (Reproductive health 2015.)

Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveydestä on Suomessa tehty vähän tutkimuksia. THL:n koordinoima Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus tutki suurimpien maahanmuuttajaryhmien terveydentilaa, toiminta- ja työkykyä, elintapoja ja palvelun tarvetta. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 18 -64-vuotiaat venäläis-, somalialais- ja kurditaustaiset henkilöt. (Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä & Koskinen 2012, 9.) Maamu-tutkimuksessa venäläistaustaisilla naisilla luotettavien

raskauden ehkäisymenetelmien käyttö oli vähäistä ja raskauden keskeytykset olivat yleisiä. Somalialaistaustaisilla naisilla luotettavien raskauden ehkäisymenetelmien käyttö oli erityisen harvinaista ja erityisesti spontaanit raskauden keskenmenot olivat yleisiä. (Castaneda, ym. 2012, 134.) Suomessa asuville somaleille tehdyssä tutkimuksessa Degni, Mazengo, Vaskilampi ja Essén (2008) toteavat että yli puolet somalitaustaisista miehistä vältti kondominkäyttöä ja vastusti naisten ehkäisymenetelmien käyttöä. Malinin (2011) mukaan osalla maahanmuuttajista on puutteellinen terveyden lukutaitoja käyttää saatavissa olevia terveystalvveluja muun muassa siitä syystä, että kyseisiä palveluja ei ole ollut mahdollista saada kotimaassa. Palveluiden puutteen vuoksi he ovat turvautuneet esimerkiksi perinnelääkintään ja uskonnollisiin parantajiin. Palveluihin hakeutumisen esteenä saattaa olla seksuaalisuuteen liittyvä häveliäisyys.

2.3.1 Seksuaaliterveyden edistäminen

Terveydenhuoltolaki, tartuntaki ja valtioneuvoston asetukset ovat lakeja jotka muun muassa säätelevät seksuaaliterveyden edistämistä. Seksuaaliterveyden edistämiseen vaikuttaa oleellisesti myös seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyviin oikouksiin. (Seksuaaliterveyden edistäminen n.d.)

Seksuaaliterveyttä on vaikea mitata. Seksuaaliterveyden ulottuvuuksista suuntaa antavia indikaattoreita ovat erilaiset tilastot muun muassa aborttiluvut sekä ehkäisyvälineiden käytöstä, sukupuolitaudeista ja ei-toivotuista raskauksista pidetyt tilastot. (Lottes 2000, 37.) Seksuaaliterveyden edistämiseen kuuluu muun muassa neuvonta seksuaalisuutta ja parisuhdetta koskevissa asioissa, hedelmättömyyden ja ei-toivottujen raskauksien ehkäisy, seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden hyväksyminen, seksuaalisen väkivallan ehkäisy sekä sukupuolitautilien ehkäisy (Seksuaaliterveyden edistäminen n.d). Seksuaaliterveyttä edistetään eri tasoilla: yksilö-, yhteisö- sekä yhteiskuntatasolla (Lottes 2000, 36). Opinnäytetyössäni seksuaaliterveyden edistämistä toteutetaan yksilö- ja yhteisötasolla.

2.3.2 Seksuaaliterveyden edistäminen yksilö- ja yhteisötasolla

Kontulan (2000, 56 -58) mukaan seksuaaliterveys yksilön tasolla muotoutuu erilaisissa parisuhde- tai muissa seksuaalisissa vuorovaikutustilanteissa, jotka vaikuttavat sekä fyysisesti että psyykkisesti. Seksuaaliterveyteen yksilötasolla vaikuttavat yksilön itsensä ja hänen kumppaninsa ominaisuuksien lisäksi sosiaalisen yhteisön ja kulttuurin luomat mahdollisuudet. Seksuaaliterveyttä edistäviä tekijöitä yksilötasolla ovat: seksuaalioikeudet, kumppanin resurssit, omat resurssit, suhteen laatu, seksuaaliterveys sekä julkiset ja yksityiset palvelut.

Lakeja säätämällä, tietoa jakamalla tai jopa tietoa sensuroimalla yhteisö, yhteiskunta ja kulttuuri vaikuttavat siihen, millaisilla tiedoilla ja edellytyksillä yksilöt solmivat suhteita, millaisia kumppaneita he valitsevat sekä minkälaisia kokemuksia he kokevat. Toisen ihmisen seksuaalioikeuksien kunnioittaminen kuuluu meille jokaiselle (mts. 58). Seksuaalioikeuksien ja seksuaalisuuden tunnustaminen myös edistää seksuaalipalveluihin pääsemistä (Ryttyläinen & Valkama 2010,23). Apua julkisilta ja yksityisiltä palveluilta tarvitaan esimerkiksi silloin, kun on seksuaalisuuteen liittyviä fyysisiä tai psyykkisiä vaikeuksia, kun kumppani on epätyytyttävä tai suhteen vuorovaikutus on epätyytyttävä. (Kontula 2000, 63.)

Yksilön omat resurssit ja ominaisuudet, esimerkiksi itsetunto ja vuorovaikutustaidot, vaikuttavat monin tavoin seksuaaliterveyteen. (Mts. 59 -60.) Seksuaaliterveyden edistäminen yksilötasolla onkin ihmisen omien voimavarojen tukemista, niin että hänelle muodostuu positiivinen käsitys itsestä seksuaalisena olentona. Itseään arvostava ihminen, jolla on hyvät vuorovaikutustaidot pystyy ilmaisemaan itseään ja huolehtimaan omasta turvallisuudestaan seksuaalisuhteissa. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 23.) Myös kumppanin resurssit ja ominaisuudet vaikuttavat suuresti siihen, tuleeeko suhteesta positiivisia seurauksia osapuolten vuorovaikutussuhteeseen ja seksuaaliterveyteen. Tärkeää on, että kumppani vastaa omia odotuksia hyvästä seksuaalikumppanista. Ihannetapauksessa molemmilla osapuolilla on samanlaisia mielihaluja,

he ovat yhtä halukkaita sekä valmiita vastaamaan kumppaninsa seksuaalisiin odotuksiin. (Kontula 2000, 61.) Suhteen laadulla on myös vaikutuksia seksuaaliterveyteen. Suhteen pysyvyys ja sukupuolielämän säännöllisyys ovat asioita, jotka vaikuttavat seksuaaliseen tyytyväisyyteen. Seksuaaliterveyden näkökulmasta tärkeintä on, että yksilö kokee toimivansa suhteessa omaehtoisesti ja saavansa täyden tyydytyksen suhteesta. (Mts. 62.)

Seksuaaliterveyden edistäminen on kunnissa otettu aiempaa enemmän esiin vasta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella. Seksuaaliterveyden edistäminen yhteisötasolla vaatii eri yhteisöjen ja toimijoiden sujuvaa yhteistyötä yhteisiin tavoitteisiin pääsemiseksi. Kunnissa ja eri yhteisöissä tärkeää olisi muodostaa asiantuntijaverkostoja suunnittelemaan ja toteuttamaan seksuaaliterveyden edistämistä. Esimerkiksi nuorten seksuaaliterveyden edistämisestä tavoitteista ja toimenpiteistä sopivat yhdessä opetus-, sosiaali- ja terveys- ja vapaa-aika- ja nuorisotoimi sekä seurakunta ja eri järjestöt. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 24.) Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Mä oon mukana -hankkeen sekä Monikulttuurikeskus Glorian kanssa. Vertaistukiryhmän aikana Mä oon mukana -hankkeessa aloitettiin seksuaalisuutta käsittelevä ohjattu vertaistukiryhmä tytöille.

2.4 Parisuhde

Kontulan (2009, 11-12) mukaan parisuhde on yksi elämämme tärkeimmistä ihmissuhteista. Parisuhteen merkitys länsimaissa on muuttunut ja tämä tuo uudenlaisia vaatimuksia parisuhteelle. Parisuhde ei enää synny toimeentulon, lisääntymisen tai suvun kunnian säilymisen vuoksi, vaan tunteet ovat suurimmassa roolissa.

Kontula (2013, 11-12) selvitti tutkimuksessaan, mitkä ovat suomalaisten avio- ja avoliittojen vahvuuksia ja ristiriitoja, ja tutki myös avio- ja avoerojen syitä. Tutkimuksessa

nousi esille hyvän parisuhteen tärkeiksi asioiksi vahva luottamus puolisoon, molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus, sitoutuneisuus perheeseen ja samanlaiset elämänarvot sekä kommunikaatiokyvyt. Kontulan mukaan (2016, 98) parisuhteen onnellisuudella ja tyydyttäväksi koetulla seksuaalielämällä on myös hyvin vahva yhteys. Suhteen seksuaalisella vuorovaikutuksella on suurin merkitys sille, kuinka onnellinen parisuhde on. Avaimet onnellisuuteen on siinä, että näkee kumppaninsa edelleen seksuaalisesti houkuttelevana.

Kontula (2013, 21) toteaa, että parisuhde voi olla suurimman onnen mutta myös onnettomuuden lähde. Parisuhde on resurssi, josta voi ammentaa voimaa, mutta se on myös vahvojen tunteiden temmellyskenttä. Hyvinvointiin ja onnellisuuteen vaikuttaa merkittävästi terveys, mutta myös läheiset ja merkitykselliset ihmissuhteet. Parisuhteella on myös vaikutuksia terveytemme. Tutkimukset myös osoittavat, että hyvät ihmissuhteet, sitoutuminen, keskinäinen tuki ja sosiaalinen pääoma ovat yhteydessä fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin.

Parisuhde ei pysy koko aikaa samanlaisena. Siinä on erilaisia vaiheita, joita ovat rakastumisen vaihe, itsenäistymisen vaihe ja rakkausvaihe. Rakastumisen vaiheessa on suuri tarve kuulua yhteen, löytää toisesta läheisyyttä ja liittyä toiseen ihmiseen. Kun niin sanottu rakkauden alkuhuuma haihtuu, on aika siirtyä itsenäistymisen vaiheeseen. Se on mahdollista vain sitoutuneessa suhteessa, ja jos pariskunnat eivät ole sitoutuneet toisiinsa, he eroavat jo ennen tätä vaihetta. Itsenäistymisen vaiheessa etsitään rajoja yhdessä ja erillään ololle. Tässä vaiheessa ryhdytään tekemään asioita erikseen ja opetellaan ongelmanratkaisua. Tällöin suhde muuttuu reaalisemmaksi. Kolmantena ja viimeisenä vaiheena on rakkausvaihe, jossa kohdataan itse ja toinen kokonaisuutena. Pystyäksesi rakastamaan toista sinun täytyy ensin rakastaa itseäsi. (Parisuhteen vaiheet, 2015.)

Islamin maissa avioliittoa solmitaan edelleen vanhempien tai jonkun muun esiteltyä puoliset toisilleen. Avioliittoon kuitenkin vaaditaan molempien suostumus. Muslimeille avioliitto on uskonnollinen suositus ja sen tarkoituksena on perheen perustaminen, lasten kasvatus sekä molempien puolisoitten seksuaalisuuden toteutuminen. Islamissa seksi kuuluu vain avioliittoon. Tämän vuoksi eronneiden ja leskien toivotaan avioituvan uudelleen. Sukupuolinen tyydytys kuuluu molemmille puolisoille, vaikkakin miehen seksuaalisia tarpeita pidetään tärkeämpänä. Nainen voi hakea eroa, jos mies on impotentti. (Brusila 2008, 88-89.)

2.4.1 Seurustelu

Seurustelu on kulttuuri- aika- ja uskontosidonnaista. Seurustelua on vaikea määrittellä. Se mikä toiselle merkitsee seurustelua, ei välttämättä toiselle sitä ole. Nuorten seurustelusuhteet ovat usein lyhyitä, niissä voikin olla tärkeää kokemusten hankkiminen. Seurustelussa nuorille tärkeää on muun muassa kumppanilta saatu läheisyys ja turvan kokeminen. Nuoret myös pitävät tärkeänä luottamusta ja seksuaalisuuden opettelua. (Aaltonen 2012,109.)

Seksi usein liitetään seurusteluun, mutta näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Tiiviistiinkin seurustelevat nuoret saattavat olla yhdessä ilman halua seksiin. Toisaalta joku voi haluta seurustella vain siksi, että haluaa kumppaninsa kanssa seksiä. Seurustelu on kuitenkin lupaus yhdessäolosta, ei seksistä. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 130-132.)

Malinin (2014, 59) mukaan Madkour ym. (2014) toteavat, että eurooppalaisesta eroavan seksuaalikulttuurin maista muuttaneet nuoret länsimaalaistuvat eriasteisesti Suomen vapaamielisempään seksuaalikulttuuriin ja sukupuolten tasa-arvoisuutta korostavaan yhteiskuntaan. Oksasen (2010, 239-256) mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret omaksuvat kavereiltaan vallitsevan nuorisokulttuurin ja niiden ihanteet,

arvot sekä käyttäytymistapoja. He myös joutuvat pohtimaan suhtautumistaan esiaviolliseen kanssakäymiseen erilaisten seksuaalikulttuurien kohdatessa.

2.4.2 Avioliitto

Suomessa avioliittojen solmimisen määrä on viime vuosina ollut laskussa. Vuonna 2014 avioliittoja solmittiin 24 462, mikä on 657 avioliittoa vähemmän kuin 2013. (Sivilisäätyjen muutokset 2015.) Myös vuonna 2013 solmittiin 3 759 avioliittoa vähemmän kuin vuonna 2012. Avioerojen määrä vuonna 2013 oli 13 766 avioeroa, mikä on 766 avioeroa enemmän kuin 2012. Vuonna 2013 kaikista avioeroon päätyneistä 68 prosenttia olivat ensimmäisessä avioliitossa. Tämän mukaan ensimmäinen avioliitto päättyy eroon 39 prosentin todennäköisyydellä. (Solmittuja avioliittoja selvästi vähemmän, avioeroja hieman enemmän 2014.)

Kontulan (2013, 156-158) mukaan avioliiton kariutumisen tärkeimpiä syitä sekä naisille että miehille ovat kommunikaatio-ongelmat, parisuhteen hoitamattomuus, rakkauden hiipuminen ja uskottomuus. Kommunikaatiolla ei tarkoiteta vain puhumista, vaan myös puolisoiden välistä ymmärrystä ja tunneyhteyttä sekä sanatonta viestintää. Näistä syistä kolme ensimmäistä liittyy parisuhteen kehitykseen ja neljäs syy, uskottomuus, voi olla näiden ongelmien seurausta.

Islamilainen avioliitto on kahden suvun välinen sopimus (Akar & Tiilikainen 2009, 18). Avioliitto on uskonnollinen suositus ja naimattomuus on harvinaista varsinkin naisilla (Hallenberg 2008, 88). Avioliitto tuo puolisoille tietynlaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Perheen elättäminen, päätöksenteko tärkeissä koko perhettä koskevissa asioissa sekä perheen edustaminen yhteiskunnassa kuuluvat miehen velvollisuuksiin. Lasten kasvatusta ja kodin hoito ovat usein vaimon velvollisuuksia. Vaimon velvollisuuksiin kuuluu myös miehen totteleminen, mikäli miehen vaatimukset ovat uskonnon ja lain mukaisia. (Akar & Tiilikainen 2009, 18.)

Islamilaisissa maissa avioliitto solmitaan periaatteessa koko elämän ajaksi (Hallenberg 2008, 89). Avioero on teoriassa mahdollista, mutta sen hakeminen on huomattavasti hankalampaa kuin Suomessa. Jos avioparilla on kriisi suhteessaan, he ensisijaisesti hakevat tukea sukulaisiltaan. Avioeron hakeminen suvun tuella on myös helpompaa. Naisen on vaikeampi saada avioero kuin miehen, koska miehellä on enemmän päätäntävaltaa. Eronneille on suositeltavaa, että he avioituvat uudelleen. (Zand-Karimi 2013, 34.)

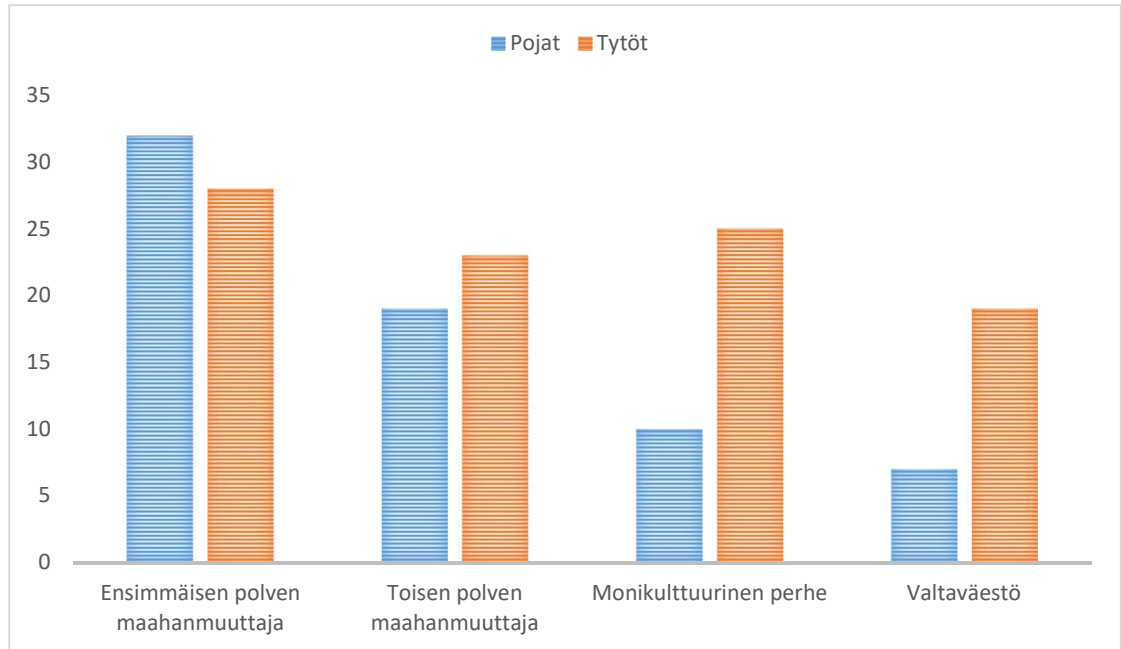
2.5 Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta ja turvataidot

Seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta on yleisesti käytetty nimitystä seksuaalinen väkivalta tai hyväksikäyttö. Nämä termit eivät kuitenkaan ole sopivimmat termit, koska ne viittaavat siihen, että seksuaalinen väkivalta tai hyväksikäyttö olisi seksuaalinen kokemus uhrille, mitä se ei kuitenkaan ole. Seksuaalisuutta loukkaavaan väkivallan motiiveina usein on vihaa ja vallankäyttöä (Nipuli & Bildjuschkin 2016, 15). Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on traumaattinen kokemus uhrille ja siinä loukataan ihmisen seksuaalisen itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta. (Klemetti & Raussi-Lehto, 2014, 152.) Nipuli ja Bildjuschkin määrittävät seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan:

Seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa on kaikki häirintä, puheet tai teot, jotka uhri kokee kiusalliseksi, pakottavaksi, epämiellyttäväksi tai väkivallaksi. Väkivallan muotoja ovat esimerkiksi ahdistelu, nimittely, lähentely ja raiskaus. (Nipuli & Bildjuschkin 2016, 15.)

Maahanmuuttajataustaisille nuorille suunnatussa kouluterveyskyselyssä nousi esille, että ensimmäisen polven maahanmuuttajista pojat olivat kokeneet enemmän seksuaalista loukkaavaa väkivaltaa kuin tytöt. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapoista 32 prosenttia oli kokenut seksuaalista loukkaavaa väkivaltaa, esimerkiksi seksiin painostamista tai maksun tarjoamista seksistä, kun tyttöjen osuus oli 28 prosenttia (ks. kuvio 1.). Seksuaalista loukkaavaa väkivaltaa toisen polven maahanmuuttajapoista

oli kokenut 19 prosenttia, valtaväestön pojista sekä monikulttuuristen perheiden pojista 7-10 prosenttia. (Matikka, Luopa, Kivimäki, Jokela & Paananen 2014, 16.)

Kuvio 1. Kokenut seksuaalista loukkaavaa väkivaltaa joskus tai toistuvasti (ks. alkuperäinen kuvio Matikka, Luopa, Kivimäki, Jokela & Paananen 2014, 17.)

Seksuaalinen häirintä on noussut keskusteluun sukupuolisen häirinnän kautta. Seksuaalinen häirintä ja sukupuolinen häirintä eroavat toisistaan seuraavanlaisesti: sukupuolinen häirintä kohdistuu sukupuoleen, eli aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia kohteena olevan henkilön sukupuolelle, kun seksuaalinen häirintä suuntautuu kohteena olevan henkilön seksuaalisiin ominaisuuksiin. Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi seksististä vihjailua tai seksuaalisesti väritynyttä koskettelua. (Vilkkä 2011, 34-35.) Seksuaalinen häirintä naisten ja miesten välisessä tasa-arvolain 7§ määritellään näin:

sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri (Tasa-arvolaki 609/1986).

Kouluterveyskyselyssä (2015) selvitettiin, kuinka moni oli joskus tai toistuvasti kokenut jotain seuraavista: vastentahtoinen intiimi koskettelu, seksiin painostaminen tai pakottaminen tai maksun tarjoaminen seksistä. Kyselyyn vastasi 50 400 peruskouluista, 39 500 lukiolaista ja 39 000 ammattiin opiskelevaa. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että seksuaalinen häirintä on varsin yleistä, erityisesti tyttöihin kohdennettu seksuaalinen häirintä. Tutkimuksen mukaan häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä olivat joskus tai toistuvasti kokeneet peruskoulun pojista 10 % ja tytöistä 28 % ja ammattioppilaitoksen pojista 9% ja tytöistä 37%. Kehon intiimialueiden kosketteluun vasten tahtoa oli joskus tai toistuvasti kokenut peruskoulun pojista 7% ja tytöistä 7% ja ammattioppilaitoksen pojista 6% ja tytöistä 16 %.

Jokaisella lapsella on oikeus elää ilman henkistä tai fyysistä väkivaltaa, häirintää tai hyväksikäyttöä. Jokaisella lapsella on myös oikeus kasvaa ilman syrjintää. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Kuitenkin lasten kaltoinkohtelua tapahtuu kaikissa yhteiskunnissa ja kaikissa yhteiskuntaluokissa (Paavilainen 2008, 4). Kaltoinkohtelu on lapsen fyysinen tai henkinen pahoinpitely, lapsen hoidon laiminlyöminen (Hotus 2015, 3). Lapset ja nuoret altistuvat väkivallalle ja seksuaalisille ärsykeille mm. erilaisten tiedotusvälineiden ja pelien kautta päivittäin. Valitettavaa on, että olosuhteet seksuaaliselle hyväksikäytölle ovat otollisempaa kuin aiemmin. Lasten ja nuorten matkapuhelimien ja internetin käyttöä on vaikeaa valvoa. Muun muassa tämän vuoksi onkin tärkeää oppia tunnistamaan uhkatilanteet, saada tietoa oikeuksistaan ja opetella keinoja itsensä suojelemiseen. (Lajunen, Andell & Ylenius-Lehtonen 2015, 10.)

Lapsi tarvitsee aikuisen suojaaja ja hoitoa, ja aikuisten tehtävänä on suojella lapsen kasvua sitä haittaavilta tekijöiltä, joita ovat esimerkiksi kiusaaminen, pahoinpitely, seksuaalinen ahdistelu ja hyväksikäyttö. Lapsi itse on myös aktiivinen ja oman elämänsä subjekti. Lapsella on oikeus tietää omat oikeutensa turvassa olemiseen, fyysi-

seen koskemattomuuteen sekä siihen, miten hän voi itse pitää huolta turvallisuudestaan. Turvataitokasvatuksen saaminen ei kuitenkaan poista aikuisen vastuuta. (Lajunen ym. 2015, 12 -20.)

Turvataitokasvatus on yhdessä oppimista. Kehitystä tukee parhaiten toiminta, jossa he itse osallistuvat aktiivisesti nuoria itseään koskettaviin aiheisiin. Ohjaajan tehtävänä on luoda avoin ja arvostava ilmapiiri, toimia nuorten oppaana, tehdä yhteenvetoja keskusteluista sekä pitää keskustelu kaikkia arvostavana ja kunnioittavana. Kehtään ei saa loukata eikä nolata. Tärkeää on kannustaa nuoria oivaltamaan erilaisia ratkaisuja. Nuoret oppivat eri tavoin ja sen vuoksi on hyvä miettiä erilaisia toiminnallisia tapoja työstää asioita. (Mts. 15-17.)

Turvataitokasvatuksella pyritään:

- 1) vahvistamaan nuoren omia voimavaroja, itsearvostusta ja itseluottamusta
- 2) lisäämään tietoa seksuaalioikeuksista
- 3) tukemaan tunnetaitojen kehittymistä
- 4) vahvistamaan nuoren valmiuksia puolustaa itseään väkivaltaa, häirintää ja seksuaalista kaltoinkohtelua vastaan (Aaltonen 2012, 11.)

Nuorten kasvuun kuuluu oman identiteetin hakeminen, ja turvataidoilla pyritään vahvistamaan nuoren itsetuntoa. Tärkeää on, että nuori saa tietoa oikeuksistaan tai esimerkiksi siitä, mitä kuuluu hyvään seurusteluun tai parisuhteeseen. Näin nuori oppii havaitsemaan väkivaltaista käyttäytymistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Turvataitokasvatus ei saa perustua pelotteluun, vaan asioida käydään läpi turvallisessa ja avoimessa ilmapiirissä. (Aaltonen 2012, 13-14.)

3 Ryhmä ja vertaistuki

Kaikki meistä kuuluvat johonkin ryhmään, esimerkiksi harrastusryhmään, lapsen koulu-
lukuokkaan tai johonkin muuhun ryhmään. Ryhmässä on tiettyjä säännönmukaisuuksia ja rakenteita, joita ovat ryhmän tarkoitus, vuorovaikutus, säännöt, johtajuus, roolit sekä ryhmän koko. Ryhmästä puhutaan silloin kun jäseniä on vähintään kolme. (Niemistö 2007, 16.) Ryhmäkoon on huomattu vaikuttavan ryhmän luonteeseen, ryhmän kiinteytymiseen tai hajoamiseen. Kiinteytyminen ilmenee vetovoimana ja samanmielisyytenä ryhmää kohtaan, minkä seurauksena ryhmälle syntyy yhteishenki. Kiinteytymisellä on myös huonot puolensa, kuten yksilön itsenäisyyttä uhkaava ryhmäpaine. (Mts. 57.)

Ryhmädynamiikka syntyy ryhmälaisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kopakkalan mukaan (2011, 37) ryhmädynamiikalla tarkoitetaan ryhmän sisäisiä voimia. Ryhmän yhteenkuuluvuuden tunne voi olla ryhmäläiselle hyvinkin merkittävä. Kopakkala myös pohtii, voiko aitoa vuorovaikutusta olla muuta kuin kahdenvälistä, vaikka henkilö kertoo asioita koko ryhmälle ja ryhmä reagoi siihen. Tämän mukaan ryhmän keskustelu muodostuu kahden henkilön välisistä vuorovaikutusepisodeista, jotka voivat alkaa ja päättyä nopeasti. Muut myös seuraavat tilannetta ja yhtyvät vuorovaikutukseen, joka yleensä on aina kahdenvälistä. Hiljalleen ryhmän jäsenet luopuvat yksilöllisestä vastuusta tilanteen etenemisestä ja turvallisuus ryhmässä kasvaa sitä mukaa, kun edellä mainittujen kahdenvälisten vuorovaikutusepisodioiden määrä lisääntyy eri ihmisten välillä. (Kopakkala 2011, 37-38.)

3.1 Ryhmän kehityksen vaiheet

Ryhmien kehitys tapahtuu vaiheittain. Bruce Tuckman (1965) on kehittänyt mallin ryhmän vaiheittaisesta kehityksestä, jonka mukaan ryhmän kehityksen vaiheet ovat

muodostumisvaihe (forming), kuohuntavaihe (storming), yhdenmukaisuusvaihe (norming), toimivan työskentelynvaihe (performing). M.A.Jensen ja Tuckman (1977) lisäsivät ryhmän kehitysvaiheisiin lopetusvaiheen (adjourning). (ks. kuvio 2.)

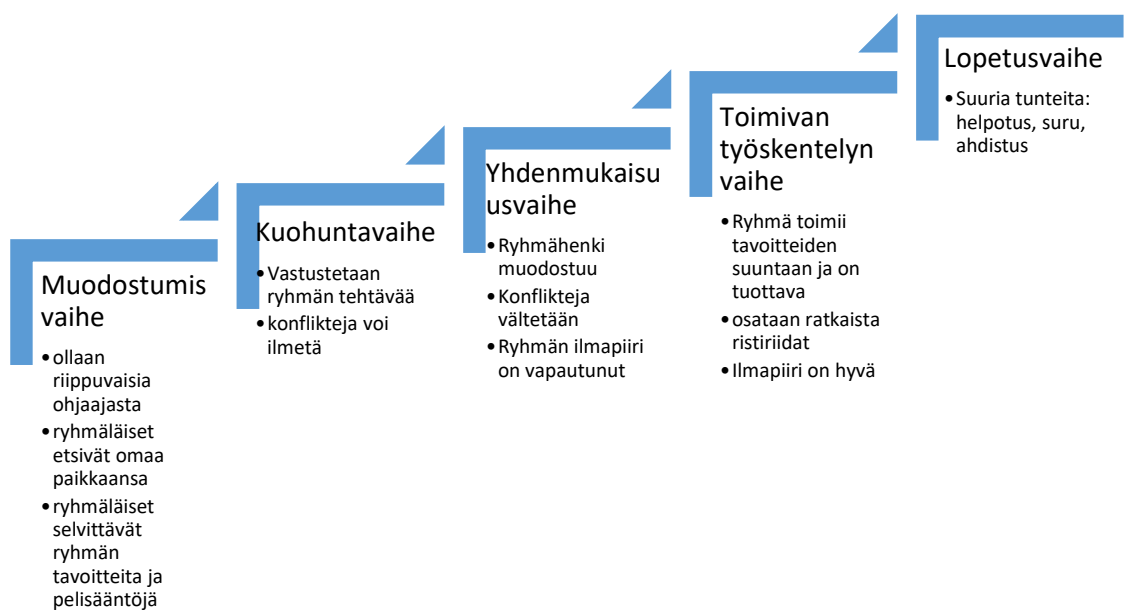
Muodostumisvaiheessa ryhmäläiset eivät vielä tunne toisiaan ja tämän vuoksi ryhmänohjaaja on tärkeässä roolissa. Ohjaajalta odotetaan tietoa, ohjeita ja apua tilanteiden ratkaisemiseksi. Ryhmäläiset etsivät omaa paikkaansa ja selvittävät ryhmän tavoitteita ja pelisääntöjä. Muodostumisvaihe on monella tapaa etsimistä. Ryhmän tehtävät ovat vielä epäselviä ja ryhmäläiset etsivät hyväksytyjen käyttäytymisen rajoja ja hakevat paikkaansa ryhmässä. (Kopakkala 2011, 49.)

Kuohuntavaiheessa ryhmän jäsenet haluavat erottautua ryhmässä. On tyyppillistä, että konflikteja on paljon ja ollaan tyytymättömiä ryhmää kohtaan. Rohkeus esittää omia mielipiteitä on kasvanut ja ryhmäläiset testaavat toisiaan ja ohjaajaa. Ryhmän tavoitteet ja toimintamuodot alkavat selkiintyä, mutta työhön ei vieläkään päästä kunnolla, koska ryhmän tehtävää vastustetaan. (Kopakkala 2011, 49-50.)

Yhdenmukaisuusvaiheessa ryhmäläiset alkavat hyväksyä toistensa roolit, ryhmähenki muodostuu ja syntyy yhteenkuuluvuuden tunne. Ryhmäläiset haluavat välttää konflikteja, aiemmat ristiriidat on käsitelty ja toisten erilaisuus hyväksytään. Jokainen on myös löytänyt oman paikkansa ja roolinsa ryhmässä, jolloin voidaan luoda yhteisiä toimintatapoja ja tavoitteita. Ilmapiiri ryhmässä on vapautunut, mikä saattaa johtua myös siitä, että ryhmäläiset ovat näennäisesti avoimia. Tämä voi johtua siitä, että ryhmäläiset käyttävät puolustusmekanismeja, joilla he haluavat suojautua niin sanottu vaarallisilta sosiaalisilta tilanteilta ja pyrkivät vaikuttamaan ryhmän toimintaan omien tavoitteiden mukaisesti. (Kopakkala 2011, 50.)

Toimivan työskentelyn vaiheessa hyvin toimiva ryhmä on tuottava, tehokas ja luova. Tässä vaiheessa ryhmä toimii tavoitteiden suuntaan, osaa ratkaista mahdolliset ristiriitatilanteet ja ryhmän energia suuntautuu työskentelyyn. Ryhmäläisten roolit ovat

joustavia ja toisten erilaisuutta osataan hyödyntää. Ilmapiiri ryhmässä on avoin, joustava ja tehokas. Ryhmäläiset toimivat ryhmän hyväksi ja työt tehdään vastuullisesti. Ryhmän kehityksen viimeinen vaihe on lopetusvaihe. Ryhmäläisten on aika hyvästellä toisensa. Lopetusvaiheeseen usein kuuluu suuria tunteita, ja ne voivat vaihdella helpotuksesta masennukseen. (Kopakkala 2011, 51.)

Kuvio 2. Ryhmän kehityksen vaiheet.

Muokattu Tuckmanin (1965, 384) ja Nestorin (2013, 1-3) pohjalta.

Ryhmäohjaajan taidoilla on suuri merkitys sille, miten ryhmä alkaa toimimaan. Ohjaajan täytyy osata huomioida, millaista ohjaajaa ryhmään osallistujat milloinkin tarvitsevat. Alussa ryhmä tarvitsee enemmän ohjaajan tukea, mutta kun ryhmäläiset alkavat tutustua toisiinsa, ryhmäohjaaja rooli muuttuu. Ohjaaja saattaa joutua kritiikin kohteeksi ja mahdollisesti joutuu selvittämään ristiriitoja. (Kopakkala 2011, 88.)

3.2 Vertaistuki

Suomessa vertaistuki sosiaali- ja terveysalan toimintamuotona vakiintui 1990-luvun puolivälissä (Hyväri 2005, 214). Vertaistuella tarkoitetaan sitä, että ihmiset, joilla on jokin yhteinen kokemus esimerkiksi sairastuminen tai vaativa elämäntilanne, jakavat kokemuksiaan keskenään. Vertaistuessa keskeistä on ihmisten välinen kohtaaminen ja kokemusten jakaminen ilman valmiita asiakas-potilasrooleja. (Mts. 214.) Vertaistukea ei tulisi pitää terapiana, vaan siinä olevilla on aivan erilaiset roolit kuin terapiassa. Vertaistuessa oleellista on vastavuoroisuus, jolloin auttajan ja autettavan roolit muuttuvat koko ajan. (Mts. 219.)

Vertaistuen muotoja on useita: kahdenkeskistä, ryhmässä saatavaa tai verkossa tapahtuvaa vertaistukea (Nylund 2005, 203). Vertaistoiminta tulee ihmisten tarpeesta olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Se perustuu kokemukselliseen asiantuntijuteen ja perusajatuksena on usko ihmisen omiin voimavaroihin, jotka voidaan saada esille vertaistoiminnan avulla. Vertaistoiminnan arvoja ovat tasa-arvoisuus ja toisen ihmisen kunnioitus. Vertaistoiminta on ennaltaehkäisevää toimintaa, joka voi myös olla osa sosiaali- ja terveyspalveluja. Vertaistoiminta perustuu yhteisöllisyyteen ja luottamuksellisuuteen, joka luo ihmisille turvallisuutta. (Laimio & Karnell 2010, 10-11.)

Vertaistoiminta ei korvaa perhettä, ystäviä tai muita läheisiä, vaan täydentää sitä. Myös ihmiset, joilla on perhe ja ystäviä, voivat tarvita vertaistukiryhmää, koska ryhmässä saa ymmärrystä ja tukea juuri tietynlaiseen ongelmaan. Ystävät ja perhe myös kuormittuvat vähemmän, jos asioita voidaan käsitellä vertaisryhmässä. Käsiteltävä asia voi olla myös liian arka, minkä vuoksi siitä on vaikea puhua läheisten kanssa tai läheisten neutraali suhtautuminen on vaikeaa. (Laimio & Karnell 2010, 13.)

3.2.1 Vertaistukiryhmä

Vertaistukiryhmä on käsitteenä suppeampi kuin vertaisryhmä. Vertaisryhmä käsittää myös sellaisia vertaistoiminnan muotoja, joissa toisen auttaminen ei ole keskiössä. Vertaisryhmä voi olla esimerkiksi koululuokka, samaa työtä tekevät tai samaa elämäntapaa harjoittavat. Vertaistukiryhmissä puolestaan oleellista on toisten vastavuoroinen auttaminen ja tukeminen erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa. Vertaistukiryhmä toiminnan ei kuitenkaan tarvitse rajoittua vain haastavien elämäntilanteiden käsittelyyn, vaan samalla voidaan luoda yhteisyyttä ja ystävyyssuhteita. (Hyväri 2005, 215.) Vertaistukiryhmässä korostuu ryhmästä saadun tuen ja hyvinvoinnin merkitys. Vertaistukiryhmän tunnusmerkkeinä mainitaan usein turvallisuus, luottamus, toisten hyväksyminen, kuulluksi tuleminen sekä jokaisen hyväksyminen ja huomioiminen yksilöinä. (Lehtinen 2010, 64.) Vertaistukiryhmä on lähellä käsitettä oma-apuryhmä. Nylund on määrittänyt oma-apuryhmän näin:

Oma-apuryhmän voivat muodostaa henkilöt, joilla on jokin yhteinen ongelma tai he ovat samanlaisessa elämäntilanteessa. Heillä on halu jakaa kokemuksiaan muiden kanssa ja tällä tavoin pyrkiä keskinäisesti ratkaisemaan tai lieventämään henkilökohtaisia ongelmiaan tai elämäntilannettaan. (Nylund 1996, 194.)

Nuorille tai lapsille suunnatuissa vertaistukiryhmissä erityispiirteinä on, että niissä ryhmätoimintaa vetää ammattilainen tai ainakin aikuinen. Osa lasten ja nuorten ryhmistä on perustettu ennaltaehkäisevässä mielessä esimerkiksi avuksi sellaisiin tilanteisiin, joissa vanhemmilla on päihdeongelmia. Lasten ryhmien tavoitteena on, että lapset ja nuoret tapaavat muita samassa tilanteessa olevia ja näin tulevat tietoisiksi siitä, etteivät ole yksin vaikeassa elämäntilanteessa. (Nylund 2005, 200.) Useiden tutkimusten mukaan (Malin 2011, Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä & Koskinen 2012, Degni, Mazengo, Vaskilampi, & Essén, 2008 & Nurmeksela 2011) maahanmuuttajilla on heikompi tiedon taso seksuaaliterveystiedossa, minkä vuoksi vertaistukiryhmä halettiin toteuttaa nimenomaan maahanmuuttajanuorille vertaisryhmätoimintana. Vertaistukiryhmässä nuoret saavat jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan samassa elämäntilanteessa olevien nuorten kanssa.

3.2.2 Ohjattu vertaistukiryhmä

Ohjatussa vertaistukiryhmässä voi olla ohjaajana henkilö, jolla ei ole omakohtaista kokemusta muita ryhmäläisiä yhdistävästä tekijästä. Silloin ryhmän ohjaajalla on esimerkiksi koulutuksensa kautta tietoa ryhmää yhdistävistä aihealueista. (Laimio & Karnell 2010,16.) Ammatillisesti ohjatussa vertaistukiryhmässä ryhmänvetäjä ohjaa ryhmää asetettujen tavoitteiden mukaisesti, huolehtii käytännön järjestelyistä, huomioi kaikki ryhmän jäsenet tasapuolisesti sekä ohjaa ryhmää uusien näkökulmien ja toimintamallien suuntaan. (Mykkänen- Hänninen ja Kääriäinen 2009, 36-37.) Tässä opinnäytetyössä ryhmä oli ammatillisesti ohjattu vertaistukiryhmä, jossa edellä mainitut asiat ohjasivat toimintaa.

Ohjaajan on hyvä miettiä vertaistoiminnan arvoja ja toimintamalleja, joilla asetetut tavoitteet saavutetaan. Vertaistoiminnan eettisiä periaatteita on vaitiolovelvollisuus, luottamuksellisuus, toisen ihmisen kunnioitus ja itsemääräämisoikeus. Jokaiselle ryhmälle on myös tärkeää luoda yhdessä omat pelisäännöt, jotka kaikki ryhmäläiset allekirjoittavat. Näiden pelisääntöjen ja eettisten periaatteiden tarkoituksena on tukea ryhmää kehittymään toimivaksi ja turvalliseksi yhteisöksi. (Lehtinen 2010, 63-64.)

4 Opinnäytetyön tavoitteet, tarkoitus ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyöni oli osa Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistämisen Mauste-hanketta. Hanke oli Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Kuopion Savonia-ammattikorkeakoulun kaksivuotinen (2015-2016) yhteishanke, jonka tavoitteena oli ennaltaehkäistä maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden ongelmia sekä vahvistaa maahanmuuttajien seksuaaliterveyden tietoja ja taitoja sekä turvataito-osaamista. Yhtenä keinona vastata hankkeen tavoitteisiin oli järjestää erilaisia

vertaistukiryhmiä naisille ja miehille. Mauste-hankkeessa myös haluttiin kasvattaa lisääntymisikäisten maahanmuuttajanaisten ja miesten osallistumista seksuaaliterveyspalvelujen käyttöön. Yhteistyökumppaniksi Mauste -hanke oli saanut muun muassa Jyväskylän kaupungin maahanmuuttajapalvelut, Monikulttuurikeskus Glorian ja Mä oon mukana -hankkeen. Mukana oli myös laaja verkosto maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä sosiaali- ja terveysalan sekä opetusalan ammattilaisia Jyväskylästä ja Kuopiosta. Rahoitus hankkeeseen tuli sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen määrärahoista. (Mauste 2014.)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää vertaisryhmätoimintaan perustuva menetelmä, jonka avulla maahanmuuttajien seksuaaliterveyden tietoja ja taitoja sekä turvataito-osaamista voidaan vahvistaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kokeilla, miten ohjattu vertaistukiryhmätoiminta soveltuu maahanmuuttajamiehille, kun pyritään edistämään heidän seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja turvataitojen osaamistaan.

Tämä tutkimus- ja kehittämistyö toteutettiin toimintatutkimuksen menetelmällistä lähestymistapaa noudattaen. Siksi käytän jäljempänä tästä nimitystä *toimintatutkimus* tai paikoitellen *tutkimus*. Toimintatutkimuksessa ei ole tarkoitus niinkään tuottaa todellisuudesta ikään kuin kuvausta ”ylhäältäpäin”, vaan muuttaa todellisuutta entistä paremmaksi (Kemmis, McTaggart & Nixon 2014,27). Toimintatutkimuksessa tutkimuksen tarkoituksen ja tiedonmuodostuksen välinen suhde rakentuu eri tavoin kuin muissa tutkimusotteissa. Siksi tässä opinnäytetyössä tutkimuksen tarkoituksen, tavoitteen ja tutkimustehtävien muotoilun osalta noudatetaan toimintatutkimukselle tyypillistä jäsennostapaa ja käsitteistöä. Toimintatutkimuksessa muotoillaan **tutkimustehtävä**, jonka avulla kuvataan, millaista muutosta hankkeella on tarkoitus saada aikaan: mitä on tarkoitus kehittää (Heikkinen 2015, 209-210). Tämän tutkimustehtävän saavuttamiseksi on tarpeen hankkia uutta tietoa vastaamalla **tutkimuskysymyksiin**, joiden avulla haetaan käytäntöön sovellettavaa ja hyödynnettävää tietoa käytäntöiden kehittämiseksi.

Tämän toimintatutkimuksen (opinnäytetyön) **tutkimustehtävänä** on kehittää tutkituun tietoon pohjautuva, ohjattuun vertaistukiryhmätoimintaan perustuva toimintamalli, joka soveltuu nuorten maahanmuuttajamiesten seksuaaliterveyden tietojen ja taitojen lisääntymiseen ja jonka avulla voidaan vahvistaa heidän turvataitojaan. Toimintamallin avulla pyritään tarjoamaan seksuaaliterveyteen liittyvää sosiaalista ja emotionaalista tukea sekä parantamaan maahanmuuttajien tietämystä seksuaaliterveydestä ja sen edistämisestä sekä turvataidoista. Tämän päämäärän saavuttamiseksi hankitaan tarvittavaa tietoa seuraavien **tutkimuskysymysten** avulla:

1. Millaista seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja turvataitoihin liittyvää tietoa maahanmuuttajanuoret kokevat tarvitsevänsä?
2. Miten ohjattu vertaistukiryhmätoiminta soveltuu seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja turvataitojen edistämiseen?
 - 2.1 Millaisia haasteita ja kehittämiskohteita ohjattuun vertaistukiryhmätoimintaan liittyy?
 - 2.2 Millaisia etuja ja mahdollisuuksia ohjattuun vertaistukiryhmätoimintaan liittyy?

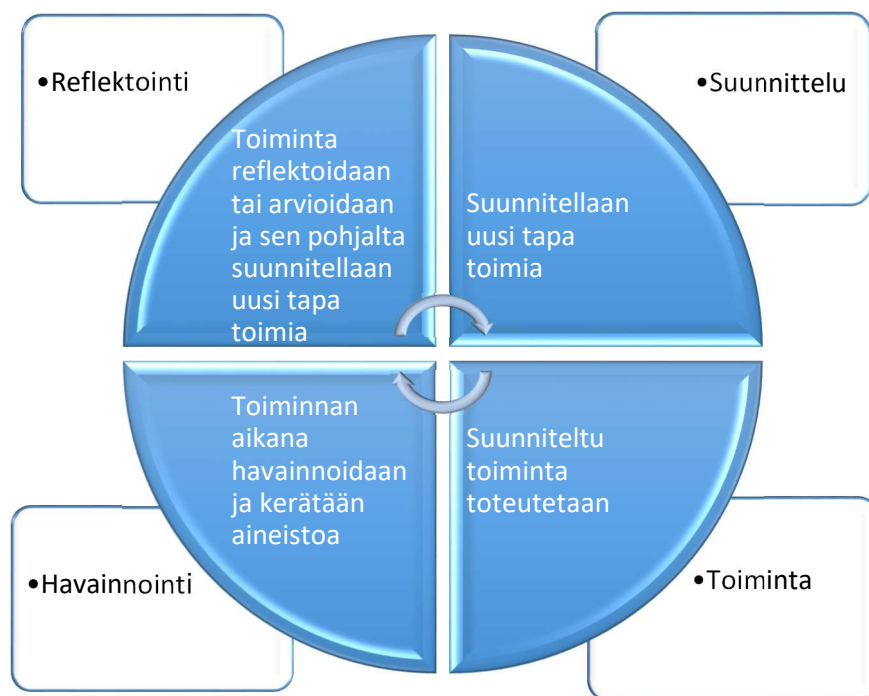
5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus soveltuu hyvin sosiaalisten ja työkäytänteiden sekä työmenetelmien kehittämistyöhön (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 58-59). Toimintatutkimus tavoittelee käyttökelpoista tietoa, josta on käytännön hyötyä. Oleellista on ihmisten sosiaalisen toiminnan tutkiminen ja kehittäminen. Toimintatutkija on aktiivinen vaikuttaja ja osallistuu itse toimintaan. Tutkija soveltaa tutkimusmenetelmien avulla kerättävän tiedon lisäksi omaa välitöntä kokemustaan. (Heikkinen 2006, 16-

20.) Tiedon tuottaminen käytännön työn kehittämiseksi on toimintatutkimuksen ydin (Kemmis, McTaggart & Nixon 2014, 26-28). Yleensä toimintatutkimus on ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. (Heikkinen 2006, 17.)

Toimintatutkimuksen etenemistä voi kuvata kehämäisinä sykleinä. Syklin vaiheita ovat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Koska sykli voi alkaa mistä vaiheesta tahansa, sen alkua voi olla vaikeaa paikantaa. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 79.) Kemmisin (1998, 21) mukaan syklien vaiheiden uskollinen seuraaminen ei ole itsetarkoitus, vaan käytännössä toimintatutkimuksen syklit lomittuvat toisiinsa.

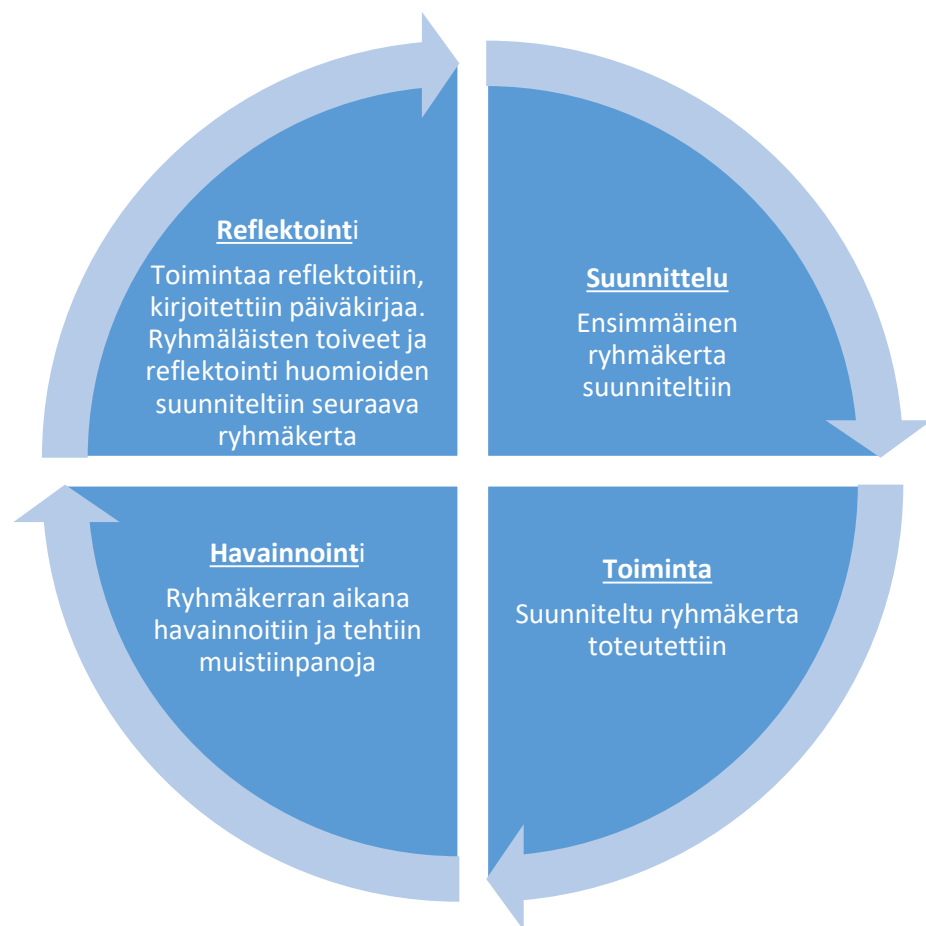

Kuvio 3. Toimintatutkimuksen sykli

(Muokattu Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 79.)

Toimintatutkimuksessa syklejä voi olla useita, jolloin syklit muodostavat toimintatutkimuksen spiraalin (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 80). Carr ja Kemmis (1986,

185) ovat todenneet, että jos tutkimuksessa toteutuu vain yksi sykli, sitä ei voisi kutsua toimintatutkimukseksi. Heikkinen, Rovio ja Kiilakoski puolestaan (2006, 80-82) toteavat, että syklien määrä ei ole mielekäs arviointikriteeri, vaan jonkin uuden idean kokeilu edes yhdenkin kerran saattaa tuottaa sellaista tietoa, joka auttaa kehittämään käytänteitä. Syklien määrää tärkeämpää on suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin toteutuminen. Tässä tutkimuksessa on vain yksi sykli siinä mielessä, että kokonaisuus on toteutettu vain kerran. (ks. kuvio 3.) Toisaalta jokaisen ryhmäkerran voi ymmärtää sykliseksi, jossa ovat toteutuneet suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin vaiheet. (ks. kuvio 4.)

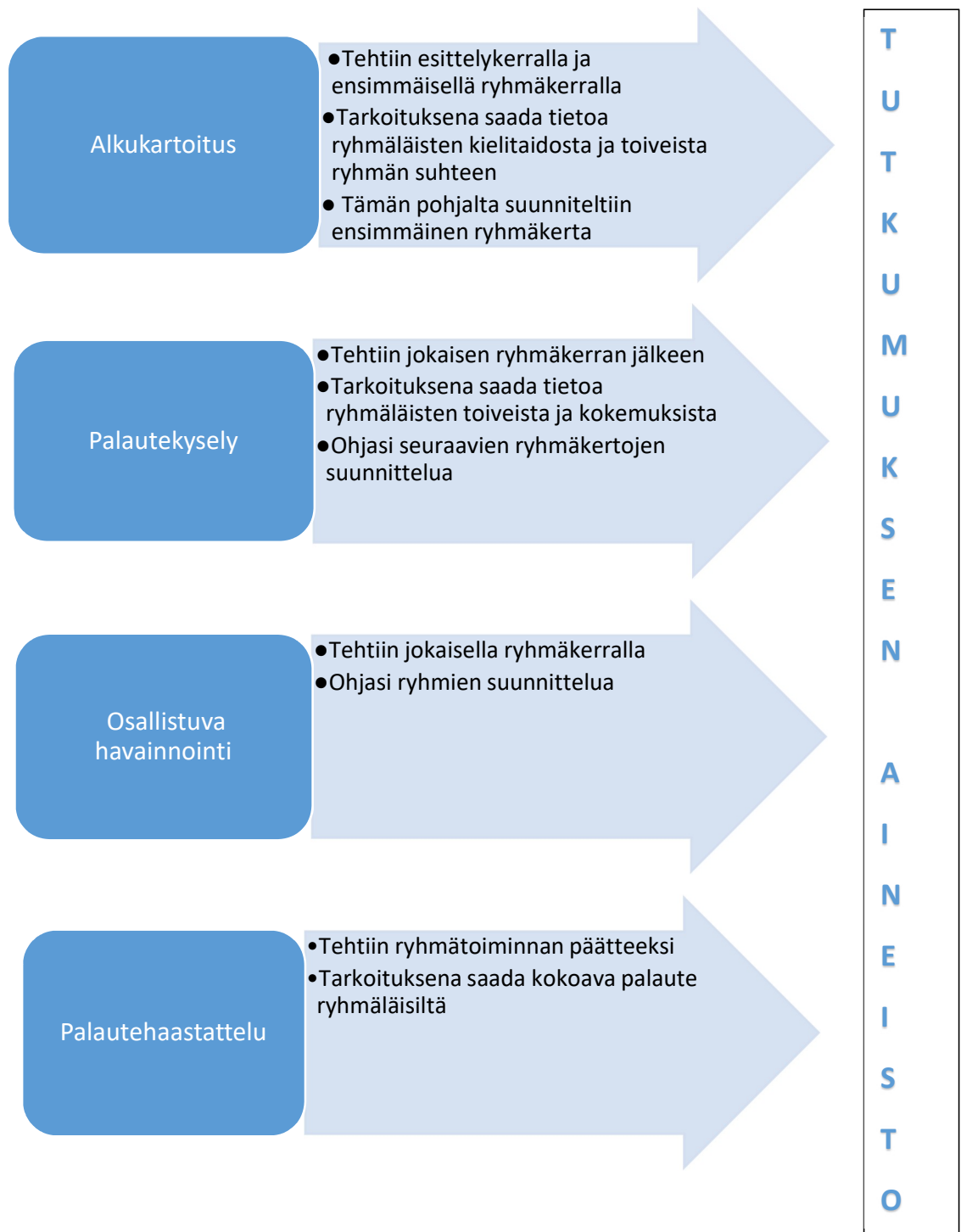
Kuvio 4. Toimintatutkimuksen syklien soveltaminen tähän tutkimukseen.

(alkup. kuvio ks. Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2006, 79.)

5.2 Tutkimuksen aineiston keruumenetelmät

Aineiston hankinnan ja analysoinnin lähestymistavaksi oli luontevaa valita laadullinen lähestymistapa, koska tässä tutkimuksessa osallistujien määrä oli niin pieni, ettei määrälliselle tutkimusotteelle olisi ollut edellytyksiä. Tämän tyyppiselle kehittämistyölle on luonteenomaista, että sovelletaan aineistonkeruussa kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jonka avulla pyritään saamaan tutkittavien omat ajatukset ja näkökulmat esille (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164).

Tutkimuksen aineisto kerättiin laadullisella tutkimusotteella. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ilmiön syvälinen ymmärtäminen, sen kuvaaminen ja tulkinnan tekeminen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 66- 72). Laadullisen tutkimuksen menetelmiä ovat muun muassa havainnointi ja haastattelu (Metsämuuronen 2009, 220). Opin näytetyöni tiedonkeruumenetelmiä olivat alkukartoitus, palautekyselyt, osallistuva havainnointi ja palautehaastattelu. (Ks. kuvio 5.) Useita erilaisia tiedonkeruumenetelmiä hyödyntämällä saatiin monipuolinen näkökulma tutkittavaan ilmiöön. Useita eri tiedonhankintamenetelmiä yhdistämällä voitiin myös estää mahdollisia kielitaidon puutteellisuudesta johtuvia ongelmia.

Kuvio 5. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät ja niiden tarkoitus.

Tämän opinnäytetyön tärkeimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat osallistuva havainnointi ja sen pohjalta kirjoitettu tutkimuspäiväkirja sekä haastattelu. Toimintatutkimuksessa voidaan myös hyödyntää esimerkiksi kyselylomakkeita. (Huovinen & Rovio 2006, 104). Tässä opinnäytetyössä aineistoa kerättiin kaikilla edellä mainituilla tavoilla.

5.2.1 Alkukartoitus

Alkukartoitus tehtiin havainnoimalla ryhmää. Alkukartoitusta tehtiin ryhmän esittelykerralla ja ensimmäisellä ryhmäkerralla. Esittelykerralla keskusteltiin mahdollisista aiheista. Ryhmässä nousseet aihe-ehdotukset kirjoitettiin fläppitaululle. Alkukartoitukseen osallistui 15 nuorta ryhmäesittelykerralla sekä 7 nuorta ensimmäisellä ryhmäkerralla. Alkukartoituksen avulla saatiin tietoa mahdollisesti ryhmään osallistuvista nuorista, heidän taustastaan, iästään ja kielitaidostaan sekä siitä, millaisista asioista nuoret itse ovat kiinnostuneita. Alkukartoituksessa kiinnitettiin huomiota nuorten kielitaitoon ja heidän esittämiinsä kysymyksiin käsiteltävistä aiheista.

5.2.2 Osallistuva havainnointi

Havaintojen teko on osa jokaisen arkipäivää. Havaintoja tekemällä hahmotamme ympäristöämme ja pyrimme ymmärtämään siihen vaikuttavia asioita ja jäsentämään näkemäämme ja kokemaamme. Tällaista jokapäiväistä havainnointia kutsutaan arkihavainnoinniksi. Tieteessä havaintojen teko on jossain määrin saman tyyppistä. Erona kuitenkin on, että tieteellisessä tutkimuksessa kriittinen ja analyyttinen ajattelu ohjaa enemmän sitä, mitä ja miten havaintoja tehdään sekä erityisesti havainnoaineiston analysointia tieteelliseksi johtopäätöksiksi. (Grönfors 2015, 146.)

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää huomioida, miten tutkija asettuu suhteessa tutkittaviin (Grönfors 2015, 147-148). Osallistuvassa havainnoinnissa tutkijalla on niin sanottu kaksoisrooli: ihmisen ja tutkijan rooli. Tutkijan persoona vaikuttaa aineiston keräämisen onnistumiseen. Tutkijan ei ole suotavaa muuttaa itseään tutkittavien suuntaan, vaan parhaiten tutkija onnistuu toimimalla omana itsenään. (Grönfors 2015, 148.) Osallistuva havainnointi voidaan toteuttaa ulkopuolisen tarkkailijan roolissa tai toimijan roolissa. Usein toimintatutkimuksessa tutkija on toimijan roolissa, kuten tässäkin opinnäytetyössä. (Metsämuuronen 2011, 249.)

Toimintatutkimuksessa havainnointia pidetään tehokkaana aineistonkeruumenetelmänä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 61). Osallistuvalla havainnoinnilla saadaan monipuolista tietoa. Se on hyvä tutkimusmenetelmä silloin kun tutkittavasta ilmiöstä tiedetään vähän. Osallistuvassa havainnoinnissa nähdään, miten asiat todellisissa tilanteissa ovat. (Grönfors 2017, 149.) Havainnoinnin täytyy olla systemaattista. Tutkijan täytyy kirjoittaa tarkkaan, mitä tutkimustilanteessa on havaittu. Jos tutkija kirjoittaa päätelmiä tutkimuspäiväkirjaan, tutkijan täytyy tarkasti kirjata myös se, miten tähän päätelmään on päädytty, muuten vaarana on, että työn luotettavuus kärsii. (Kananen 2014, 83.) Tutkimuksen kannalta on oleellista, että muistiinpanoja tehdään riittävästi ja analyysivaihe sekä johtopäätökset huolellisesti (Grönfors 2015, 148). Tässä tutkimuksessa osallistuvan havainnoinnin kautta hankittu kokemustieto on kirjattu tutkimuspäiväkirjaan jokaisen ryhmä kokoontumisen jälkeen. Tutkimuspäiväkirjaan on kirjattu tiedot tapaamisten ajankohdasta, kestosta ja muista tarvittavista tekniluonteisista seikoista. Siihen on identifioitu myös tapaamisessa olleet henkilöt anonymisti peitenimiä käyttäen. Lisäksi tutkimuspäiväkirjaan on sisältynyt tunnekokemuksia, oivalluksia, mahdollisia ristiriitoja tai kysymyksiä, jotka on pitänyt ratkaista ryhmän toiminnan edistämiseksi.

Opinnäytetyössä havaintoja kirjoitettiin tutkimuspäiväkirjaan jokaisen ryhmäkerran jälkeen. Tutkimuspäiväkirjaan kuvattiin ryhmätoiminnan kulun mahdollisimman tarkasti, kirjasin myös ryhmässä käytyjä keskusteluja ja tunnetiloja sekä reflektointia ryhmäkerrasta. Tutkimustilanteen salliessa kirjoitin pieniä muistiinpanoja, jotka kirjoitin ryhmätapaamisen jälkeen päiväkirjaan. Toinen ryhmänohjaajista kirjoitti reflektiota ryhmäkerroista päiväkirjaan, jota käytin myös tutkimusaineistonani. Jokaisen ryhmäkerran jälkeen kävimme lyhyen reflektoinnin toisen ohjaajan kanssa. Palautekyselyssä kysyttiin ryhmäläisten toiveita käsiteltävistä aiheista seuraaville kerroille, niistä tehtiin yhteenveto. Yhteisen reflektoinnin ja toiveista tehdyn yhteenvedon perusteella sovittiin seuraavan ryhmäkerran aihe. Ja näiden perusteella suunnittelin seuraavan ryhmäkerran. Tutkimuspäiväkirjan tekstiä oli yhteensä 23 sivua.

5.2.3 Kyselylomake

Kyselylomaketta käytettiin yhtenä tiedonhankintamenetelmänä, jotta jokaisella ryhmään osallistujalla olisi mahdollisuus ilmaista oma näkemyksensä siitä, millaisia asioita he haluaisivat käsitellä ja miten he olivat kokeneet ryhmäkerrat. Kyselytutkimuksen katsotaan kuuluvan määrällisiin aineiston keruumenetelmiin, mutta sanallisia vastauksia voidaan analysoida myös laadullisin menetelmin (Vehkalahti 2014, 13). Tämän opinnäytetyön palautekysely oli laadullinen kysely. Kyselyn sanallisia vastauksia analysoitiin laadullisin menetelmin.

Kyselylomake on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Paperisten kyselylomakkeiden rinnalle ovat tulleet myös sähköiset kyselylomakkeet. Kyselyn muoto valitaan sen tarkoituksen ja kohderyhmän mukaan. Tutkija voi olla itse paikalla kyselyä tehtäessä tai kyselyn voi valvoa esimerkiksi opettaja. Kysymysten tulee olla yksiselitteisiä ja ne laaditaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti. (Valli 2015, 84- 86.)

Tässä työssä kyselylomakkeen alussa oli asteikkokysymyksiä, joilla haluttiin saada tietoa, miten tapaamiset oli koettu ryhmässä. Tässä tutkimuksessa sovellettiin nelipor- taista Likertin asteikkoa, josta puuttui niin sanottu neutraali vaihtoehto. Näin saatiin paremmin esille osallistujien näkemysten variaatio eli vaihtelu. (Valli 2015, 100.)

Tämän opinnäytetyön kyselylomakkeessa oli avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä. Avoimiin kysymyksiin ei anneta valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan vastaaja vastaa omin sanoin (Vehkalahti 2014, 24). Avoimien kysymyksien etuna on, että vastaajalla on mahdollisuus vastata, mitä hän todella ajattelee (Hirsjärvi, Remes, Saja- vaara 2013, 201). Avointen kysymysten hyvänä puolena nähdään myös, että vastauksista voi nousta hyviä uusia ideoita. Avointen kysymysten haasteena on niiden työläs analysointi, sekä se, että avoimiin kysymyksiin saatetaan jättää vastaamatta tai vas-

taukset ovat epätarkkoja. (Valli 2015, 106.) Tämän opinnäytetyön avoimilla kysymyksillä haluttiin saada vastauksia siihen, mitä ryhmäläiset olivat oppineet tai miten ovat kokeneet hyötyvänsä ryhmäkerrasta.

Monivalintakysymykset ovat kysymyksiä, joihin vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi (Vilka 2005, 86). Tässä opinnäytetyössä monivalintakysymyksillä haluttiin saada tietoa siitä, mitä asioita ryhmäläiset halusivat käsitellä seuraavalla tapaamiskerralla. Koska ryhmässä käsiteltävät aiheet oli rajattu, valmiit vastausvaihtoehdot olivat perusteltuja. Ryhmäläisten toiveita kysyttäessä haluttiin heitä osallistaa ryhmän toimintaan ja varmistaa, että ryhmäkerrat olisivat heidän toiveidensa mukaisia.

Palautekyselyt kerättiin kahden ja puolen kuukauden aikana, jokaisen tapaamisen jälkeen eli yhteensä viisi kertaa. Palautekyselyn vastauksia tuli yhteensä 45 sivua. Kyselylomaketta tehtäessä kiinnitettiin huomiota kyselylomakkeen kieleen. Ryhmäläisten heikon kielitaidon vuoksi kyselylomakkeesta pyrittiin tekemään kielellisesti helposti ymmärrettävä ja vastattava. Tämä oli tärkeää kahdesta syystä, ensinnäkin sen vuoksi, että ryhmäläiset motivoituisivat vastaamaan siihen, toiseksi sen vuoksi, että ryhmäläiset ymmärtäisivät kysymykset ja pystyisivät vastaamaan kysymyksiin ja tuloksista saataisiin totuudenmukaisia. Ensimmäisellä ryhmäkerralla kysymykset käytiin läpi ryhmäläisten kanssa. Ryhmäläiset pyysivät apua, jos eivät olleet ymmärtäneet kysymyksiä.

5.2.4 Palautehaastattelu

Ryhmäläisille järjestettiin viimeisen ryhmäkerran jälkeen yksilöhaastatteluna palautehaastattelu, jonka suoritti ulkopuolinen haastattelija (liite 4.). Haastattelun on todettu olevan perusteltu menetelmä esimerkiksi silloin, kun halutaan tietää, mitä ih-

minen ajattelee. Haastattelu on joustava menetelmä, jossa haastattelijalla on mahdollisuus muun muassa oikaista väärinkäsityksiä, toistaa kysymys ja selventää niitä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 74-75.)

Palautehaastattelussa kysymykset ja niiden järjestys olivat kaikille samat, osaan kysymyksiin oli valmiita vastauksia ja osaan kysymyksistä haastateltava vastasi omin sanoin. Palautehaastattelussa oli sekä strukturoidun että puolistrukturoidun lomakehaastattelun piirteitä. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ja niiden järjestys ovat kaikille samat sekä vastausvaihtoehdot valmiina. Puolistrukturoitu haastattelu eroaa strukturoidusta haastattelusta siten, että puolistrukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehtoja kysymyksiin ei ole, vaan haastateltava vastaa kysymyksiin omin sanoin. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.)

Palautehaastattelun alussa oli helppoja taustakysymyksiä, joissa kysyttiin ryhmäläisten perustietoja: ikää, koulutustaustaa, kotimaata ja sitä, kauanko on asunut Suomessa. Taustakysymykset toimivat lämmittelykysymyksinä ennen varsinaista aihetta. (Valli 2015, 86.) Taustakysymysten jälkeen kysyttiin haastateltavien mielipidettä ryhmäkerroista avoimilla kysymyksillä sekä monivalinta- ja asteikkokysymyksillä. Asteikkokysymyksillä haluttiin saada vastauksia siihen, miten henkilöt kokivat ryhmäkertojen määrän sekä niiden hyödyllisyyden. Avoimilla kysymyksillä haluttiin saada kuuluiin osallistujien omia ajatuksia ryhmäkerroista.

Palautehaastattelussa oli aina yksi haastateltava kerrallaan. Haastattelut suoritti toimintaterapiaopiskelija. Palautehaastatteluihin osallistui viisi ryhmäläistä. He olivat 17-37-vuotiaita ja asuneet Suomessa 1-9 vuotta. He ovat kotoisin kolmesta eri maanosasta, neljästä eri maasta. Heistä neljä opiskelee ja yksi on työelämässä. Palautehaastatteluun päädyin osallistujien heikon suomen kielen tason vuoksi. Palautehaastattelun hyvänä puolena on, että haastattelija voi tarkentaa kysymystä, jos huomaa, että haastateltava ei ymmärrä sitä (Valli 2015, 92). Haastattelussa haastattelija luki

kysymykset ja kysymysvaihtoehdot ääneen ja haastateltava vastasi kysymyksiin suullisesti. Haastattelija kirjoitti jokaisesta haastattelusta haastattelumuistion, johon hän kokosi haastateltavien vastaukset. Haastattelumuistioita oli viisi ja kukin niistä oli kahden liuskan mittainen.

5.3 Aineiston analyysi

Aineistoa analysoitiin kahdella tavalla ja kahdessa vaiheessa. Ensinnäkin ryhmään osallistuneille nuorille tehdystä palautekyselystä tehtiin yhteenveto jokaisen ryhmäkerran jälkeen. Tässä vaiheessa päähuomio kiinnittyi monivalintakysymysten vastauksiin, jolloin palauteaineisto analysoitiin ryhmätoiminnan edelleen kehittämiseksi. Aluksi palautekyselyistä tehtiin kooste, jossa kaikki vastaukset esitettiin väittämiin koottiin yhteen Likert-asteikkoon. Samoin avoimet vastaukset ja monivalintakysymysten vastaukset koottiin yhteen. Palautekyselyn koosteen, ohjaajien havaintojen ja yhteisen reflektoinnin perusteella tehtiin seuraavan kerran suunnitelma. Tämä analyysitapa liittyy erityisesti toimintatutkimuksen reflektointi- ja uudelleensuunnitteluvaiheisiin. (vrt. kuvio 4.) Ensimmäinen analyysivaihe vastaa erityisesti toimintatutkimuksen **tutkimustehtävään** kehittää ohjattuun vertaistukiryhmätoimintaan perustuva toimintamalli, joka soveltuu nuorten maahanmuuttajamiesten seksuaaliterveyden edistämiseksi.

Toisessa vaiheessa koko tutkimuksesta kertynyt aineisto analysoitiin jälkepäin entistä syvemmin soveltaen aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka kuuluu laadullisen tutkimuksen lähestymistapoihin. Tämä analyysivaihe vastaa erityisesti tämän tutkimuksen **tutkimuskysymyksiin**. Ensin palautekyselyjen vastaukset koottiin yhteen tiedostoon ja haastattelumuistioiden sisältö toiseen tiedostoon. Tämän jälkeen koko aineisto luettiin kokonaisuutena. Jokaisen ryhmäkerran palautekyselyjen yhteenvetojen asteikkokysymyksistä tehtiin kuvio (kuvio 8.) ja monivalintakysymysten ja avoimien kysymysten yhteenvedoista tehtiin kirjallinen yhteenveto. Aineistoa lukiessa pohdittiin tutkimuskysymyksiä ja tehtiin merkintöjä aineiston ryhmittelemiseksi ja

pelkistämiseksi. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet yhdistettiin ja luokiteltiin. Pelkistämistä ja luokittelua ohjasivat tutkimuskysymykset. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112.)

6 Vertaistukiryhmän suunnittelu ja toteutus

6.1 Vertaistukiryhmän vaiheet

Vertaistukiryhmän perustaminen tapahtui vaiheittain. Ennen kuin ryhmä varsinaisesti kokoontuu ensimmäistä kertaa, on jo tapahtunut paljon (Jyrkämä 2010, 29). Ryhmän markkinointi aloitettiin kesäkuussa järjestetyissä palaverissa 2015 Jyväskylän Monikulttuurikeskus Gloriassa ja elokuussa 2015 Jyväskylän kaupungin Kotouttamispalveluissa, joissa kartoitimme työelämän tarpeita kyseisille ryhmille. Syyskuun lopulla olimme mukana Mä oon mukana-hankkeen nuortenillassa Monikulttuurikeskus Gloriassa. Siellä Mauste-hankkeen projektipäällikkö ja projektityöntekijä esittelivät aiheita, joita ryhmässä olisi mahdollista käsitellä. Paikalle saapui noin kymmenen nuorta miestä, jotka olivat halukkaita jatkamaan ryhmätyöskentelyä. Marraskuussa 2015 sain ohjaajapariksi miespuolisen seksuaalineuvojaopiskelijan. Mä oon mukana-hankkeen toiveesta aloitettiin vertaistukiryhmä joulukuussa 2015. Ryhmä kokoontui Jyväskylässä Monikulttuurikeskus Glorian tiloissa. Tilat olivat nuorille ennestään tutut, joten heidän oli sinne helppo tulla. Vertaistukiryhmän esittelykerralla paikalla oli 15 nuorta kymmenestä eri maasta. Heistä poikia oli 14 ja yksi tyttö. Tyttö ei osoittanut kiinnostusta osallistua ryhmään jatkossa ja näin opinnäytetyön kohderyhmäksi valikoituivat nuoret maahanmuuttajamiehet. Esittelykerralla havainnoitiin ryhmäläisten suomen kielen taitoa, jotta osattaisiin suunnitella toimintaa heidän kielitaitonsa mukaan. Mauste-hankkeen myötä Gloriassa perustettiin myös tyttöryhmä (Ks. Juurakko & Ristinen 2016, 61.), jonka kanssa pidimme yhden yhteisen ryhmäkerran. Ryhmässä käsiteltiin naiseksi kasvamista ja naisen elämän eri vaiheita.

6.2 Vertaistukiryhmien suunnittelu

Ryhmien aiheet suunniteltiin osallistujien toiveet huomioiden. Tällöin nuoret eivät ole vain passiivisia vastaanottajia, vaan aktiivisia toimijoita ja näin seksuaalikasvatuksen laatu paranee. Näin toteutettuna seksuaalikasvatus ei ole pelkästään ohjaajien suunnittelema ohjelma, vaan seksuaalikasvatuksen tarve lähtee nuorista itsestään. (Seksuaalikasvatuksen standartit Euroopassa 2010, 30.)

Alkuperäisen suunnitelman mukaan ryhmän oli tarkoitus kokoontua esittelykerran jälkeen kolme kertaa. Suunnitelma kuitenkin muuttui niin, että sovittiin yhteinen ryhmäkerta tyttöryhmän kanssa sekä yksi ylimääräinen ryhmäkerta. Ylimääräistä ryhmäkertaa ehdotimme ryhmäläisille, koska koimme että asioiden käsittely oli vielä kesken ja ryhmäläiset hyötyisivät siitä. Osa ei kuitenkaan enää halunnut ryhmään osallistua, vaan ryhmä jatkoi muutaman henkilön vajauksella.

6.3 Vertaistukiryhmän kuvaus

Vertaistukiryhmään osallistui yhteensä yhdeksän maahanmuuttajamiestä. Tutkimusjoukko oli iältään 17-37-vuotiaita. He olivat kotoisin kolmesta eri maanosasta Afrikasta, Pohjois-Amerikasta ja Aasiasta, viidestä eri maasta. He olivat asuneet Suomessa 1-9 -vuotta. Säännöllisesti ryhmään osallistui 6 maahanmuuttajamiestä.

Jokaiselle tapaamiskerralle oli oma tavoite ja teema, joka oli valittu aikaisemman tutkimustiedon pohjalta. Mahdolliset teemat tässä vertaistukiryhmässä olivat seksuaali-oikeudet, seksuaalisuus, seksuaaliterveys, parisuhde, turvataidot ja lisääntymisterveys. Ryhmäkertojen rakenne toistui aina samanlaisena. Vertaistukiryhmä aloitettiin kysymällä ryhmäläisten tunnelmista, minkä jälkeen siirryttiin varsinaiseen aiheeseen

ja lopuksi palautelomakkeen täyttäminen ja ”fiilisten” kysyminen. Palautelomakkeessa kysyttiin osallistujien mielipidettä siitä, miten ryhmäkerta oli onnistunut heidän mielestään, ja aiheita, joita ryhmäläiset haluaisivat seuraavalla kerralla käsitellä. Palautelomakkeen (Liite 3.) avulla arvioitiin ryhmätapaamisten onnistumista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja suunniteltiin seuraava ryhmätapaaminen osallistujien toiveet huomioiden. Ryhmä kokoontui kuusi kertaa, joista ensimmäinen kerta oli ryhmän esittelykerta. Varsinainen vertaistukiryhmä kokoontui yhteensä 5 kertaa, noin kaksi tuntia kerrallaan. Ensimmäisellä ryhmäkerralla kerroimme ryhmäläisille tutkimusluvasta (Liite 5.). Tutkimuslupan laatiminen ei ole aina välttämätöntä. Tässä tutkimuksessa olisi riittänyt suullinen informointi ja vapaaehtoinen suostumus, koska tallennevälineitä ei käytetty eikä havaintomuistiinpanoihin kirjattu tutkittavien nimetietoja. (Kuula 2006, 119.) Ryhmäläisille suullisesti informoitiin tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja mahdollisuudesta kieltäytyä missä vaiheessa tahansa, tunnistettavuudesta sekä siitä, että tutkimus julkaistaan verkossa (liite 5. Tutkimuslupapyyntö).

Tutkimusluvasta kerrottaessa apuna käytettiin pidempään Suomessa olleita osallistujia, jotka omalla äidinkielellä pystyivät kertomaan muille tutkimusluvasta. Kaikki ryhmäläiset allekirjoittivat tutkimusluvan. Ryhmään tuli uusia ryhmäläisiä toisella ryhmäkerralla. Uusille ryhmäläisille kerrottiin tutkimusluvasta. Yksi uusista ryhmäläisistä ehti lähteä ennen tutkimusluvan allekirjoittamista, joten hänen osuuttaan ei tässä opinnäytetyössä huomioida.

6.4 Vertaistukiryhmän tapaamisten kuvaus ja reflektointi

Tässä luvussa esitellään vertaistukiryhmien toteutus esittelykerrasta viidenteen koontumiskertaan hyödyntäen edellä mainittua tutkimusaineistoa. Toimintatutkimuksessa on yleisesti tapana esittää kehittämistyön kulku sellaisenaan, kuitenkin mahdollisimman tiiviissä muodossa (esim. Kemmis, McTaggart & Nixon 2014, 115-146). Toimintatutkimuksen vaiheiden kuvauksessa sovelletaan kaikkea käytettävissä

olevaa tutkimusainestoa. Kuvauksen ei kuitenkaan tule olla vain toteavaa, vaan olen-
naista on myös tuoda esille, mitä eri vaiheissa on opittu ja kuinka käytännettä on
muutettu. Siksi alla olevassa on erityisesti panostettu reflektion kuvaukseen.

6.4.1 Vertaistukiryhmän esittelykerta

Esittelykerran tavoitteena oli tutustua nuoriin ja saada heidät kiinnostumaan tule-
vasta ryhmätoiminnasta. Taulukkoon 1. olen kuvannut tarkemmin esittelykerran ai-
heen, tavoitteet ja menetelmät. Esittelykerralle osallistui viisitoista nuorta.

Taulukko 1. Vertaistukiryhmän esittelykerran aihe, tavoite ja menetelmät

Aihe	Tavoite	Menetelmät
Vertaistukiryhmän esittely. Seksuaalioikeudet, ”Oikeus tietoon, oikeus saada opetusta ja kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta” (Seksuaalioikeuksien julistus, 2014).	Tavoitteena oli tutustua nuoriin ja saada heitä kiinnostumaan ryhmään osallistumisesta sekä kartoittaa heidän tarpeita ryhmän suhteen. Sopia ryhmän säännöt.	<ul style="list-style-type: none"> - Tutustumiskierros. - Pohdittiin yhdessä mitä sana seksuaaliterveys tarkoittaa. - Keskusteltiin seksuaalioikeuksista. - Nuoret jaettiin kahteen ryhmään. Työpaja 1. Toimintasäännöt, suunniteltiin toimintasääntöjä tuleville ryhmäkerroille. - Työpaja 2. Ryhmän säännöt. Ryhmässä mietittiin aiheita, joista he halusivat käsitellä ryhmässä. - Säännöt ja nuorten toiveet käsiteltävistä aiheista kirjoitettiin fläppitaululle. Ryhmäläiset osallistuivat molempiin ryhmiin. Lopuksi käytiin yhdessä ryhmien tuotokset läpi.

Esittelykerran reflektointia

Viidentoista hengen ryhmä osoittautui liian isoksi keskusteluryhmäksi. Ryhmä oli välillä levoton, eikä osa nuorista jaksanut kuunnella, kun toiset puhuivat. Aihealueet kiinnostivat nuoria, ja he olisivat olleet jo valmiita keskustelemaan heitä kiinnostavista aiheista. Nuoria kiinnostivat seuraavat aiheet: avioliitto, parisuhde, seurustelu ja niihin sopiva ikä, avioliittolaki, tunteet, suojaikäraja, ehkäisy, seksuaalinen häirintä, seksuaalinen suuntautuminen, lisääntyminen, kuinka ymmärtää toista sukupuolta,

media/ porno, kehollisuus, asenne, kunnioitus, orgasmi, seksuaalioikeudet/velvollisuudet, seksuaalinen häirintä/väkivalta.

Nuorilta puuttui sanoja ilmaista omia toiveita käsiteltävistä aiheista.

Ohjaaja joutui hyvin paljon sanoittamaan mahdollisia ryhmän sisältöjä. Keskeisimmät teemat herättivät jo suunnitteluvaiheessa hyvin paljon keskustelua ja olisikin ollut hyvin luontevaa aloittaa keskustelu jo ensimmäisellä kerralla. (Miesohjaajan päiväkirja)

Ensimmäisen tapaamiskerran tärkeä havainto oli, että keskusteluun täytyy varata hyvin aikaa, koska asioiden tulkkaukseen ja sanojen selittämiseen menee paljon aikaa. Tärkeää on pitää selkeä aloitus ja lopetus, muuten ryhmäläiset lähtevät kesken.

6.4.2 Ensimmäinen ryhmäkerta: seurustelu ja avioliitto

Ensimmäisen ryhmäkerran aiheena oli seurustelu ja avioliitto. Taulukkoon 2. olen kuvannut ensimmäisen ryhmäkerran aiheen, tavoitteet sekä menetelmät tarkemmin. Osallistujia oli seitsemän nuorta miestä, iältään 17-37-vuotiaita.

Taulukko 2. Ensimmäisen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät

Aihe	Tavoite	Menetelmät
Seurustelu ja avio- liitto	Tutustuminen, avointa keskustelua aiheesta ja tiedon välittämistä	<ul style="list-style-type: none"> - Fiilisjana (Poikaryhmä 2015.) - Tutkimuslupa (Liite 5.) - Keskusteltiin seurustelusta -Tehtiin Harjoitus: Kyllä vai ei-matto. Kahdelle eri matolle on laitettu kyllä ja ei laput. Osallistujille esitetään väittämiä tai kysymyksiä, joiden mukaan he liikkuvat kyllä tai ei-matolle. Osallistujia pyydetään perustelemaan miksi ovat valitsemallaan matolla, osallistujille voi myös esittää lisäkysymyksiä. (Muokattu harjoitus: Kuuma tuoli, Aaltonen 2012, 130.) 1. Saako toista saa halata milloin vaan? Jatkokysymys: Saako omaa vaimoa/puolisoa halata milloin vain? (Muokattu harjoitus: Kuuma tuoli, Aaltonen 2012, 130.) - Keskusteltiin Suomen avioliittolaista. - Ryhmäläiset täyttivät palautekyselyn.

Ensimmäisen ryhmäkerran reflektointia

Aluksi varmistimme, että kaikki ymmärtävät, mitä sana seurustelu tarkoittaa. Kaikille ryhmäläisille sanan merkitys ei ollut selvää. Sanan merkitystä selvennettiin englanniksi ja somaliksi. Nuoria pyydettiin kertomaan, mitä seurustelu heidän kotimaassaan tai kulttuurissaan tarkoittaa ja onko seurustelu heidän siellä sallittua. Useat ryhmäläisistä kertoivat kotimaassaan seurustelun johtavan aina avioliittoon.

Seurustelusta sovitaan usein perheiden kesken jo ennen seurustelun aloittamista, eikä nuorella ole usein sananvaltaa siitä kenen kanssa hän saa seurustella. (Miesohjaajan päiväkirja)

Ryhmäläisten kotimaassa seurusteluun ei kuulu seksi. Yhden ryhmäläisen (Afrikka) kotimaassa seurustelulle ei ole edes omaa sanaa, vaan vastaava sana tarkoittaa sitä, että pari avioituu. Keskustelimme seurustelulle soveliaasta iästä. Seurustelulle sopiva ikä ryhmäläisten mielestä oli 16-20-vuotta. Kun tarkensimme, että seurusteluun ei välttämättä liity seksi, seurustelulle sopiva ikä laski kymmeneen ikävuoteen. Ryhmäläisille kerrottiin palautelomakkeesta. Jokaisen ryhmäläisen kanssa käytiin läpi palautelomakkeen kysymykset. Ryhmäläiset täyttivät palautelomakkeet, ja niiden perusteella suunniteltiin seuraava ryhmätapaaminen.

Ryhmäläiset keskustelivat avoimesti käsiteltävistä aiheista ja osallistuivat aktiivisesti harjoituksiin. He esittivät rohkeasti kysymyksiä muun muassa suojaikärajasta ja seksuaalisesta häirinnästä. Ryhmäläiset esittivät esimerkiksi seuraavia kysymyksiä meille: Mikä katsotaan raiskaukseksi? Voiko nainen nostaa syytteen raiskauksesta, jos hän on harrastanut seksiä tytön kanssa useamman kerran ja tyttö on halunnut sitä, mutta jälkeenpäin hän menee poliisille ja kertoo, että hänet on raiskattu? Lopuksi vielä keskusteltiin Suomen avioliittolaista. Ryhmässä puhuttiin siitä, että henkilön täytyy olla 18-vuotias, hän ei saa olla naimisissa muiden kanssa eikä kukaan saa mennä naimisiin lähisukulaisensa kanssa. (Avioliittolaki 234/1929.)

Olimme suunnitelleet keskustelevamme myös rakkaudesta, seurustelun pelisäännöistä, riitelystä, väkivallasta sekä seksuaalioikeudesta valita oma kumppani, mutta

aika loppui kesken. Seuraavalla ryhmäkerralle eniten kannatusta saivat aiheet: turvataidot, seksuaalinen häirintä, seksi ja seksuaaliterveys, toiseksi eniten aiheet: seurustelu/parisuhde ja mieheksi kasvaminen.

6.4.3 Toinen ryhmäkerta: Ihannekumppani ja seksuaalioikeudet

Ryhmään osallistui 8 nuorta miestä. Ryhmään tuli kolme uutta poikaa, mutta yksi lähti ennen kuin allekirjoitti tutkimusluvan ja palautelapun. Kaksi aiemmin ryhmään osallistunutta ryhmäläistä ei tullut. Toisen ryhmäkerran tavoitteena oli syventää keskustelua parisuhteesta. Taulukkoon 3 olen kuvannut tarkemmin ryhmäkerran aiheen, tavoitteet ja menetelmät.

Taulukko 3. Toisen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät

Aihe	Tavoite	Menetelmät
Ihannekumppani ja seksuaalioikeudet.	Syvennetään keskustelua parisuhteesta. Tiedon jakaminen seksuaalioikeuksista.	<p>- Fiilisjana (Poikaryhmä 2015.) - Osallistujat jaettiin kahteen ryhmään, kieliryhmien mukaan.</p> <p>1. ryhmän aiheena oli seksuaalioikeudet. Ryhmässä katsottiin kaksi videota ja keskusteltiin videoista. Ensimmäinen video käsitteli seksuaalisuutta ja seksuaalioikeuksia. https://www.youtube.com/watch?v=o3wtBvWojWg&feature=iv&src_vid=TTuCLaONG0s&annotation_id=annotation_2459887607 (Seksuaalisuudesta turvapaikanhakijoille 2015) Toinen video oli Tea Consent-video. Video käsittelee seksuaalioikeutta itsemääräämiseen. https://www.youtube.com/watch?v=oQbei5JGiT8 (Tea consent 2015)</p> <p>2. ryhmän aiheena oli ihanne kumppani. Jokainen kirjoitti kolme asiaa, suomeksi tai omalla äidinkielellään, millainen oma ihanne kumppani olisi. Jokainen kertoi millainen oma ihanne kumppani olisi ja keskusteltiin aiheesta. - Toisena tehtävänä oli kirjoittaa millainen kumppani itse haluaisi olla. Jokainen kirjoitti vähintään 3 lausetta. Jokainen kertoi millainen kumppani itse haluaisi olla ja keskusteltiin aiheesta. (Muokattu harjoitus 4: Aaltonen 2012, 129.) Ryhmäläiset vaihtoivat ryhmiä ja tekivät samat, edellä mainitut tehtävät. Ryhmät kokoontuivat yhteen. Keskusteltiin riitelystä. Tehtiin harjoitus: Kyllä vai ei- matto. (Muokattu harjoitus: Kuuma tuoli, Aaltonen 2012, 130.) Väittäjä: 1. Jokaisella on oikeus kieltäytyä asioista, joita ei halua. 2. Kohteliaisuudet ja keuhut saavat hyvälle mielelle. Ryhmäläiset vastasivat palautekyselyyn.</p>

Toisen ryhmäkerran reflektointia

Ihannekumppani -tehtävässä ryhmän nuorimmalle osallistujalle oli selvästi vaikea keksiä millainen ihannetytöystävä tai vaimo voisi olla. Todennäköisesti aihe ei ollut hänelle ajankohtainen. Ryhmäläiset olivat myös kiinnostuneita kuulemaan mielipidettäni ihannekumppanista ja siitä, millainen minä haluaisin kumppanina olla. Osa ryhmäläisistä kirjoitti sanomani asiat paperille. Ryhmässä nousi myös keskustelua siitä, **miten näyttää rakkautta toiselle**. Eräs vanhemmista ryhmäläisistä kertoi, että

rakkauden osoittaminen kumppanille on tärkeää. Hän kertoi, että on oppinut sen avioliitossaan. Toiset osallistujat olivat hyvin kiinnostuneita tietämään, miten näyttää rakkautta toiselle. Huomioin, että ryhmän moninaisuus on rikkaus ryhmälle. Ihannekumppani- tehtävien yhteenveto on kuviossa 6.

Kuvio 6. Ihannekumppani -tehtävän yhteenveto.

Miesohjaaja ohjasi videoryhmät. Ensimmäinen video käsitteli seksuaalisuutta ja seksuaalioikeuksia eri kielillä. Havaintojen perusteella materiaalin valitsemisen kanssa täytyy olla erityisen tarkka.

Videoiden katselu otettiin yleisesti ottaen hyvin vastaan informaation välineenä. Ongelmaksi muodostui Migrin tuottaman videon käänös. Ryhmässä, johon valittiin nuoria, jotka puhuvat farsia, kaikki eivät ymmärtäneet kieltä mitä videolla puhuttiin. Tämä olisi ollut hyvä tarkistuttaa jollain aikuisella ennen videon esittämistä. Nuorimmille osallistujille videon sisältö aiheutti pikemminkin hämmennystä. He eivät luultavamin olleet aikaisemmin törmänneet mihinkään vastaavaan avoimeen keskusteluun aiheesta. Tämä saattoi ehkä jopa järkyttää/häiritä heitä.

Video ja sen esitys tyyli on selkeästi suunnattu aikuisille "uutistyyliin" paperista luettuna luentona. Vanhemmat nuoret pitivät videon sisältöä hyvänä. Heistä video oli asiallisesti esitettyä ja viesti oli selkeä. Videosta ei heille jäänyt mitään erityisiä kysymyksiä. (Miesohjaajan päiväkirja)

Toisena videona näytettiin "Tea consent" -video, jossa seksin harrastamista verrataan teen juomiseen ja sen tarjoamiseen. Videon tarkoituksena oli auttaa ymmärtämään, että toisella osapuolella on aina mahdollisuus kieltäytyä seksistä milloin vain, ja sitä täytyy kunnioittaa. Video kertoo siitä, mitä tarkoittaa, kun toinen sanoo EI, ja miten silloin kuuluu toimia.

Ohjaajana selitin vielä molemmille ryhmille mitä videolla tarkoitetaan ennen videon katselua. Nuoret jotka eivät olleet sellaisessa elämäntilanteessa, että seurustelisivat, eivät kokeneet videota opettavaisena tai hyödyllisenä. Vanhemmat nuoret joille video oli ajankohtainen kokivat ymmärtävänsä videon avulla paremmin kieltäytymisen, luvan saamisen ja antamisen merkityksen. (Miesohjaajan päiväkirja)

Palautelomakkeen täytti kuusi poikaa. Seuraavalle ryhmäkerralle eniten kannatusta saivat aiheet: turvataidot ja seksuaalinen häirintä ja toiseksi eniten kannatusta saivat aiheet seurustelu ja mieheksi kasvaminen.

6.4.4 Kolmas ryhmäkerta: Seurustelun pelisäännöt, seksuaalinen häirintä ja turvataidot

Ryhmään osallistui kuusi ryhmäläistä. Aluksi keskustelimme siitä, haluaisivatko ryhmäläiset kokoontua vielä yhden kerran ennen tyttöjen kanssa pidettävää yhteistä kertaa. Ryhmäläiset eivät aluksi olleet kovin innostuneita asiasta. Ryhmän aihe, tavoitteet ja menetelmät on tarkemmin esitelty taulukossa 4.

Taulukko 4. Kolmannen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät

Aihe	Tavoitteet	Menetelmät
Seurustelun pelisäännöt, seksuaalinen häirintä ja turvataidot.	Keskustellaan avoimesti aiheesta	<ul style="list-style-type: none"> - Fiilisjana. (Poikaryhmä 2015.) - Käydään keskustellen seurustelun pelisäännöt läpi. Jaetaan moniste seurustelun pelisäännöt. (Aaltonen 2012, 114.) - Keskustelua väkivallan kaikista muodoista. (Aaltonen 2012,121.) - Harjoitus: Kyllä vai ei- matto. (Muokattu harjoitus: Kuuma tuoli, Aaltonen 2012, 130.) <p>Väittämä:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mies, joka ei halua seksiä on outo. 2. Voiko pojat leikkiä nukeilla? 3. Saako mies itkeä? 4. Mies on yhtä hyvä lastenhoitaja kuin nainen. 5. Naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia. 6. Naisella voi olla usea seurustelu kumppani ennen avioliittoa. <p>Lisäkysymyksiä: Mistä tietää että toinen haluaa seksiä? Mistä voi tietää ettei toinen halua seksiä? Entä jos halut loppuvat kesken.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ryhmäläiset kirjoittivat paperille kysymyksiä tytöille esitettäväksi yhteiseen ryhmäkertaan. - Ryhmäläiset vastasivat palautelomakkeeseen ja yhdessä keskusteltiin seuraavan kerran aiheesta. - Fiilisjana. (Poikaryhmä 2015)

Kolmannen ryhmäkerran reflektointia

Seurustelun pelisäännöistä läpi käydessä eniten keskustelua aiheutti: ”Kunnioita toisen yksityisyyttä”. Usealle ryhmäläiselle oli uutta, että tyttöystävän puhelinta ei saa mennä katsomaan ilman lupaa. He miettivät, mistä sitten voi tietää, että tyttö ei petä. Ryhmäläisten kanssa keskusteltiin siitä, että asiasta voi keskustella yhdessä tyttöystävän kanssa. Yksi ryhmäläisistä pohti vielä, että entä jos tyttöystävä valehtelee. Kohdassa ”Väkivalta kaikissa muodoissa väärin” keskusteltiin lyhyesti henkisestä, fyysisestä, taloudellisesta ja uskonnollisesta väkivallasta. (Aaltonen 2012, 121.) Taloudellisesta väkivallasta keskustellessamme otimme esimerkiksi sen, että on eri asia ostaa tytölle esimerkiksi kello omasta tahdostaan kuin se, että jos tyttö painostaa ostamaan itselleen sen. Puhuttiin myös siitä, mitä voi tehdä, jos hermostuu.

Kyllä vai ei -harjoituksessa eniten keskustelua herätti kolme viimeistä kysymystä, jotka koskevat naisten ja miesten eroja. Ryhmäläisten mielestä lasten hoitaminen on naisille luontevampaa, koska he esimerkiksi leikkivät nukeilla. Yksi ryhmäläisistä kertoi, että hänen tuttavansa hoitaa enemmän lapsiaan kuin miehen vaimo. Ryhmäläiset pohtivat, että jos on jo useampi lapsi, niin varmaan silloin osaa jo hoitaa. Keskusteltiin, että vauvan hoitoa voi myös opetella yhdessä vaimon kanssa. Keskustelua nousi myös siitä, onko mies niin sanotusti perheen pää. Yksi ryhmäläinen sanoi, että avioliitossa mies voi päättää joistain asioista ja vaimo puolestaan toisista asioista. Puhuttiin useaan kertaan siitä, että on tärkeää puhua yhdessä asioista ja sopia yhteisiä toimintatapoja tai sääntöjä.

Kysyttäessä ryhmäläisiltä, voiko naisella olla usea seurustelukumppani ennen avioliittoa, kaikki ryhmäläiset menivät kyllä-matolle. Yksi ryhmäläisistä kumminkin sanoi, että hän ei halua, että hänen vaimollaan on ollut muita miehiä. Toinen ryhmäläisistä taas kertoi, että hänen mielestään on hyvä, että naisella on kokemusta. Käytiin läpi myös kysymyksiä: Mistä tietää, että toinen haluaa seksiä? Mistä voi tietää, että toinen ei halua seksiä? Entä, mitä jos halut loppuvat kesken? Lopuksi jokainen mietti muutaman kysymyksen tytöille esitettäväksi yhteiseen ryhmäkertaan ja kirjoitti oman kysymyksensä paperille. Kysymykset esitettiin tytöille yhteisellä ryhmäkerralla.

Palautelomakkeita täytettäessä pojat (5/6) rastittivatkin vaihtoehdon, että haluavat kokoontua vielä yhden kerran ennen tyttöryhmää. Yhdessä keskustellen päädyttiin siihen, että ehkäisy ja netissä käyttäytyminen voisivat olla seuraavan kerran aiheita.

Ryhmässä oli hyvin tilaa kysymyksille, mutta oli myös tärkeää, että muut jaksoivat kuunnella ja keskittyä. Ryhmässä selkeästi voisi olla enemmänkin tilaa vapaalle keskustelulle ilman erilaisia teemoja. (Miesohjaan päiväkirja)

Ryhmäläiset nostivat keskusteluun omasta elämästään asioita, jotka heitä mietityttivät. Huomasin, että joku ryhmäläisistä sanoi, että Suomessa jokin asia on näin, mutta

ei heidän kulttuurissaan tai kotimaassaan. Tämä tuli esille muun muassa kysymyksessä, voiko naisella olla kokemusta seksistä ennen avioliittoa. Osallistujat esittivät rohkeasti kysymyksiä ja uskalsivat olla eri mieltä toisten ryhmäläisten kanssa.

Fiilisjanalla osallistujat antoivat palautetta ryhmäkerrasta: eräs ryhmäläinen sanoi, että ryhmäkerta onnistui hyvin. Toisen mielestä käsiteltiin hyviä aiheita ja yksi osallistuja sanoi, että nyt oppi uusia asioita. Seuraavalle ryhmäkerralle eniten kannatusta saivat aiheet: mieheksi kasvaminen ja ehkäisy ja toiseksi eniten seksuaalisuus.

6.4.5 Neljäs ryhmäkerta: Ehkäisy ja nettikäyttäytyminen

Ryhmään osallistui neljä ryhmäläistä. Neljäs kerta oli ylimääräinen ryhmäkerta, jonka aiheeksi valikoitui havaintojen ja palautekyselynperusteella ehkäisy ja netissä käyttäytyminen. Tarkemmin ryhmän aihe, tavoitteet ja menetelmät esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Neljännen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät

Aihe	Tavoitteet	Menetelmät
Ehkäisy ja netissä käyttäytyminen	Keskustellaan avoimesti aiheesta	<ul style="list-style-type: none"> - Nallekortit. Mikä oli fiilis kun tulit ryhmään? Valitse yksi tai useampi kortti sen mukaan mikä on fiilis tänään. (Nalle 10 vuotta n.d.) - Mitä tarkoittaa sokkotreffit? Katsottiin Mannerheimin lastensuojeluliiton Sokkotreffit- video. Videon jälkeen keskusteltiin videon herättämistä ajatuksista. https://www.youtube.com/watch?v=oNOyHU-OyhY (Sokkotreffit 2011.) -Tehtiin Kyllä ja ei-matto- harjoitus. (Muokattu harjoitus: Kuuma tuoli, Aaltonen 2012, 130.) 1. Pystyvätkö muut kopioimaan tai manipuloimaan nettiin laitettuja kuvia? 2. Saako toisesta laittaa ilman lupaa kuvaa nettiin? Katsottiin läpi Kavin kuvaamisjulistite. https://kavi.fi/sites/default/files/documents/kuvaamisjulistite.pdf (Kuvaamisjulistite) 3. Saako kuvat poistettua netistä? - Keskusteltiin seksuaalioikeudesta; oikeudesta tietoon seksuaalisuudesta, ehkäisymenetelmistä, sukupuoli-taudeista. - Käytiin läpi erilaiset ehkäisymenetelmät ehkäisyneidin diojen kautta. http://www.ehkaisynetti.fi/static/media/pdf/Tunti_3_n-naisen_ehk-menetelmat-esitys.pdf (Bayer, 2015) Osallistujille esiteltiin kierukka, ehkäisyren-gas, ehkäisylaastari, minipillerit ja kondomi. - Nallekortit, mikä on fiilis nyt? (Nalle 10 vuotta n.d.) - Ryhmäläiset vastasivat palautelomakkeeseen.

Neljännen ryhmäkerran reflektointia

Sokkotreffit-video herätti paljon ajatuksia. Ryhmäläiset pohtivat ja pitivät vastenmie-lisenä ajatusta siitä, jos vanhempi mies haluaa tavata alaikäistä tyttöä. Kerrattiin suo-jaikäraja- asiaa ja keskusteltiin myös siitä, miten netissä joku voi esittää olevansa jo-tain muuta kuin mitä oikeasti on. Ryhmäläiset olivat sitä mieltä, että on parempi tu-tustua uuteen ihmiseen kasvatusten, koska silloin ainakin toisen iän voi tietää parem-min. Keskusteltiin myös turvataidoista ja siitä, että on hyvä kertoa esimerkiksi ystä-välle, jos on menossa sokkotreffeille. Nettietiketti ei ollut ryhmäläisille ihan selkeä asia. Ryhmäläiset tiesivät, että toiset pystyvät kopioimaan ja manipuloimaan nettiin

laitettuja kuvia, mutta kuitenkin asia oli heille hieman epäselvä. Ryhmäläiset olivat myös epävarmoja siitä, saako laittamansa kuvan pois netistä.

Ryhmässä myös keskusteltiin jälkiehkäisystä, varmoista päivistä, keskeytetystä yhdynnästä sekä yöllisestä siemensyöksystä. Ryhmäläisiä neuvottiin, mistä löytyy lisää tietoa ehkäisystä. Osallistujille uusia sanoja olivat ainakin sienneste, sperma ja ehkäisy. Ryhmän päätteeksi ryhmäläiset olivat kiitollisia saamastaan tiedosta ja onnellisia, kun olivat oppineet uusia asioita, esim. *”En tiennyt näitä, olen iloinen kun olen oppinut uutta”*.

6.4.6 Viides ryhmäkerta: Poikien ja tyttöjen kysymyksiä vastakkaiselle sukupuolelle

Viimeinen ryhmäkerta oli poika- ja tyttöryhmän yhteinen kerta. Ryhmään osallistui kaksi tyttöä ja kolme poikaa. Minun ja miesohjaajan lisäksi ryhmää olivat vetämässä tyttöryhmän kaksi ohjaajaa. Taulukkoon 6. olen kuvannut tarkemmin ryhmäkerran aiheen, tavoitteet ja menetelmät.

Taulukko 6. Viidennen ryhmäkerran aihe, tavoite ja menetelmät

Aihe	Tavoite	Menetelmät
Tyttö ja poikaryhmät olivat yhdessä. Aiheena seurustelu	Avointa keskustelua tyttöjen ja poikien kesken heidän aiemmin laatimien kysymysten pohjalta.	<ul style="list-style-type: none"> - Nallekortit. Mikä oli fiilis tulla ryhmään? (Nalle 10 vuotta n.d.) - Aiemmin laadittuja kysymyksiä tytöt ja pojat kävivät kysymyksiä läpi omina ryhminä. Ryhmänohjaajat auttoivat vastausten laatimisessa. (noin.30min) Vastaukset käytiin yhdessä läpi ja ne esitettiin fläppitaululla. - Tehtiin Kyllä vai ei- matto harjoitus: (Muokattu harjoitus: Kuuma tuoli, Aaltonen 2012, 130.) Väittämä: <ol style="list-style-type: none"> 1. Kuuluuko mustasukkaisuus seurusteluun. 2. Toista saa halata milloin vain 3. On vaikea tykätä omasta ulkonäöstä. 4. Mies, joka ei halua seksiä on outo. - Lopuksi nallekorttien avulla kerrotaan sen hetkisiä fiiliksiä. (Nalle 10 vuotta n.d.) - Pojat vastasivat palautelomakkeeseen.

Viidennen ryhmäkerran reflektointia

Molemmat ryhmäläiset olivat tehneet kysymyksiä vastakkaiselle sukupuolelle. Pojat keskittyivät hyvin ja osallistuivat aktiivisesti vastauksien laatimiseen. Vain muutamissa vastauksissa pojat olivat eri mieltä ja niihin kohtiin pojat laittoivat kaksi vastausta. Joihinkin kohtaan oli vaikea sanoa vastausta yhdellä tai kahdella lauseella, joten niihin vastattiin suullisesti. Tyttöryhmän ohjaaja esitti paljon tarkentavia kysymyksiä, ja niihin pojat myös vastasivat. Kysymys ”Täytyykö tytön olla neitsyt naimisiin mentäessä?” oli ainoa kysymys, joka jakoi poikien mielipiteitä. Kahden pojan mielestä sillä ei ollut väliä. Eräs ryhmäläinen sanoi, että hän mieluummin menisi naimisiin naisen kanssa, jolla on jo kokemusta.

Ensimmäistä kertaa alkoi nousta vahvoja kulttuurisia näkemyksiä. Oliko jo aikaisemmilla kerroilla pitänyt keskustella enemmän oman kulttuurin vaikutusta parisuhteeseen, seurusteluun ja seksiin. (Miesohjaajan päiväkirja)

Kysymykset herättivät paljon keskustelua. Keskustelua olisi syntynyt vielä, mutta aika loppui kesken. ”*Jatkossa tärkeää miettiä miten rajata aiheet suhteessa aikaan?*” (Miesohjaajan päiväkirja). Jos ryhmässä syntyy paljon keskustelua, on hyvä keskittyä vain muutama kysymyksiin kerrallaan.

7 Opinnäytetyön tulokset

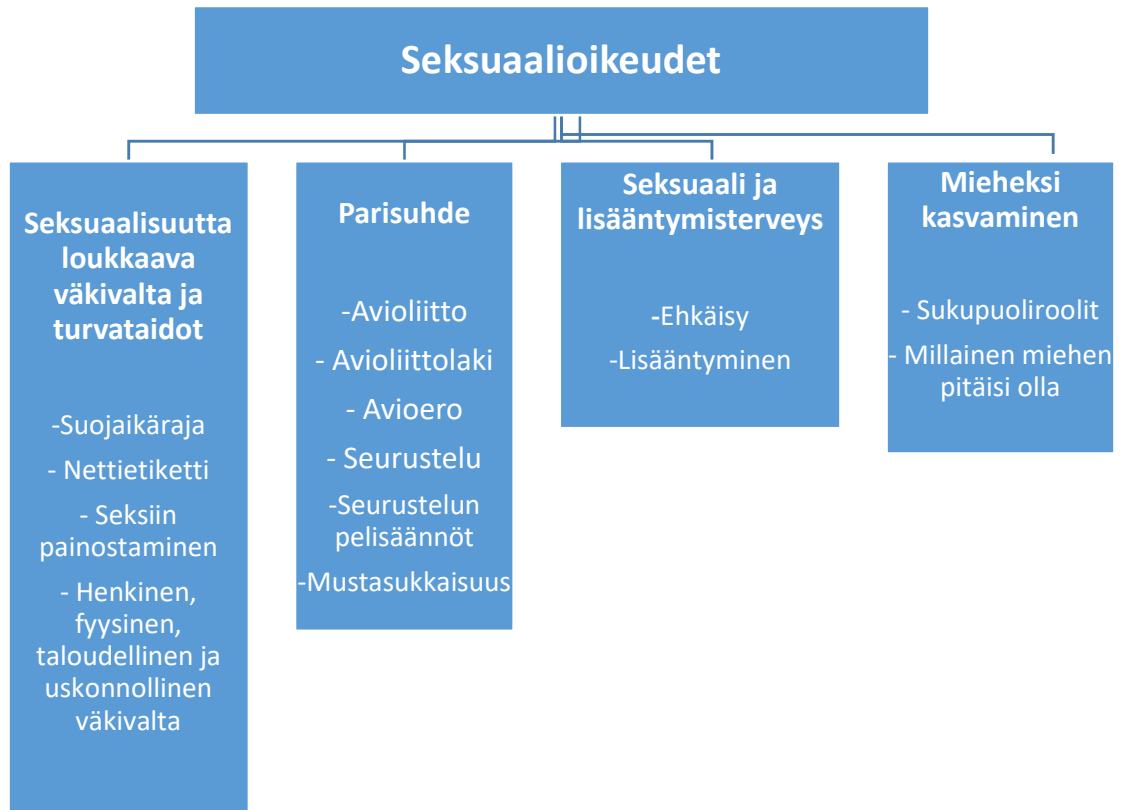
Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut toimintatutkimuksen tapaan tutkimuksen ja kehittämistyön yhdistäminen - toisin sanoen tarkoituksena on hankkia tietoa kehittämistyön avulla ja kehittää käytänteitä tutkitun tiedon avulla (Kemmis, McTaggart & Nixon 2014, 26-28). **Tutkimustehtävänä** on ollut **kehittää** tutkittuun tietoon perustuva, ohjattuun vertaistukityöskentelyyn perustuva käytänne eli toimintamalli maahanmuuttajanuorten seksuaaliterveyskasvatuksen käyttöön. Tätä toimintatutkimusta on tukenut **tieto**, jota on koottu **tutkimuskysymysten** avulla. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoitus on ollut hankkia tietoa siitä, millaista seksuaalisuuteen

liittyvää tietoa maahanmuuttajanuoret kokevat tarvitsevansa. Toisen tutkimuskysymyksen avulla kerätään tietoa kehitetyn käytänteen arviointia varten. Sen tarkoituksena on siis koota tietoa siitä, miten vertaistukiryhmään perustuva lähestymistapa soveltuu maahanmuuttajanuorten seksuaaliterveyden tietojen ja turvataitojen edistämiseksi ja kuinka käytännettä voisi edelleen kehittää. Tältä osin koottu tieto ja sen analysointi voidaan ymmärtää toimintatutkimuksen syklin mukaisesti havainnointi- ja reflektointivaiheeksi, jonka pohjalta on mahdollista kehittää toimintaa edelleen.

Tässä opinnäytetyön tulososiossa vastataan esitettyihin tutkimuskysymyksiin siten, että luvussa 7.1 esitellään ensimmäiseen kysymykseen liittyvät tulokset ja luvussa 7.2 toisen tutkimuskysymyksen tulokset. Molempien tutkimuskysymysten kannalta olennaista tietoa on jo tullut esille edellisessä luvussa, jossa on kuvattu koko toimintatutkimuksen kulku ryhmän kokoontumiskertojen kuvauksen muodossa. Siksi tässä tulososiossa kootaan vastaukset tutkimuskysymyksiin varsin tiiviisti.

7.1 Maahanmuuttajanuorten kokema seksuaalisuutta koskevan tiedon tarve

Tutkimuksen toisena pääkysymyksenä oli, millaista seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja turvataitoihin liittyvää tietoa maahanmuuttajanuoret kokevat tarvitsevansa. Tutkimustulokset tämän tutkimuskysymyksen osalta on analysoitu ja tiivistetty hyödyntäen tämän opinnäytetyön alussa esiteltyä tutkimuksen käsitteellistä viitekehystä. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella maahanmuuttajanuorten kokema tiedon tarve kohdistuu viiteen pääkategoriaan: seksuaalioikeudet, seksuaalisuutta loukkaava väkivalta ja turvataidot, parisuhde, seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä mieheksi kasvaminen. Kuvioon 7 on koottu, millaisista asioista ryhmäläiset kokivat tarvitsevansa tietoa.

Kuvio 7. Ryhmäläisten kokema tiedon tarve

Seksuaalioikeudet on nostettu kuviossa muiden pääkäsitteiden yläpuolelle, koska kaikki muut kategoriat liittyvät tavalla tai toisella seksuaalioikeuksiin. Seksuaalioikeuksien käsite on hyvin laaja (Liite 1.), eivätkä kaikki seksuaalioikeuksien ulottuvuudet nousseet esille tässä tutkimuksessa.

Aineiston perusteella **seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan ja turvataitoihin** liittyvät kysymykset nousivat keskeisimmiksi. Yksi tärkeistä seksuaalioikeuksista oikeus itsemääräämiseen ja keholliseen koskemattomuuteen. Erityisesti tutkimuspäiväkirjauistiinpanot osoittavat, että keskusteluissa käsiteltiin muun muassa sitä, miten seksistä voi kieltäytyä tai kuinka toimia, jos kumppani kieltäytyy. Myös raiskaukseen, painostamiseen tai muunlaiseen seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan liittyvät asiat tulivat esille. Näihin keskusteluihin liittyi myös kysymys suojaikärajasta.

Ryhmässä keskusteltiin paljon myös **parisuhteeseen** liittyvistä kysymyksistä. Tähän aiheeseen liittyy oleellisesti oikeus solmia ja purkaa parisuhde, joka perustuu yhdenvertaisuuteen ja vapaaseen suostumukseen. Parisuhteeseen liittyviä asioita käsiteltiin neljällä ryhmäkerralla. Erityisesti seurusteluun liittyvät asiat herättivät keskustelua. Myös kysymykset siitä miten parisuhteessa tulee toimia esimerkiksi silloin kun puoliset ovat eri mieltä asioista.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä asioista tärkeitä teemoja olivat raskauden ja sukupuolitautilien ehkäisy. Ryhmässä keskusteltiin yleisimmistä ehkäisyvälineistä. Tämä teema osoittautui tärkeäksi, koska osalla ryhmäläisistä oli vääränlaista tietoa ehkäisystä. Keskustelussa nousi myös esille seksuaalioikeus päättää lasten hankinnasta ja lapsiluvusta.

Mieheksi kasvamisen oli teema, joka nousi ryhmäläisten omista toiveista. Tämän teeman nouseminen oli yllättävää: ryhmän toimintaa suunniteltaessa ei osattu ennakoita, kuinka paljon keskustelua tämä tulisi herättämään. Aihetta sivuttiin esimerkiksi ryhmäläisille esitettyjen kysymysten kautta. Osallistujia mietityttivät kysymykset siitä, millainen miehen pitäisi olla ja millaiset sukupuoliroolit perheissä vallitsevat. Teema liittyy seksuaalioikeuksiin siten, että jokaisella, niin miehellä kuin naisellakin, on oikeus määritellä itse, miten haluaa suhtautua kulttuurissa vallitseviin sukupuolirooleihin.

7.2 Ohjatun vertaistukiryhmän soveltuminen maahanmuuttajanuorten seksuaaliterveyskasvatukseen

Toinen tutkimuskysymys oli jaettu kahteen alakysymykseen: toisaalta tarkoitus on kartoittaa ohjattuun vertaistukiryhmään liittyviä haasteita ja kehittämiskohteita, toisaalta sen etuja ja mahdollisuuksia. Nämä näkökulmat liittyvät monin tavoin toisiinsa, joten niitä käsitellään seuraavassa toisiinsa niveltyneinä.

7.2.1 Haasteet ja kehittämiskohteet

Vertaistukiryhmän haasteina oli ryhmäläisten kielitaito ja suuri ikäjakauma. Ryhmään säännöllisesti osallistujat ja ne, jotka osallistuivat palautehaastatteluun olivat olleet Suomessa 1-9-vuotta ja he olivat neljästä eri maasta. Osalla ryhmäläisistä oli hyvä suomen kielen taito ja osalla suomen opiskelu oli vasta alussa.

Alkukartoituksessa kiinnitimme huomiota ryhmäläisten kielitaitoon, jotta osaisimme suunnitella ensimmäiset ryhmäkerrat heidän kielitaitonsa mukaan. Ryhmän esittelykerralla huomasimme, että osalla nuorista ei ollut sanoja ilmaista, mistä he haluaisivat keskustella, koska heidän suomen kielen sanastonsa oli niukka.

Ryhmänohjaajana koin aluksi ryhmien toimintaa suunnitellessa haasteelliseksi ajan ja käsiteltävän aiheen yhteen sovittamisen. Ensimmäiset suunnitelmat olivat laajoja, ja asioista ehdittiin ensimmäisellä ryhmäkerralla käydä vain pieni osa. Asioiden selittämiseen ja varmistamiseen meni paljon aikaa. Sanojen ja käsitteiden avaaminen oli kuitenkin tärkeää, jotta pystyttiin varmistamaan, että ryhmäläiset ymmärtävät, mistä puhutaan. Uusia sanoja ryhmäläisille olivat esimerkiksi seurustelu, ehkäisy, seksuaalioikeudet ja vaitiolovelvollisuus. Toisinaan ryhmäläiset käänsivät omalle äidinkielelleen asioita toiselle ryhmäläiselle. Käsitteistä keskusteleminen oli tärkeää myös siksi, että sanojen merkitys voi olla erilainen. Eräs ryhmäläinen kertoi, että heidän kulttuurissa itse saa valita kumppanin. Kun kumppanin on esitellyt suvulle, suvut alkavat keskustella ja päättävät, ovatko parit sopivia toisilleen. Seurustelu kestää noin kolme vuotta ja sen jälkeen mennään naimisiin. Tällainen toimintatapa johtuu siitä, että avioerot eivät ole sallittuja. Jos pariskunnalle tulee ongelmia, koko suku on selvittelemässä tilannetta.

Haasteena ryhmän ohjaamiselle on oikeanlaisen materiaalin löytäminen. Tässä opinäytetyössä käytin pääsääntöisesti suomalaisille nuorille tarkoitettua materiaalia,

jota muokkasin kohderyhmälle sopivammaksi. Maahanmuuttajille kohdennettu video seksuaalisuudesta ei ollut tälle kohderyhmälle sopivin.

Ryhmän ikähajonta oli aika suuri ja tämän vuoksi ryhmäläisten kiinnostuksen kohteet sekä tarpeet olivat erilaisia. Nuorimmat ryhmäläiset jättäytyivätkin pois kolmen ensimmäisen kerran jälkeen. Ryhmässä oli myös kaksi miestä, jotka olivat työnsä puolesta ryhmässä. He olivat myös muita osallistujia vanhempia ja ovat olleet Suomessa pidempään kuin muut osallistujat. Ryhmäläisten suuressa ikäerossa oli myös hyviä puolia. Nuoremmat ryhmäläiset olivat selvästi kiinnostuneita kuulemaan vanhempien ryhmäläisten ajatuksia ja kokemuksia käsiteltävistä aiheista.

Tässä tutkimuksessa ryhmäkertoja oli yhteensä kuusi, mutta varsinainen ryhmä koontui viisi kertaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oli ryhmän esittelykerta ja viisi varsinaista ryhmäkertaa. Ryhmäläiset olivat tyytyväisiä tapaamisten keston pituuteen ja tapaamiskertojen määrään. Yhden ryhmäläisen mielestä tapaamiskertoja oli liian paljon. Ryhmäkertojen kesto ja määrä on hyvä sovittaa käsiteltäviin aiheisiin.

7.2.2 Edut ja mahdollisuudet

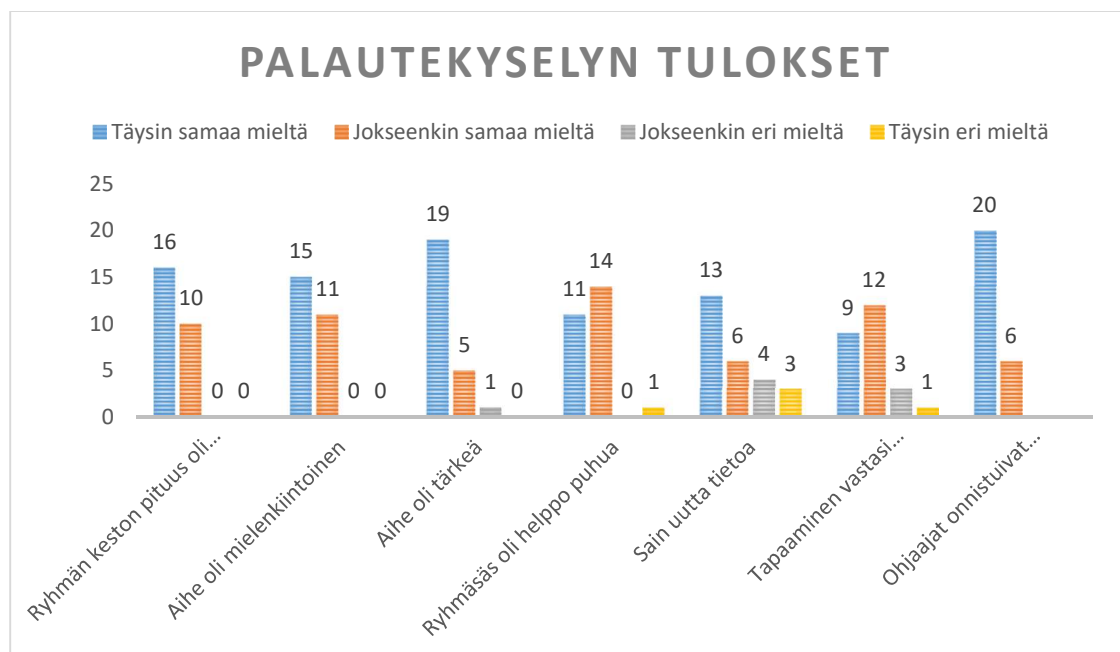
Ohjattu vertaistukiryhmä vaikuttaa soveltuvan hyvin seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä turvataitoihin liittyvien asioiden käsittelyyn kyseiselle kohderyhmälle. Vertaistukiryhmän etuja on muun muassa se, että samanlaisessa elämäntilanteessa olevat voivat keskustella avoimesti heitä askarruttavista asioista. Ryhmäläisiä yhdisti se, että he ovat nuoria maahanmuuttajamiehiä. Vertaistukiryhmässä tärkeää on, että ryhmään saadaan luottamuksellinen ilmapiiri, jotta ryhmäläiset uskaltavat avoimesti keskustella sensitiivisistäkin asioista.

Ryhmäläiset itse kokivat, että ryhmätapaamisista oli ollut heille hyötyä. Neljä viidestä suosittelisi vastaavanlaista ryhmää myös muille. Neljä viidestä ryhmäläisestä oli oppinut jonkin verran uutta ja yksi koki oppineensa paljon uusia asioita. Uutta tietoa ryhmäläiset kokivat saaneensa eri ehkäisymenetelmistä, suojaikärajasta, seurustelusta, netissä käyttäytymisestä, tiedonhausta ja siitä miten ”*pitää tehdä eri tilanteissa esim. jos ongelmia tyttöystävän kanssa*”. Yksi ryhmäläinen oli saanut rohkeutta puhua seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista työelämässä ja kertoi oppineensa, että nuoret suhtautuvat asioihin avoimemmin. Yhden ryhmäläisen mielestä asiat, joita ollaan käsitelty ovat itsestään selvyyksiä ja asioiden täytyisi jo olla kaikkien tiedossa. ”*Kaikkien pitäisi jo tietää nämä asiat.*”

Ryhmään osallistujat keskustelivat avoimesti ja rohkeasti kaikista aiheista. Palautehaastattelun perusteella kaikkien vastanneiden ryhmäläisten mielestä ryhmässä oli helppo puhua. Omista asioista puhuminen luottamuksellisesti, kysymysten esittäminen ja niihin vastauksien saaminen nousi myös tärkeäksi asiaksi (4/5). Yli puolet (3/5) koki, että ryhmässä sai olla oma itsensä. Työille kysymysten esittämisen tärkeäksi koki kaksi ryhmäläisistä. Eräs osallistujista sanoi, että jos hän menisi takaisin kotimaahansa, hänelle kävisi huonosti, koska Suomessa hän on oppinut puhumaan suoraan ja hänen kotimaassaan sellainen ei ole mahdollista.

Vertaistukiryhmää perustettaessa ryhmäläisten iälle tai kansalaisuudelle ei asetettu rajoja. Ryhmään osallistujat olivat viidestä eri maasta. Ryhmäläiset itse kokivat oikein hyväksi tai mainitsemisen arvoiseksi asiaksi sen, että ryhmässä oli eri kansallisuuksien edustajia, ”... *ei tarvinnut pelätä, oli eri maista tulleita/ uskontoon kuuluvia*”. Vertaistukiryhmän tärkeitä piirteitä onkin muun muassa toisen hyväksyminen turvallisuus, kuulluksi tuleminen ja luottamus (Lehtinen 2010, 64). Palautehaastattelussa useampi (3/5) ryhmäläisistä koki mainitsemisen arvoiseksi sen, että ryhmässä sai avoimesti puhua mistä vain. Ryhmäläiset kokivat, että puhuminen oli helppoa, eikä ryhmässä tarvinnut arastella puhua vaikeistakin asioista.

Ryhmäläiset olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä ryhmään. Palautekyselyssä kysyttiin, millaisen kouluarvosanan (4-10) ryhmäläiset kullekin tapaamiselle antaisivat. Keskiarvo oli 8,3. Kuvioon 7 on tehty yhteenveto palautekyselyn monivalintakysymyksistä. Kuviossa ilmenee, miten ryhmäläiset ovat arvioineet vertaistukiryhmän tapaamiset. Palautekyselyt kerättiin jokaisen tapaamisen jälkeen eli yhteensä viisi kertaa. Ryhmäkerroilta vastauksia saatiin yhteensä 26. Jokainen ryhmään osallistuja täytti palautekyselyn, vain yksi osallistujista toisella ryhmäkerralla oli jättänyt vastaamatta. Palautekyselyn vastaukset kuviossa 8 on vastausten määrien mukaan.

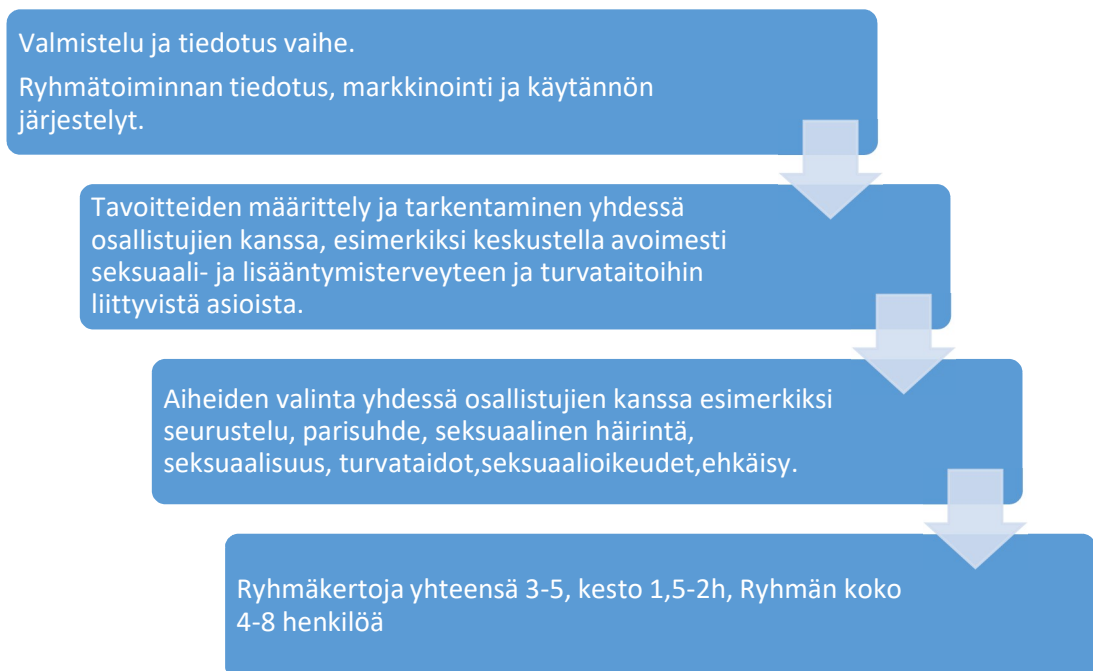
Kuvio 8. Palautekyselyn tulokset

Palautekyselyn tuloksien mukaan ryhmäläiset kokivat, että ohjaajat olivat onnistuneet tehtävässään. Ryhmäläiset myös vaikuttivat pääsääntöisesti tyytyväisiltä ryhmäkerroilla. On kuitenkin huomioitava, että tähän kysymykseen osa ryhmäläisistä on saattanut muotoilla vastauksensa miellyttääkseen ohjaajia. Ryhmäläiset kokivat ai-

heet pääsääntöisesti mielenkiintoiseksi ja tärkeiksi. Osa käsiteltävistä aiheista oli sensitiivisiä, mutta ryhmäläiset kuitenkin puhuivat kaikesta aiheista rohkeasti. Vastauksista kuitenkin ilmenee, ettei se kuitenkaan ole ollut kovin helppoa.

7.3 Toimintamalli

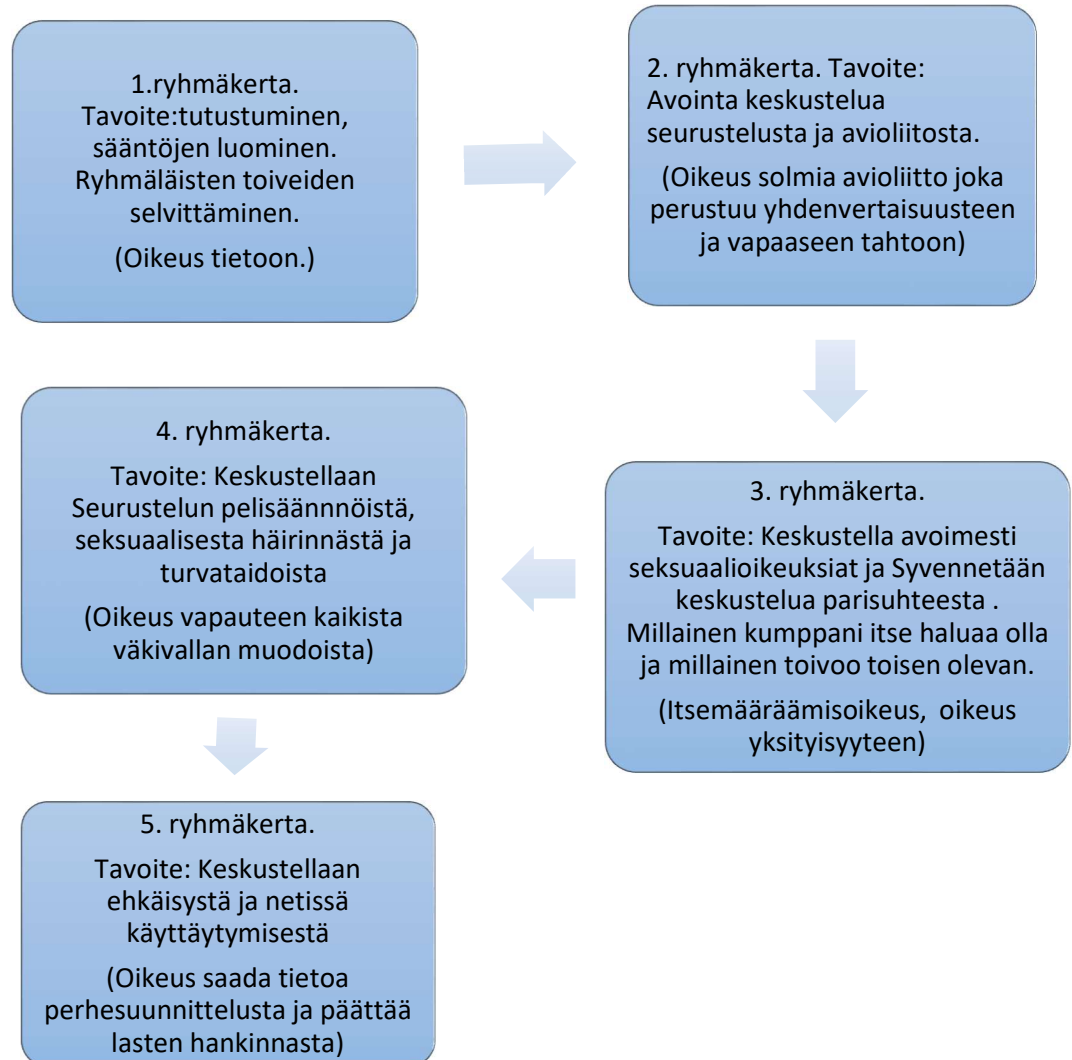
Ryhmätoiminnan runko on kuvattu kuviossa 8. Toimintamallin ensimmäinen vaihe on valmistelu- ja tiedotusvaihe, jolloin jo mietitään tavoitteita ja aiheita ryhmälle. Ryhmäläiset kuitenkin itse ovat aktiivisesti mukana esittämässä tavoitteita ja aiheita ryhmäkerroille.

Kuvio 8. Ryhmätoiminnan runko

Ryhmän temaattisena selkärankana ovat seksuaalioikeudet. Kuviossa 8. ryhmäkertojen aiheet ovat tässä opinnäytetyössä käydyt aiheet, jotka pääsääntöisesti nousivat

ryhmäläisiltä. On tärkeää, että toimintaa toisaalta suunnitellaan ja tavoitteita muotoillaan jo valmistelu- ja tiedotusvaiheessa, mutta toisaalta ryhmäläiset itse saavat vaikuttaa myös käsiteltäviin aiheisiin.

- Ryhmäkerrat toteutuvat seuraavasti:
1. Yhteinen aloitus: esim. fiilisjana
 2. Aiheesta keskustelua, toiminnallinen harjoitus esim. Kyllä vai ei matto-harjoitus.
 3. Nuorten toiveiden selvittäminen seuraavalla ryhmäkerralle.
 4. Yhteinen lopetus.

Kuvio 9. Ryhmätoimintamalli

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kokeilla, miten ohjattu vertaistukiryhmätoiminta soveltuu nuorille maahanmuuttajamiehille, kun pyritään edistämään heidän seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä turvataitojen osaamistaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää vertaisryhmätoimintaan perustuva toimintamalli, joka soveltuu nuorten maahanmuuttajien seksuaaliterveyden tietojen ja taitojen lisäämiseen ja jonka avulla voidaan vahvistaa heidän turvataito-osaamistaan. Tutkimuskysymyksillä pyrittiin saamaan lisää tietoa siitä, millaista seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja turvataitoihin liittyvää tietoa maahanmuuttajanuoret kokevat tarvitsevänsä ja miten ohjattu vertaistukiryhmätoiminta soveltuu seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja turvataitojen edistämiseen.

8.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Tämän opinnäytetyön ohjattuun vertaistukiryhmään osallistui yhteensä yhdeksän maahanmuuttajamiestä, joista kuusi osallistui aktiivisesti. Ryhmäläisten ikäjakauma oli suuri. Palautteiden perusteella hyväksi koettiin se, että ryhmässä oli eri kansalaisuuksia. Osa ryhmäläisistä olisi halunnut kuulla, mitä suomalaiset tytöt tai naiset asioista ajattelevat. Tämän tutkimuksen perusteella maahanmuuttajat tarvitsevat oman ryhmän asioiden käsittelyyn, koska asioiden käsittely täytyy aloittaa eri lähtökohdista kuin valtaväestön keskuudessa. Aluksi tärkeää on käsitteiden avaaminen, koska sen myötä avautuu myös seksuaalioikeuksiin perustuva ajattelutapa.

Ryhmäkerroille tehdyt suunnitelmat olivat aluksi paljon laajempia kuin ehdimme toteuttaa. Maahanmuuttajaryhmiä ohjattaessa on tärkeää kiinnittää huomiota osallistujien kielitaitoon. Sanojen ja käsitteiden avaamiseen on hyvä varata riittävästi aikaa. Hyödyllistä oli kysyä, miten he itse esimerkiksi seurustelun ymmärtävät. Keskustelut

aloitettiin usein kysymyksillä, kuten esimerkiksi miten he ymmärtävät asiat, seurustelu, avioliitto tai seksuaalinen häirintä. Tämä oli välttämätöntä, jotta pystyttiin varmistamaan, että puhutaan samasta asiasta. Mauste-hankkeen muissakin ryhmissä haasteena oli kielen ymmärtäminen ja käsitteiden avaaminen. Käsitteiden avaaminen oli jopa tulkille haasteellista. (Valkama- Hietämäki 2016, 92.) Myös Pennanen (2016, 76) opettaessaan maahanmuuttajille seksuaali ja lisääntymisterveyden taitoja on kokenut haasteena kielen ja pohtii myös sitä, että ei voi olla varma, onko tullut oikein ymmärretyksi.

Ryhmäläisten kokema tiedon tarve kohdistui viiteen pääkategoriaan, joita olivat seksuaalisuutta loukkaava väkivalta ja turvataidot, parisuhde, seksuaali- ja lisääntymisterveys sekä mieheksi kasvaminen. Ryhmäkerroilla käsiteltiin kaikkia kyseisiä aiheita, eniten kuitenkin parisuhteeseen ja turvataitoihin liittyviä asioita. Myös poikien ja tyttöjen kysymykset toisilleen liittyivät parisuhteeseen. Opinnäytetyöni tulokset maahanmuuttajien koetusta tiedon tarpeesta ovat hyvin erilaiset kuin Nurmekselan tutkimuksen. Se oli suunnattu yläkouluikäisille maahanmuuttajanuorille, joiden keski-ikä tutkimuksen aikana oli 14,3 vuotta (Nurmeksela 2011, 42). Ehkäisy, sukupuolitaudit ja seksin harrastamisen olivat Nurmekselan (2011, 62) tutkimuksessa asioita, joista nuoret (33/68) eniten halusivat lisää tietoa ja minkä he kokivat erityisen tärkeänä asiana koulun seksuaaliopetuksessa. Suuri osa halusi tietoa seksin harrastamisesta ja siitä, mitä silloin konkreettisesti tapahtuu. Pieni osa vastaajista koki, että kaikki seksuaaliopetuksessa käsiteltävät asiat olivat kiusallisia eivätkä he olisi halunneet oppia enempää. Nurmekselan tutkimuksen ja tämän tutkimuksen erot tiedon tarpeesta selittyvät ainakin sillä, että tutkittavien ikäero on iso. Seksuaalikasvatuksessa onkin erittäin tärkeää oikea-aikaisuus ja ikätasaisuus (Ikätasoinen seksuaalikasvatus 2017). Tämän tutkimuksen nuorimmat olivat ryhmässä sen vuoksi, että olivat kiinnostuneet saamaan lisätietoa aiemmin mainituista asioista, kun taas ryhmän vanhin oli ryhmässä sen vuoksi, että hän halusi saada tietoa siitä, miten ottaa asioita puheeksi työssään nuorten kanssa.

Palautekyselyllä pyrittiin saamaan vastauksia siihen, miten tapaamiset ryhmässä oli koettu ja minkälaisia asioita ryhmäläiset haluaisivat käsitellä seuraavalla kerralla. Palautekyselyn vastaamiseen ryhmäläiset tarvitsivat aluksi apua. Kysymykset käytiin yhdessä läpi ja tarvittaessa autettiin selvittämään, mitä kysymys tarkoittaa. Palautehaastattelun kautta saatu palaute oli pelkästään positiivista. Kysyttäessä suosittelisitko ryhmää muille, vain yksi ryhmäläisistä vastasi, että ei suosittelisi, koska hänen mielestään tällaiset asiat kaikkien pitäisi jo tietää. Nurmekselan (2011, 60) tutkimuksen nuoret (15/ 74) kokivat, että heillä oli riittävästi tai jopa kaikki tarvittava tietoa aiheesta, (24/74) eivätkä halunneet lisätietoa asiasta muun muassa siitä syystä, etteivät pitäneet asiaa tärkeänä. Tutkimuksessa ilmeni kuitenkin, että heidän tiedoissaan oli selviä puutteita.

Tämän tutkimuksen johtopäätöksenä on, että ohjattu vertaistukiryhmä on lupaava menetelmä maahanmuuttajanuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi. Saatujen kokemusten pohjalta osoittautui hyvin tärkeäksi, että ryhmän toimintaa suunnataan osallistujien toiveiden ja odotusten mukaisesti, vaikka toki aikaisemman tutkimustiedon pohjalta luodaan alustavat teemat ja tavoitteet. Lisäksi on kiinnitettävä paljon huomiota kielitaitoon ja erilaisten kulttuuritaustojen merkitykseen. Siksi myös ryhmän koko on pidettävä riittävän pienenä. Suositeltavana enimmäismääränä voi pitää enintään kahdeksaa henkilöä. Vastaavan kokoinen maksimi on suosituksena yleisimminkin pienryhmässä (Jauhiainen & Eskola, 1994, 111 ja Pennington 2005, 79).

8.2 Tutkimusprosessin arviointia

Ryhmiä alkaessa toivoin havainnoinnin tekoon ulkopuolista havainnoijaa. Tämä ei kuitenkaan toteutunut nopean aikataulun vuoksi. Toisaalta jos ryhmässä olisi ollut ulkopuolinen havainnoija, se olisi voinut vaikuttaa ryhmän toimintaan. Itse koin erittäin haastavaksi ryhmän ohjaamisen ja havaintojen tekemisen.

Koin tärkeäksi, että ryhmään osallistuminen oli vapaaehtoista. Osallistujat olivat aidosti kiinnostuneita aiheista ja myös valmiita ottamaan vastaan saamaansa informaatiota. Ryhmäläiset osallistuivat aktiivisesti harjoituksiin, olivat kiinnostuneita aiheista ja esittivät paljon kysymyksiä, joihin pyrimme vastaamaan.

Kaiken kaikkiaan ryhmä oli hyvin keskusteleva. Suurin osa osallistujista oli tavannut toisensa jo aiemmin ja osa heistä oli myös kavereita keskenään. Ryhmäläisten tuttuus toisilleen nopeutti ryhmäytymistä. Ryhmäytymisen vaiheiden muotoutumiseen vaikutti myös se, että ryhmään osallistujat vaihtuivat, eikä ryhmä ollut niin sanottu suljettu ryhmä. Näiden vuoksi selkeitä ryhmien kehityksen vaiheita ei ollut nähtävissä. Yksi ryhmäläisistä jäi pois ilmeisesti keskinäisten riitojen vuoksi. Ryhmän oli tarkoitus olla suljettu ryhmä, mutta ryhmään tuli ensimmäisen kerran jälkeen uusia ryhmäläisiä, emmekä halunneet jättää heitä ryhmän ulkopuolelle.

Opinnäytetyön avainasemassa olivat rohkeat maahanmuuttajamiehet, jotka avoimesti keskustelivat sensitiivisistäkin asioista, haastoivat kysymyksillään ja osallistuivat aktiivisesti ryhmään. Heiltä opin erilaisia tapoja ajatella esimerkiksi parisuhteesseen liittyvistä asioista ja sain myös rohkeutta keskustella seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja hidas prosessi, jonka tarkoituksena on ollut kehittää toimintamalli. Tässä prosessissa olen oppinut paljon muun muassa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, ja näistä asioista keskustelemisesta, eri kulttuurien tavoista ymmärtää kyseisiä asioita. Mielenkiintoinen opinpolku on myös ollut toimintatutkimuksen tekeminen. Toisaalta ajattelen kuitenkin, että paljon on vielä opittavana niin tutkimuksen tekemisestä kuin kyseisestä aiheesta. Kuula (1999,147- 148) toteaa, että toimintatutkimuksen niin sanottu kenttäkokemus on aina ainutlaatuinen ja samalla kun siinä luodaan uutta tutkimusmateriaalia, niin tutkija itse kehittyy ja oppii

uutta. Ajatuksia on herättänyt myös se, kuinka eri tavalla tutkimusmenetelmäkirjallisuudessa luonnehditaan kehittämistutkimuksen ja toimintatutkimuksen suhdetta: toisaalta niiden välille tehdään eroa (Kananen 2012, 41-41.), toisaalla ne nähdään käytännössä samana asiana (Kemmis, McTaggart & Nixon 2014, 8-12.)

8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksissa on tärkeää pohtia tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Opinnäytetyöhön olen pyrkinyt kirjoittamaan tutkimuksen menetelmät ja toteutuksen mahdollisimman tarkasti ja rehellisesti, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman luotettavia. (Hirsjärvi, Remas & Sajavaara 2009, 261.) Tutkimuksen pienen osallistujamäärän vuoksi ei ole mahdollista tehdä yleistystä, siitä millaista seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja turvataitoihin liittyvää tietoa maahanmuuttajanuoret tarvitsevat. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei olekaan yleistää tuloksia vaan ymmärtää ilmiötä laadullisesti perehtymällä siihen rajatun aineiston avulla.

Tutkimuksen tekemisen yksi ohje on, että tutkijan täytyy olla kriittinen omalle työnsä tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2013, 22). Tässä tutkimuksessa olisi hyvä ollut tehdä toisella tavalla muutamia asioita. Tutkimuksen alkuvaiheessa ryhmäläisten odotuksia ja toiveita olisi ollut hyvä kysyä kirjallisesti ennen ryhmän alkua, jotta niitä olisi voinut verrata palautehaastattelussa. Toisaalta ryhmäläisten heikon kielitaidon vuoksi vastaukset eivät välttämättä olisi olleet luotettavia, koska kaikilla ryhmäläisillä ei ollut sanoja asioiden käsittelyyn.

Palautekyselyiden riskinä nähdään yleisesti se, vastataanko kyselyyn huolellisesti ja rehellisesti ja onko vastausvaihtoehtojen valinnassa onnistuttu vastaajien näkökulmasta (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2013, 195). Palautekysely pyrittiin tekemään kie-

llesesti mahdollisimman helpoksi ja lyhyeksi, jotta ryhmäläiset motivoituisivat vastaamaan kyselyyn. Tutkimuksen palautekyselyn kaikki ryhmään osallistujat täyttivät joka kerta.

Palautehaastattelun teki tutkimuksen ulkopuolinen henkilö. Palautehaastattelun ulkoistamiseen päädyin, ryhmäläisten on helpompi antaa kriittistä palautetta ryhmän ulkopuoliselle henkilölle. Palautehaastattelu olisi ollut kuitenkin hyvä nauhoittaa. Nauhoitettu haastattelu olisi mahdollisesti antanut lisäinformaatiota. Haastattelija itse koki haastattelun helpoksi: *”sanat ja kysymykset olivat helposti selitettävissä, myös englanniksi”*. Muutamaa kysymystä haastattelija joutui avaamaan enemmän. Palautehaastattelussa ryhmäläisiltä tuli palautetta myös ryhmän ulkopuolisesta toiminnasta. Koska keskustelut aiheista jatkuivat tyttöryhmän ohjaajan kanssa Moni-kulttuurikeskus Gloriassa, osalle ryhmäläisistä oli vaikea hahmottaa, milloin ryhmä päättyi.

Toimintatutkimuksen eettisyyden suhteen toisaalta noudatetaan kaikkia yleisiä tutkimuseettisiä periaatteita (HTK_ohje 2012), mutta toisaalta toimintatutkimuksessa on myös joitakin piirteitä, joiden vuoksi sen luotettavuuden ja etiikan suhteen on tehtävä tarkempaa tarkastelua. Yksi tärkeimmistä toimintatutkimuksen eettisistä arvoista on ihmisten kunnioitus (*respecting persons*), joka liittyy läheisesti toiseen periaatteeseen, jonka mukaan tutkittaville ei missään olosuhteissa saa aiheuttaa vahinkoa (*avoiding harm*; Kemmis, McTaggart & Nixon 2014, 158). Erityisesti tutkimusaiheen sensitiivisyyden vuoksi on tärkeää muistaa, että seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat jokaiselle hyvin henkilökohtaisia ja herkkiä. Siksi tässä tutkimuksessa tutkittaviin ja heiltä kerättyihin aineistoihin tulee suhtautua erityisen herkästi. Esimerkiksi vertaisryhmässä mukana olleiden henkilöllisyys on pyritty suojaamaan erityisen tarkasti siten, että kenenkään henkilökohtaiset kokemukset eivät paljastu lukijalle, mikä voisi jollain tavalla mahdollisesti aiheuttaa vahinkoa heille jälkeenpäin. (Kuula 2006, 64.)

Ihmisten kunnioitus liittyy myös ryhmän toimintaan ja sen ohjaamisen periaatteisiin. Pyrin ohjaajana toimiessani siihen, että kaikkien ryhmäläisten mielipiteitä arvostetaan. Yksi ryhmämme säännöistä olikin: ”Kunnioita toisen kysymyksiä ja mielipiteitä”. Ryhmänohjaajana pyrin olemaan avoin myös uusille ajattelutavoille ja tiedostamaan omat rajallisuuteni. Toisaalta kaikkia asioita ei kuitenkaan voi eikä tarvitse hyväksyä. Seksuaalisuuteen liittyy myös sellaisia asioita, jotka ovat sallittuja osallistujien kotimaissa, mutta rikkovat Suomen lakia, esimerkiksi moniavioisuus (Avioliittolaki 234/1929). Näissä tilanteissa muodostuu eettinen dilemma, jonka toisella puolella on jokaisen mielipiteen ja erilaisten kulttuuristen lähtökohtien arvostaminen, toisella puolella suomalainen kulttuuri ja lainsäädäntö. Tämäntapaisissa tilanteissa en ohjaajana voi kuitenkaan ulottaa erilaisuuden hyväksyntää sen ulkopuolelle, mitä Suomen laissa ja yleisesti hyväksytyissä moraalisäännöissä pidetään oikeana.

Yksi toimintatutkimuksen keskeisistä eettisistä kysymyksistä on tutkijan kaksoisrooli: toisaalta hän on osallistuja, mutta toisaalta tutkija. Tämä aiheuttaa ongelmia sekä toiminnan kehittämisen ja arvioinnin tasolla, tutkimuksessa saavutettavan tiedon luotettavuuden kannalta. Tätä ongelmaa Kemmis, McTaggart ja Nixon (2014, 162-163) tarkastelevat riippuvuuden käsitteen kautta (*dependent relationships*). Ryhmässä mukana olevat esimerkiksi saattavat vastata kysymyksiin siten, kuinka he olettavat ohjaaja-tutkijan haluavan vastata heille. Negatiivisia palautteita ei välttämättä haluta antaa suoraan, vaan ryhmän tai ohjaajaan tyytymättömyys saattaa purkautua jossain muualla tai tulla ilmi vain sitä kautta, että ryhmästä jäädään pois. Näitä ongelmia ei koskaan voi täysin eliminoida, mutta niitä voi pyrkiä hallitsemaan esimerkiksi siten, että tutkimuskyselyjen tai palautteen voi antaa muuten kuin henkilökohtaisesti. Siksi tässä tutkimuksessa palautehaastattelun suoritti ulkopuolinen henkilö.

Tutkimukseen osallistuminen täytyy olla vapaaehtoista. Jotta tutkittava pystyy päättämään, haluaako hän osallistua tutkimukseen, hänelle on kerrottava, mitä tutkimukseen osallistuminen edellyttää: esimerkiksi täytyykö tutkittavan kirjoittaa jotain vai edellyttääkö osallistuminen vapaamuotoista keskustelua ja kauanko tutkimukseen

osallistuminen vie aikaa. (Kuula 2006, 106-107.) Kun tutkittavat ovat saaneet riittävän informaation, he voivat tehdä päätöksen osallistumisestaan tutkimukseen (Kuula 2006, 107). Tutkimuksen luonteesta riippuen informoinnin tulisi sisältää yhteystiedot, tutkimuksen tavoite, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus, aineiston keruutapa ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen. (Kuula 2006, 121.) Tässä opinnäytetyössä tutkittaville tehtiin kirjallinen informointi (Liite 5.), joka käytiin suullisesti läpi. Heille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, tutkimuksen osallistumisen vapaaehtoisuus, aineiston keruutapa, luottamuksellisuus sekä se, että tutkittavat voivat missä vaiheessa tahansa kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuslupa on pyydetty kirjallisesti, (liite 5.) vaikka allekirjoitettavaa tutkimuslupaa ei olisi tarvinnut pyytää, koska tutkimukseen osallistuvista ei kerätty tunnistettavia tietoja nimiä tai muita yhteystietoja (Kuula 2006, 119).

8.3 Jatkotutkimukset

Tässä opinnäytetyössä saatiin lupaavia tuloksia. Kokemuksen perusteella ohjattu vertaisryhmä on toimiva tapa edistää seksuaaliterveyttä ja turvataitoja. Toimintamallia voisi soveltaa laajemmin nuorten maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä ja samalla mallia voisi edelleen kehittää. Tämä tutkimus toteutettiin pienellä aineistolla, joten johtopäätöksiä ei voi tämän perusteella yleistää. Siksi toimintamallia olisi tärkeää kokeilla ja kehittää edelleen. Suuremmalla aineistolla saataisiin laajemmin kokemuksia mallin toimivuudesta. Kun analysoitava aineisto olisi suurempi, saataisiin myös laajapohjaisempaa tietoa siitä, millaista tietoa maahanmuuttajanuoret kokevat tarvitsevänsä.

Tämän opinnäytetyön vertaistukiryhmään osallistujat olivat kaikki miehiä. Mielenkiintoista olisi kokeilla toimintamallin soveltuvuutta erilaisille ryhmille, kuten esimerkiksi murrosikäisille nuorille naisille. Tämän tutkimuksen ryhmäläiset olivat kiinnostuneita kuulemaan vastakkaisen sukupuolen ajatuksia aiheesta, joten vastaavanlaista mallia voisi kokeilla myös ryhmälle, jossa olisi naisia ja miehiä.

Yhtenä haasteena tässä tutkimuksessa oli maahanmuuttajien seksuaaliterveyden edistämiseen soveltuvan materiaalin löytäminen. Yksi tärkeä kehittämiskohde olisi-kin sopivan materiaalin kehittäminen seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä turvataitojen tueksi. Tämän opinnäytetyön ryhmissä käytettiin muutamia videoita. Videot vaikuttivat toimivilta, kun halutaan herättää keskustelua erilaisista aiheista. Siksi erityisesti videomateriaalin tuottamista kannattaisi edistää.

LÄHTEET

- 10 väitettä ja faktaa turvapaikanhakijoista ja pakolaisista. 2016. Pakolaisneuvonta Ry Viitattu 6.3.2017. <http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=90>
- Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Opas 21, Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.
- Akar, S. & Tiilikainen, M. 2009. Katsaus islamilaiseen maailmaan- naiset, perhe ja seksuaaliterveys. Toim. Laura Lipsanen. Väestötietosarja 20. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 11.07.2016. [http://www.tampere.fi/kulttuuripalvelut/material/kulttuurienvai-
lentoiminta/6Gd1a0iZz/Katsaus_islamilaiseen_maailmaan.pdf](http://www.tampere.fi/kulttuuripalvelut/material/kulttuurienvai-
lentoiminta/6Gd1a0iZz/Katsaus_islamilaiseen_maailmaan.pdf)
- Apter, D., Eskola, M.-S., Säävälä, M. & Kettu, N. 2009. Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen- tarpeita, tietoa ja yhdenvertaisuutta- Toiminta- suunnitelma 15.6.2009. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 28.10.2015 [http://vaestoliitto-
fi-bin.directo.fi/@Bin/757a8ae01725b8e996e28821509a09e1/1446020196/applica-
tion/pdf/906852/maahanmuuttajien%20seksuaaliterveys.pdf](http://vaestoliitto-
fi-bin.directo.fi/@Bin/757a8ae01725b8e996e28821509a09e1/1446020196/applica-
tion/pdf/906852/maahanmuuttajien%20seksuaaliterveys.pdf)
- Avioliittolaki 234/1929. Finlex. Viitattu 16.2.2017 [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-
tasa/1929/19290234](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-
tasa/1929/19290234)
- Bayer. 2015. Ehkäisynetti. Nuoren naisen ehkäisymenetelmät. Viitattu 20.7.2016. [http://www.ehkaisynetti.fi/static/media/pdf/Tunti_3_n-naisen_ehk-menetelmat-esi-
tys.pdf](http://www.ehkaisynetti.fi/static/media/pdf/Tunti_3_n-naisen_ehk-menetelmat-esi-
tys.pdf)
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Vammala: Tammi.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. Toim. 2010. Puhutaan seksuaalisuudesta. Ammatillis-
ia kohtaamisia sosiaali- ja hoitotyössä. Helsinki: Kirjapaja.
- Bildjuschkin, K. 2012. Perusta. Teoksessa HOT huolehdi, ohjaa ja tue. Puheenvuoroja seksuaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi toisen asteen ammatillisissa oppilaitok-
sissa. Selkenevä! hanke 2010-2012. Toim. K. Bildjuschkin & S. Ruuhilahti. 2012. Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja, 25-30.
- Bruess, C. & Greenberg, J. 1994. Sexuality education: theory and practice. Third edi-
tion. Madison, Wisconsin. Brown & Benchmark.
- Carr W. & Kemmis S. 1986. Becoming Critical: education, Knowledge and Action Re-
search. London: Falmer.
- Castaneda A., Rask S., Koponen P., Mölsä M. & Koskinen S. (toim.) 2012. [Maahan-
muuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista
Suomessa](http://www.terveyslaitos.fi/raportit/61/2012). Raportti 61/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Defining sexual health. 2006. Report of a technical consultation on sexual health, 28–
31 January 2002. Geneva: World Health Organization. Viitattu 2.6.2015
[http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sex-
ual_health.pdf](http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sex-
ual_health.pdf)

Degni, F., Mazengo, C., Vaskilampi, T. & Essén, B. 2008. Religious beliefs prevailing among Somali men living in Finland regarding the use of the condom by men and that of other forms of contraception by women. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care* 2008;13: 298–303. Viitattu 26.05.2017

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02699200802185205?scroll=top&needAccess=true>

Grönfors, M. 2015. Havaintojen teko aineistokeräyksen menetelmänä. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. R. Valli & J. Aaltola. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 146-161.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. R. Valli & J. Aaltola. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.

Hallenberg, H. 2008. Seksuaalisuus islamin maissa. Teoksessa: Seksuaalisuus eri kulttuureissa. Toim. P. Brusila. 1.painos. Keuruu: Otava, 74-97.

Heikkilä- Daskalopoulos, S. 2008. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet palvelujärjestelmässä- asiantuntijoiden näkökulmia. Lastensuojelun Keskusliitto.

http://www.lskl.fi/files/832/Maahanmuuttajataustaiset_lapset_ja_perheet_palvelujarjestelmassa.pdf

Heikkinen, H. 2006. Tutkiva ote toimintaan. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Toim. H. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä 1. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura, 15-38.

Heikkinen, H., Rovio, E & Kiilakoski, T. 2006. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Toim. H. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä 1. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura, 78-93.

Heikkinen, H. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. R. Valli & J. Aaltola. 4. Uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus. 204-219.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.- 17.painos. Helsinki: Tammi.

Hotus. 2015. Hoitosuositus- tutkimusnäytöllä tuloksiin. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoitotyön tutkimussäätiö. Viitattu 16.6.2017. http://www.hotus.fi/system/files/SUOSITUS_lasten_kaltoinkohtelu.pdf

HTK_ohje. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittely Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012 Viitattu 11.06.2017 http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Huovinen, T. & Rovio, E. 2006. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Toim. H. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä 1. painos. Vantaa: Kansanvalistusseura, 94-113.

- Hyväri, S. 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa: Vapaaehtoistoiminta, anti arvot ja osallisuus. Toim. M. Nylund & A. Yeung. Jyväskylä: Gummerus, 214-235.
- Ikätasoinen seksuaalikasvatus. 2017. Väestöliitto. Viitattu 12.6.2017.
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienien_lasten_vanhemat/lapsijaseksuaalisuus/ikatasoinen-seksuaalikasvatus/
- Jauhiainen, R. & Eskola, M. 1994. Ryhmäilmiö. Perustietoa ryhmän käytöstä ja ryhmätyöstä sosiaalityöhön sovellettuna. Juva: WSOY.
- Juurakko, A. & Ristinen, T. 2016. Pitääkö aina puhua seksistä? -Kokemuksia ja keskusteluja seksuaaliterveydestä monikulttuurikeskuksessa. Teoksessa Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden edistäminen. Toim. R. Ala-Luhtala & S. Valkama-Hietamäki. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 229. 59-61. Viitattu 05.05.2017.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121182/JAMKJULKAISUJA2292016_web.pdf?sequence=1
- Jyrkämä, O. 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa. Toim. T. Laatikainen. Asumispalvelusäätiö ASPA, 25-49. Viitattu 14.11.2014.
http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf
- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Toim. Teemu Makkonen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja. Suomen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.
- Kemmis, S., McTaggart, R. & Nixon, R. 2014. The action research planner. Doing critical participatory action research. London: Springer.
- Kemmis, S. & Wilkinson, M. 1998. Participatory action research and study of practice. Teoksessa Weeks Action research in practice. Toim. B. Atweh, S. Kemmis & P. Weeks. Partnership for Social Justice in Education. Routledge: London and New York.
- Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. Toim. 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta - Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020. Juvenes Print Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 2.6.2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-174-7>
- Kontula, O. 2000. Seksuaaliterveyden edistäminen yksilötasolla. Teoksessa Seksuaaliterveys Suomessa. Toim. O. Kontula & I. Lottes. Tampere: Tammerpaino. 56-63.
- Kontula, O. 2009. Parisuhdeonnan avaimet ja esteet. Perheparometri 2009. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 38/2009. Helsinki.
- Kontula, O. 2010. Seksi ja seksuaalisuuden merkitys ihmisen hyvinvoinnille. Teoksessa SELKEE! Toim. K. Bildjuschkin & S. Ruuhilahti. 2010. Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja, 6/2010. 119-123.
- Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen. Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Perheparometri. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 47/2013. Viitattu 17.7.2015. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b4d271d8d19a99d12b088e98acd3d9ce/1433758165/application/pdf/2979010/Perheparometri2013_web_1.pdf

- Kontula, O. 2016. LEMMEN PAULA. Seksuaalinen hyvinvointi parisuhdeonnan avaimena. Perheparometri 2016. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 6.3.2017. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/760e715d4019004528b7dd6410b84c03/1488800570/application/pdf/6081349/Perheparometri_2016_netti.pdf
- Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi- ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita Prima.
- Koponen, P., Klemetti, R., Surcel ,H-M., Mölsä, M., Gissler, M., Weiste-Paakkanen, A. 2012. Lisääntymisterveys. Teoksessa Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Toim. A. Castaneda, S. Rask, P. Koponen, M. Mölsä & S. Koskinen. 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 61/2012. Helsinki 2012. 134-140.
- Kotoutumislaki 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Annettu 30.12.2010/1386. Viitattu 26.05.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Kouluterveyskysely. 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 06.06.2016 <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>
- Kuvaamisjulistte. Otin kuvaa kaverista ja haluan laittaa sen nettiin. Mitäs nyt? Mediataitoviikko. Viitattu 13.2.2017. <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/kuvaamisjulistte.pdf>
- Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vas-tapaino.
- Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta- Kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa. Toim. T. Laatikainen. Asumispalvelusäätiö ASPA, 9-19. Viitattu 18.8.2015. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf
- Lajunen, K., Andell, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2015. Tunne- ja turvataitoja lapsille. Tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 1. painos. opas 39. Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy.
- Lehtinen, I. 2010. Vertaisen työ- vuorovaikutuksellista voimaantumista. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa. Toim. T. Laatikainen. Asumispalvelusäätiö ASPA. 61-69. Viitattu 18.8.2015. http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf
- Lottes, I. 2000. Uusia näkökulmia seksuaaliterveyteen. Teoksessa Seksuaaliterveys Suomessa. Toim. O.Kontula & I. Lottes. Helsinki: Tammi, 13-35.
- Lottes. I. 2000. Seksuaaliterveyden yhteiskunnallinen malli. Teoksessa Seksuaaliterveys Suomessa. Toim. O. Kontula & I. Lottes. Kustannusosakeyhtiö Tammi. 36- 55.
- Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveys. 2015. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 3.6.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/terveys-ja-hyvinvointi/seksuaali-ja-lisaantymisterveys>

- Maahanmuuton tunnusluvut 2015. 2016. Helsinki: Euroopan muuttoliikeverkosto Maahanmuuttovirasto. Viitattu 20.6.2016. http://www.emn.fi/fi-les/1363/EMN_maahanmuuton_tunnusl_2015_tumma.pdf
- Malin, M. 2011. Maahanmuuttajanaisten lisääntymisterveys vaatii erityishuomiota. Suomen lääkirilehti 44, 3309-3314a. Viitattu 10.10.2016. <http://docplayer.fi/4027140-Maahanmuuttajanaisten-lisaantymisterveys-vaati-erityishuomiota.html>
- Malin, M. 2014. Seurustelu ja seksuaalisuus. Työpaperissa: Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi- tutkimus pääkaupunkiseudun somali- ja kurdi-taustaisista nuorista. Wikström, K., Haikkola, L., Laatikainen, T. Toim. 2014. Työpaperi 17/2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus: Helsinki. 59-61. Viitattu 6.7.2016 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116199/URN_ISBN_978-952-302-212-6.pdf?sequence=1
- Matikka, A., Luopa P., Kivimäki, H., Jokela, J. & Paananen R. 2014. Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi. Kouluterveyskysely 2013. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 26/2014. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy Tampere. Viitattu 12.10.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116720/URN_ISBN_978-952-302-297-3.pdf?sequence=1
- MAUSTE- Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden ja turvataitojen edistäminen. 2014. Hakemus 201510003. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 30.10.2015. <http://publish.istekkipalvelut.fi/kokous/2014269806-4-1.PDF>
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: opiskelijalaitos. E-kirja 1. painos. Nelli.
- Mykkänen- Hänninen, R. & Kääriäinen, A. 2009. Vertaisuus ja vertaistuki eroauttamisessa. Lastensuojelun Keskusliitto/ Neuvo-projekti. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Nalle 10 vuotta. N.d. Pesäpuu Ry. Viitattu 20.7.2016. http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/materiaalit/nallevihko_sivuittain.pdf
- Nestor, A. 2013. Stages of group development. Viitattu 19.3.2017. <https://www.scribd.com/document/340089399/bruce-tuckman-s-stages-of-team-development-pdf>
- Nipuli, S. & Bildjuschkin, K. 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi. THL. Tampere: Juvenes print- Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 15.6.17. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130504/URN_ISBN_978-952-302-625-4.pdf?sequence=1
- Nurmeksela, S. 2011. Suomessa asuvien yläkouluikäisten maahanmuuttajanuorten seksuaaliterveystiedot. Terveystieteiden tutkimuskeskus pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 17.06.2016 <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37113/URN:NBN:fi:juu-2011121911826.pdf?sequence=1>
- Nylund, M. 1996. Suomalaisia oma-apuryhmiä. Teoksessa: Välittävät verkostot. Toim. Matthies, A., Kotakari, U. & Nylund, M. Jyväskylä: Gummerus. 193-206.

- Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemuksen ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa: Vapaaehtoistoiminta, anti, arvot ja osallisuus. Toim. Nylund, M. & Yeung, A.B. Jyväskylä: Vastapaino. 195-213.
- Ojasalo, K. Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät- Uudenaista osaamista liiketoimintaan. 3. Uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Oksanen, S. 2010. Nuoret somalinaiset sukupuolen ja etnisen identiteetin rajoja etsimässä. Teoksessa: Maahanmuutto ja sukupolvet. Toim. T. Martikainen & L. Haikkola. Helsinki: SKS & Nuorisotutkimusseura. 239–256.
- Poikaryhmä. 2015. Onerva. Viitattu 13.7.2016. <https://www.voppi.fi/wp-content/uploads/2015/01/Poikaryhm%C3%A4.pdf>
- Paavilainen, E. 2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen- Hoitotyön suositus. Hoitotyön tutkimussäätiö. Viitattu 11.6.2016 http://www.hoitus.fi/system/files/Lasten_kaltoinkohtelun_tunnistaminen.pdf
- Parisuhteen vaiheet. 2015. Parisuhteen vaiheet rakastumisesta rakkauteen. Väestöliitto. Viitattu 09.06.2015. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhdeesta/parisuhteen_lahtokohtia/parisuhteen_vaiheet2/
- Pennanen, A. 2016. Kuinka lisätä seksuaali- ja lisääntymisterveyden taitoja maahanmuuttajaryhmässä opettajana. Teoksessa: Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden edistäminen. Toim. Ala-Luhtala, R. & Valkama-Hietala, S. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 229.
- Pennington, D. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Suomentanut Marja Ahokas. Helsinki: Tammer-Paino.
- Reproductive health. 2015. World Health Organization. Viitattu 07.06.2015. http://www.who.int/topics/reproductive_health/en/
- Ryttyläinen, K. ja Valkama, S. 2010. Seksuaalisuus hoitotyössä. 1. painos. Helsinki: Edita Prima.
- Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. 2010. Maailman terveysjärjestön (WHO), Euroopan aluetoimisto ja BZgA - Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.10.2015 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1>
- Seksuaalioikeudet. N.d. Väestöliitto. Viitattu 19.6.2017. <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>
- Seksuaalioikeuksien julistus. 2014. World association for sexual health. Viitattu 2.6.2015 <http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/DSR-Finnish.pdf>
- Seksuaalisuudesta turvapaikanhakijoille. 2015. Väestöliitto. Youtube-video. Viitattu 13.07.2016 https://www.youtube.com/watch?v=o3wtBvWojWg&feature=iv&src_vid=TTuClAONG0s&annotation_id=annotation_2459887607
- Seksuaaliterveyden edistäminen. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 07.06.2015 <http://stm.fi/seksuaaliterveys>

- Sexual right: an IPPF declaration. 2008. International Planned Parenthood Federation. Viitattu 4.2.2016. http://www.ippf.org/sites/default/files/sexualrightsippfdeclaration_1.pdf
- Sivilisäätysten muutokset. 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 11.06.2015. <http://www.stat.fi/til/ssaaty/index.html>
- Sokkotreffit. 2011. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Youtube 20.10.2011. Viitattu 2.2.2017 <https://www.youtube.com/watch?v=oNOyHU-OyhY>
- Solmittuja avioliittoja selvästi vähemmän, avioeroja hieman enemmän. 2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 11.06.2015. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2013/ssaaty_2013_2014-04-17_tie_001_fi.html
- Tasa-arvolaki 609/1986. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Voimaantulo 01.01.1987. Finlex. Viitattu 12.10.2016 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1986/19860609#P7>
- Tea consent. 2015. Blue seat studios. Viitattu 13.07.2016 <https://www.youtube.com/watch?v=oQbei5JGiT8>
- Toffol, E. 2013. Mental health and reproductive health on women. Tutkimus 106/2013. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 16.2.2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104484/URN_ISBN_978-952-245-898-8.pdf;sequence=1
- Tuckman, B. W. 1965. Developmental sequence in small groups. Psychological bulletin, 84-399.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.
- Turvapaikanhakijat. 2015. Yksintulleet alaikäiset 1.1-31.12.2015. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 16.06.2016. http://www.migri.fi/download/64992_Tp-hakijat_alaikaiset_2015.pdf?30db40d84a93d388
- Turvapaikankijat ja pakolaiset. N.d. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Sisäministeriö. N.d. Viitattu 6.3.2017. <http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Mental, sexual & reproductive health. N.d. United Nations Population Fund. New York. Viitattu 14.6.2017. http://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/mental_rh_eng.pdf
- Valkama- Hietämäki, S. 2016. Voimavaraistavia ja toiminnallisia menetelmiä maustehankkeen ryhmätyöskentelyssä. Teoksessa: Maahanmuuttajien seksuaaliterveyden edistäminen. Toim. Ala-Luhtala, R. & Valkama-Hietala, S. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 229.
- Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. (84-108) Toim. R. Valli & J. Aaltola. 4. Uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus.
- Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Kimmo Vehkalahti ja Oy Finn Lectura Ab.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otava.

Vilkkä, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Juva: PS-kustannus.

Wikström, K., Haikkola, L., Laatikainen, T. Toim. 2014. Maahanmuuttajataustaisten nuorten terveys ja hyvinvointi- tutkimus pääkaupunkiseudun somali- ja kurditaustaisista nuorista. Työpaperi 17/2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki. Viitattu 30.10.2015. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116199/URN_ISBN_978-952-302-212-6.pdf?sequence=1

Väestö. 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 16.06.2016. http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. 2006. Helsinki: Väestöliitto. Viitattu 17.06.2016. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/07e1cfd47e26902a4d405d57adac6506/1466161129/application/pdf/906885/Sekstervpolohjelma.pdf>

Yleissopimus Lapsen oikeuksista. 60/1991. Viitattu 17.08.2015. http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idp2064112

Zandkarimi, M. 2013. Kurdeille on tärkeää yhteisöllisyys ja kunnia. Teoksessa (vai julkaisussa) Mikä perhe? perhe eri kulttuureissa. Haapasaari, O. & Korhonen, E. Toim. 2013. Väestötietosarjan osa 26. Väestöliitto. Helsinki. 28-35. Viitattu 11.7.2016. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/7c9434e3110813bfa9bedbf249320a62/1468237040/application/pdf/3098673/MIK%C3%84PERHE_nettkirja.pdf

LIITTEET

Liite 1. WAS:n seksuaalioikeudet

1. *Oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen*
2. *Oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen*
3. *Oikeus itsemääräämiseen ja keholliseen koskemattomuuteen*
4. *Oikeus vapauteen kidutuksesta ja julmasta, epäinhimillisestä tai alentavasta kohtelusta tai rangaistuksesta*
5. *Oikeus vapauteen kaikista väkivallan ja pakottamisen muodoista*
6. *Oikeus yksityisyyteen*
7. *Oikeus parhaimpaan saavutettavissa olevaan terveydentilaan sisältäen seksuaaliterveyden, johon kuuluu mahdollisuus nautinnolliseen, tyydyttävään ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin*
8. *Oikeus nauttia tieteellisen edistyksen ja sen soveltamisen eduista*
9. *Oikeus tietoon*
10. *Oikeus saada opetusta ja kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta*
11. *Oikeus solmia, muodostaa ja purkaa avioliitto tai vastaavanlaisia ihmissuhteita, jotka perustuvat yhdenvertaisuuteen sekä täyteen ja vapaaseen suostumukseen*
12. *Oikeus päättää lasten hankinnasta, lapsiluvusta ja lasten ajoituksesta, sekä saada tietoa ja keinoja perhesuunnitteluun*
13. *Oikeus ajatuksen, mielipiteen ja ilmaisun vapauteen*
14. *Oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen*
15. *Oikeus osallistua julkiseen ja poliittiseen toimintaan*
16. *Oikeus hakea oikeutta, oikaisua ja hyvitystä*

(Seksuaalioikeuksien julistus, 2014)

Liite 2. Väestöliiton laatimat Nuorten seksuaalioikeudet

1. Oikeus omaan seksuaalisuuteen.
Kuka saa nauttia seksistä? Pitääkö olla tietynlainen, että saa nauttia omasta sukupuolesta? Miltä tuntuu asua maassa, jossa seksuaalivähemmistöt on kielletty lailla?
2. Oikeus tietoon seksuaalisuudesta.
Millaista olisi elää maassa, jossa nuorille ei tarjota lainkaan seksuaalikasvatusta? Miten seksuaalikasvatus voisi tavoittaa ne, jotka eivät pääse kouluun? Saavatko kaikki tietoa seksuaalisuudesta, myös vähemmistöt kuten vammaiset?
3. Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi.
Miksi niin moni tyttö on naimisissa alaikäisenä? Mitä tarkoittaa sukuelinten silvonta? Mitä on seksuaalinen häirintä? Onko nimittely väkivaltaa?
4. Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin.
Minkälainen on hyvä lääkäri? Mitä tarkoittaa luottamuksellisuus? Miten varmistetaan, että kaikki saavat ehkäisyä sitä halutessaan? Mitä tapahtuu, jos abortti on maassa lailla kielletty?
5. Oikeus tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen .
Kenen ääni saa kuulua? Mistä löytää rohkeutta vastustaa epätasa-arvoisuutta? Voinko taiteen kautta vaikuttaa? Toimiiko politiikka?
6. Oikeus yksityisyyteen.
Kuka saa päättää, mitä kerrot seksuaalisuudestasi? Kuuluuko asiasi sukulaisillesi? Entä jos tarvitset esimerkiksi vamman takia apua päivittäisissä toiminnoissa? Mitä kannattaa postata nettiin?
7. Oikeus vaikuttaa.
Pelottaako sinua kävellä yksin kadulla, jos olet tyttö? Entä jos olet erinäköinen kuin muut? Voiko ihminen olla laitton? Minkälaiset parisuhteet maassasi sallitaan?

(Väestöliitto N.d)

Liite 3. Palautelomake vertaistukiryhmästä

1 Arvioi seuraavia vertaisryhmä tapaamista koskevia asioita

	 täysin eri mieltä	 jokseenkin eri mieltä	 jokseenkin samaa mieltä	 Täysin samaa mieltä
ryhmän keston pituus oli sopiva				
Aihe oli mielenkiintoinen				
Aihe oli tärkeä				
Ryhmässä oli helppo puhua				
Sain uutta tietoa				
Vastasiko tapaaminen odotuksiasi				
Ohjaajat onnistuivat tehtävässä				

2. Minkä kouluarvosanan antaisit tapaamiselle (4-10)? _____

3. Miten koet hyötyneesi vertaisryhmätapaamisen osallistumisesta?/ Mitä uutta opit?

4. Ympyröi kolme asiaa joita toivot käsiteltävän seuraavilla kerroilla.

seurustelu/ parisuhde	seksuaalisuus	ehkäisy	seksi
turvataidot	seksuaalioikeudet	seksuaalinen häirintä	
mieheksi kasvaminen	seksuaaliterveys	lisääntymisterveys	

5. Muuta palautetta tai terveisiä ohjaajille

Kiitos palautteesta 😊!

8. Jos opit jotain uutta. Mitä uutta opit? Miten pystyt hyödyntämään uutta tietoa?

9. Merkitse rastilla (X). Minun mielestäni tärkeitä asioita olivat :

- Sai puhua omista asioista luottamuksellisesti
- Sai esittää kysymyksiä
- Kysymyksiin sai vastauksia
- sai esittää kysymyksiä tytöille
- ryhmässä sai olla oma itsensä
- ryhmässä oli helppo puhua

10. Kolme tärkeintä asiaa, joista ryhmässä puhuttiin. (ympyröi)

-Seurustelu/ parisuhde	- seksuaalinen häirintä
- turvataidot	-mieheksi kasvaminen
- seksuaalisuus	- seksuaalioikeudet

11. Oliko jokin asia josta ei puhuttu, mutta olisit halunnut puhua? Mikä se oli?

12. Mikä oli oikein hyvää ja mainitsemisen arvoista?

13. Mitä kehittäisit tai tekisit toisella tavalla?

14 Suositteletko vastaavanlaista ryhmää myös muille?

Kiitos palautteesta 😊!

Liite 5. Tutkimuslupapyyntö

Tanja Heikkinen
 Jyväskylän ammattikorkeakoulu
 Sosiaaliala
 Perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen
 Ylempi AMK
 PL 207
 40101 Jyväskylä

Tutkimuslupapyyntö

11.12.2015

Mauste-hankkeen ohjattuun vertaistukiryhmätoimintaan osallistuville

Pyydän lupaa käyttää vertaistukiryhmässä kerättyä palautetta tutkimusaineistona opinnäytetyössäni, jonka teen Jyväskylän ammattikorkeakoululle. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Ryhmässä mukana olevilla on oikeus milloin vain kieltää itse antamansa palautteen käyttö tutkimusmateriaalina.

Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää toimintamalli, jonka avulla voidaan edistää nuorten maahanmuuttajien seksuaaliterveyteen liittyviä tietoja ja taitoja.

Tutkimuksessa noudatetaan Henkilötietolakia <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) antamia tutkimuseettisiä ohjeita <http://www.tenk.fi/fi/ohjeet-ja-julkaisut> sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön raportointiohjeita <http://studyguide.jamk.fi/fi/opinto-opas-amk/Opiskelu/Opinnäytetyo/Raportointi-ja-julkaisu/>

Opinnäytetyöhön voidaan sisällyttää suoria otteita palautteesta. Lisäksi siinä hyödynnetään osallistuvaan havainnointiin perustuvia muistiinpanoja. Tutkimuksen luottamuksellisuus turvataan niin, että arkaluontoista tietoa ei välitetä ulkopuolisille missään tutkimuksen vaiheessa. Tutkimuksessa mukana olevia tai muita henkilöitä ei voida välittömästi tunnistaa raportista. Henkilöiden nimet poistetaan tai muutetaan peitenimiksi. Tarvittaessa muutetaan tai poistetaan myös paikkatietoja ja muita erisnimiä (työpaikkojen tms. nimet). Opinnäytetyö julkaistaan verkossa Jyväskylän ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisesti.

Suostun siihen, että koulutuksessa tuottamaani aineistoa saa käyttää tutkimusmateriaalina yllä mainituin ehdoin:

Jyväskylässä ____ . ____ . 2015

allekirjoitus

_____nimenselvennys